

26 april

Debatter m. m.

Fredagen den 26 april

Sid.

Svar på frågor:

av fröken Nordström om rätt till fri tandvård i samband med havandeskap även efter missfall	3
av herr Pettersson, Harald, ang. kontrollåtgärderna vid import av fjäderfä	4

Anslag under elfte huvudtiteln:

Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar	6
Arbetsmarknadsstyrelsens personalorganisation	8
Arbetsmarknadsstyrelsens omkostnadsanslag	12
Arbetsförmedlingens personalorganisation	13
Arbetsförmedlingens omkostnadsanslag	17
Vissa sysselsättningspolitiska åtgärder	17
Personalförstärkning vid trafikpolisen	39
Vissa kostnader för civilförsvarsutbildning	42

Anslag under åttonde huvudtiteln till studiesociala ändamål m. m.:

Studiebidrag	45
Om införande av examenspremier åt studerande vid universiteten m. fl. läroanstalter	49
Kostnader för avskrivning av vissa studielån med statlig kreditgaranti	53

Anslag under åttonde huvudtiteln till högre utbildning och forskning:

En professur i internationell rätt vid Uppsala universitet, m. m.	53
Om inrättande av vissa professurer vid Stockholms universitet	64
Om inrättande av ett elektro-akustiskt laboratorium vid karolinska institutet	71
Bidrag till musikkonservatoriet i Göteborg	74
Om höjning av beloppen för licentiand- och doktorandstipendier	78

	Sid.
Bidrag till viss busstrafik	79
En ny dyrortsundersökning	80
Ändring av viss bestämmelse om Svenska skeppshypotekskassans verksamhet	82
Om successiv avveckling av pantlånerörelsen	83
Om utredning rörande verkskyddets finansiering	84

Samtliga avgjorda ärenden

Fredagen den 26 april

Statsutskottets utlåtande nr 11, ang. utgifterna inom inrikesdepartementets verksamhetsområde	6
— nr 56, ang. stat för försvarets fastighetsfond	44
— nr 57, ang. vissa anslag till hemvärnet och vissa frivilliga försvarsorganisationer m. m.	44
— nr 58, ang. fortsatt bemyndigande att meddela statliga exportkreditgarantier	45
— nr 59, ang. utgifterna å kapitalbudgeten: ecklesiastikdepartementet	45
— nr 60, ang. anslag till studiesociala ändamål m. m.	45
— nr 61, ang. anslag till högre utbildning och forskning	53
— nr 62, ang. anslag till bidrag till viss busstrafik m. m.	79
— nr 63, ang. anslag till bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande	80
— nr 64, ang. upplåtelse av mark för ett internationellt studenthem, m. m.	80
— nr 65, ang. anslag för en dyrortsundersökning m. m.	80
— nr 66, ang. anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m.	82
— nr 67, ang. fortsatt drift av skandinaviska undervisningssjukhuset i Korea, m. m.	82
Bankoutskottets utlåtande nr 16, ang. ändring av viss bestämmelse om Svenska skeppshypotekskassans verksamhet, m. m.	82
Andra lagutskottets utlåtande nr 41, om successiv avveckling av pantlånerörelsen	83
— nr 46, om utredning rörande verkskyddets finansiering	84
Jordbruksutskottets utlåtande nr 10, ang. försäljning av viss kronan tillhörig mark	84
— nr 12, ang. allmän beredskapsstat: jordbruksärenden	84
— nr 13, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II: jordbruksärenden	84

Fredagen den 26 april

Kammaren sammanträdde kl. 11.00

Om rätt till fri tandvård i samband med havandeskap även efter missfall

Jämlikt § 20 av kammarens ordningsstadga hade fröken *Nordström* till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet framställt följande fråga: »Vill herr statsrådet medverka till sådan komplettering av den i gällande lagstiftning stadgade rätten till fri tandvård i samband med havandeskap, att denna rätt utsträcker till att gälla även efter missfall?»

Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet **ASPLING**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara nämnda fråga, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Fröken *Nordström* har frågat, om jag vill medverka till sådan komplettering av rätten till fri tandvård i samband med havandeskap att denna rätt utsträcker till att gälla även efter missfall.

Ersättning från sjukförsäkringen utgår för tandläkarvård, som en kvinna erhållit under tid då hon varit havande eller inom 270 dagar efter förlossningsdagen. Bestämmelserna innebär, i händelse av missfall, att ersättning kan utgå för tandläkarvård som meddelats före missfallet men ej för vård, som meddelats därefter. Vid tillämpningen av bestämmelserna anses missfall inte föreligga, om ett barn framfödes dött efter utgången av den tjuugoåttonde havandeskapsveckan.

Rätten till ersättning för tandläkarvård i samband med havandeskap och barnsbörd infördes genom lagen om allmän försäkring, som trädde i kraft vid årsskiftet. Förutsättningarna för en vidgad rätt till ersättning för tandläkarvård från den allmänna försäkringen prövas av 1961 års sjukförsäkringsutredning. I

avbidan på utredningens ställningstagande är jag inte beredd att överväga ändringar i gällande regler.

Fröken **NORDSTRÖM** (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Aspling**, för svaret på min enkla fråga om tandvårdsersättning efter missfall.

Jag kom att uppmärksamma det problem, som jag nu underställt statsrådet, då Stockholms allmänna försäkringskassa via folktandvårdsstyrelsen i Stockholm meddelat Eastmaninstitutet, centraltandpolikliniken på södersjukhuset och stadens distriktstandpolikliniker att författningsenlig ersättning kunde utgå från kassan åt en havande kvinna för tandvård, som hon åtnjutit före ett missfall, men inte för den behandling som ges efter, även om behovet konstaterats före missfallet och t. o. m. om behandlingen påbörjats före detsamma. Denna tolkning av lagtexten var, såvitt jag hittills förstått det hela, naturlig, ty lagen säger att antingen skall en kvinna för att få tandvård vara havande, och det kan hon uppenbarligen inte vara efter ett missfall, eller också skall hon ha genomgått en förlossning — ett missfall är ju enligt vanligt språkbruk inte en förlossning.

Att vid tillämpningen av bestämmelsen missfall inte anses föreligga, om ett barn framfödes dött efter utgången av den tjuugoåttonde havandeskapsveckan, som herr statsrådet har angivit i sitt svar, framgår inte av den tjänsteskrivelse som har gått ut via folktandvårdsstyrelsen. En sådan tillämpning minskar givetvis det antal kvinnor, som det gäller. Jag hoppas att upplysningen skall nå fram till alla dem det vederbör, vilket den tydligen ännu inte gjort.

Att en kvinna råkar ut för missfall är väl, även om det sker före utgången av

Ang. kontrollåtgärderna vid import av fjäderfä

den tjuogoåttonde havandeskapsveckan, i de flesta fall en svår upplevelse. Att hon därtill drabbas av en utgift, som den som föder sitt barn levande slipper undan, måste ju te sig egendomligt.

Om jag före den allmänna motionstidens slut hade förutsett att den här situationen skulle kunna uppkomma, skulle jag givetvis ha tagit upp frågan i en motion, men nu har jag i hopp om att ingen onödigt tid skulle förspillas besvärat herr statsrådet så här sent under vårsessionen med en fråga i ämnet. Fastän jag — vilket jag hoppas att statsrådet förstår — är en aning besviken över innehållet i svaret, ty jag hoppades och jag tycker fortfarande att frågan skulle kunna lösas utan närmare utredning, ber jag ändå att få tacka för att herr statsrådet velat besvara min fråga och för löftet om utredning.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. kontrollåtgärderna vid import av fjäderfä

Med stöd av § 20 av kammarens ordningsstadga hade herr *Pettersson, Harald*, till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet framställt en så lydande fråga: »Anser statsrådet att vidtagna kontrollåtgärder vid import av fjäderfä kan anses tillräckliga med hänsyn till den oroande ökningen av smittsam hjärnhinneinflammation bland fjäderfä, vilken bedömts ha samband med den ökande broilerproduktionen?»

Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet **HOLMQVIST**, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara denna fråga, fick nu ordet och yttrade:

Herr talman! Herr Harald Pettersson har frågat mig, om jag anser att vidtagna kontrollåtgärder vid import av fjäderfä kan anses tillräckliga med hänsyn till ökningen av smittsam hjärnhinneinflammation bland fjäderfä.

De kontrollbestämmelser som tillämpas vid ifrågavarande djurimport — det

gäller främst daggamla kycklingar och i något fall avelsågg — är följande. Djuren skall åtföljas av intyg av auktoriserad veterinär i utförsellandet att ursprungsbesättningen är belägen inom område, som är fritt från bland annat den aktuella virusjukdomen smittsam hjärn-ryggmärgsinflammation. Djuren skall vidare vid veterinärbesiktning före utförseln ha befunnits friska och icke misstänkta för att kunna överföra smittsam sjukdom. Vid ankomsten till Sverige besiktigas de av veterinär och förvaras därefter i karantän i tolv månader. Karantänen inspekteras av läns- eller karantänsveterinär två gånger i månaden under de första sex månaderna och slutbesiktning av kycklingarna sker innan karantänen hävs. Vid eventuella sjukdomsfall skall veterinären underrättas och döda kycklingar insändas till statens veterinärmedicinska anstalt för undersökning.

Under den tid som gått, sedan den smittsamma hjärn-ryggmärgsinflammationens virus första gången påvisades i Sverige 1956, har endast ett sjukdomsfall — i februari 1963 — inträffat i en importkarantän. Såvitt jag kan bedöma har de försiktighetsmått, som vidtagits vid import, motsvarat vad som med hänsyn till våra nuvarande kunskaper om sjukdomen har varit påkallade.

Med detta, herr talman, anser jag mig ha besvarat herr Harald Petterssons fråga.

Herr **PETTERSSON, HARALD**, (cp):

Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framföra mitt tack för svaret på min fråga.

Det kan väl kanske utan vidare sägas att detta inte är någon stor fråga i det stora sammanhanget, men den oroväckande ökning som har skett i landet av den sjukdom det här gäller gör att man måste försöka analysera orsakssammanhangen.

Herr statsrådet har här givit ett utförligt svar beträffande de bestämmelser, som nu gäller vid import av fjäderfä. Jag kan bara som lekman ha ett omdö-

Ang. kontrollåtgärderna vid import av fjäderfä

me om detta och tycker nog att vad som här har redovisats är tillfredsställande. Men vi vet att sjukdomen uppträdde i Sverige första gången 1956, och sedan dess har den brett sig över landet på ett sådant sätt att det på något ställe måste vara otillfredsställande förhållanden.

Vi talar ju i olika sammanhang om en specialiserad produktionsinriktning. Det har visat sig att just broilerproduktionen är lämpad för att drivas i större omfattning. Men vi vet också att det genom denna sjukdoms uppträdande blivit för vissa odlare stora förluster, och det är alldeles klart att skall man kunna stimulera till en sådan här ökad produktion, gäller det också att se till att dessa odlare får en känsla av att betryggande kontrollåtgärder vidtas.

Herr statsrådet säger till sist i svaret: »Såvitt jag kan bedöma har de försiktighetsmått, som vidtagits vid import, motsvarat vad som med hänsyn till våra nuvarande kunskaper om sjukdomen har varit påkallade.»

Jag tolkar herr statsrådets uttalande som att det ändock kan råda en viss tveksamhet, huruvida man inte även när det gäller importkontrollen måste skärpa nuvarande bestämmelser.

Jag vill rätt allmänt säga att allt som kan göras för att förhindra sjukdomar och i detta fall hönssjukdomarnas spridning måste vi vara beredda att satsa på. Vi måste också, såvitt jag kan förstå, göra en ökad insats för att hindra att vi får över oss de sjukdomar som man nu har i andra länder och i detta fall sjukdomar, som förekommer i Amerika.

Jag vill än en gång tacka herr statsrådet för svaret och uttala den förhoppningen, att ingenting försummas när det gäller att hjälpa dessa människor som i sin näring har drabbats och drabbats mycket hårt ekonomiskt.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Justerades protokollet för den 19 in-
nevarande månad.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 138, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om utvidgning av Gotska Sandöns nationalpark; samt

nr 139, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer och organisation för naturvårdsverksamheten, m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 153, till Konungen i anledning av framställning av fullmäktige i riksbanken angående återbetalning till statsverket av till avbetalningslånefonden anvisade medel.

Anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 154, till Konungen i anledning av väckt motion angående älgjakten.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 156, i anledning av väckta motioner om ersättning från den allmänna sjukförsäkringen för kostnader för viss psykologisk samtalsbehandling och rådgivning; samt

nr 157, i anledning av väckt motion om förbud mot försäljning av vissa livsmedelsimitationer.

Upplästes en till kammaren inkommen skrivelse av följande lydelse:

Till riksdagen

Härmed anhåller undertecknad om befrivelse från det till mig den 18/5 1962 lämnade uppdraget att vara suppleant för herr Karl Emil Ahlkvist i dennes egenskap av fullmäktig i riksbanken.

Stockholm den 24/4 1963

Tore Bengtsson

På särskilda propositioner biföll kammaren berörda anhållan samt beslöt, att i anledning därav val av en suppleant

Anslag till beredskapsnämnden för psykologiskt försvar

för herr Ahlkvist efter herr Bengtsson skulle i föreskriven ordning anställas.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 161, angående godkännande av vissa ändringar i 1954 års internationella konvention till förhindrande av havsvattnets förorening genom olja m. m.

Föredrogs och hänvisades motionen nr 750 till statsutskottet och motionen nr 751 till utrikesutskottet.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1963/64 inom inrikesdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1 och 2

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3

Anslag till beredskapsnämnden för psykologiskt försvar

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 47 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Holmberg* och *Åkerlund* (I: 471) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Cassel* och *Björkman* (II: 570), hade hemställts, att riksdagen måtte till Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 82 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 471 och II: 570 till Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 47 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Virgin* och *Per Petersson*, fröken *Karlsson* samt herr *Turesson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 471 och II: 570 till Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 82 000 kronor.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Jag är övertygad om att vi alla har klart för oss, vilken betydelse en tänkt angripare fäster vid att kunna förbereda sitt angrepp genom en omfattande och efter hans syften utformad propaganda. Den saken behöver jag inte alls understryka. Men vad som kan vara av stor betydelse är att man är rustad mot propaganda och att man har anordnat sitt psykologiska försvar genom att i förväg studera de propagandametoder, som kommer till användning, utläsa syftet med dem och på så sätt försöka i förväg få en uppfattning om vad den tilltänkte angriparen ämnar göra, hur stor vikt man bör fästa vid hans propaganda o. s. v.

Den reservation som finns fogad till denna punkt och som bygger på ett yrkande i motionsparet I: 471 och II: 570 syftar till att förstärka vår beredskap från de synpunkter som nyss anförts. I motionerna har konstaterats, att vikten av en hög psykologisk beredskap under såväl krigs- som fredstid är odiskutabel. För att redan i fredstid från realistiska utgångspunkter kunna öka den psykologiska beredskapen och därmed ge ett bidrag till försvarsviljans upprätthållande även i sådana utrikespolitiska lägen, som inte direkt inger allmän oro, bör de för den psykologiska beredskapen närmast ansvariga, d. v. s. i främsta rummet beredskapsnämnden för psykologiskt försvar, ha bästa tänkbara möjligheter att skapa sig en föreställning om potentiella motståndares propagandauppläggning och propagandaavsikt.

Ett synnerligen värdefullt hjälpmedel

Anslag till beredskapsnämnden för psykologiskt försvar

härvid är kontinuerliga analyser av det kalla krigets propaganda. Det är väsentligt att detta utvecklas även under fredstid. Det kan motverka ett förhållande, som man så ofta haft tillfälle att konstatera, nämligen hur raskt intresset för försvar och för olika civilförsvarsproblem sjunker tillbaka vid tider, då det inte ser ut att hota att ta eld i knutarna.

Redan under andra världskriget utvecklades tekniskt högstående metoder för sådant analysarbete. Specialforskare på området gör nu gällande, att man genom kontinuerlig djupanalys av propagandan, i viss mån kan förutsäga politiska eller militärpolitiska åtgärder. Under alla förhållanden kan ett studium av en potentiell motståndares propaganda inom de egna gränserna och bland de allierade ge goda anvisningar för bedömanden, som göres av den högsta politiska och militära ledningen.

Då det av olika skäl är angeläget att praktiska metoder för effektiv propagandaanalys utarbetas, är det av vikt att beredskapsnämnden får möjligheter att bedriva forskning på detta område. Under fredstid torde ett fortlöpande studium och en fortlöpande analys kräva endast begränsad personalstyrka. Resurser för insamling och bearbetning av uppgifter om använda massmedia, om propagandans omfattning, inriktning och spridning samt om den verkan den kan beräknas ha, är vad som främst behövs. Den slutliga bedömningen av detta material förutsätter expertis, som dock inte torde behöva heltidsanställas för uppgiften.

I reservationen begärs för detta ändamål ett anslag som är 35 000 kronor större än vad som föreslås i statsverkspropositionen, vilket senare också utgör utskottets förslag.

Denna fråga är inte ny. Även förra året begärde vi ett ökat anslag just för detta ändamål. Nämnden hade då själv inte begärt mer än vad som föreslogs i propositionen. I år är läget ett annat. Nämnden får ju anslag inte bara under denna punkt, utan också under de två närmast föregående. Även under punkt

I, inrikesdepartementets personalanslag, redovisas en anhållan om personalförstärkning, som endast delvis bifallits. I punkten 2, inrikesdepartementets omkostnadsstat, redovisas ett förslag om anslag till nämnden för vissa särskilda uppgifter. Förslaget innebär en anslagshöjning av 37 000 kronor mot begärda 65 000 kronor. I denna punkt har nämnden begärt 10 000 kronor för arvode till särskilt tillkallad expertis, om det personaltillskott som begärdes under punkt 1 inte bifalles.

I den debatt som fördes i frågan i fjol i denna kammare meddelade departementschefen, att nämnden utöver de ordinarie anslagen erhållit ganska betydande anslag för utförande av vissa bestämda uppgifter. Något anslag till det viktiga ändamål, som i motionerna och reservationen påyrkas, tycks dock inte ha utgått, och det finns inte med i den anslagshöjning som departementschefen föreslår i år.

Jag yrkar därför bifall till den vid denna punkt fogade reservationen av herr Virgin m. fl.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Som herr Kaijser nyss erinrade om, motionerade högern även i fjol på denna punkt om ett höjt anslag. Riksdagen avtog motionsyrkandet. Jag har inga nya argument att presentera i år utöver dem jag hade i fjol.

Jag ber för den skull, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 4—20

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 21**Arbetsmarknadsstyrelsens personalorganisation**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för arbetsmarknadsstyrelsen, som föranleddes av vad föredragande statsrådet i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 3 januari 1963 förordat, dels godkänna av föredragande statsrådet förordad avlöningsstat för arbetsmarknadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64, dels ock till Arbetsmarknadsstyrelsen: Avlöningar för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 10 516 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Yngve Nilsson* och *Sveningsson* (I: 497) samt den andra inom andra kammaren av herr *Nordgren m. fl.* (II: 504), i vilka, såvitt nu vore i fråga, hemställts, att riksdagen måtte

a) fastställa i motionerna införd avlöningsstat för arbetsmarknadsstyrelsen att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64;

b) till Arbetsmarknadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 10 196 000 kronor;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 348) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II 406), i vilka, såvitt nu vore i fråga, föreslagits, att riksdagen skulle besluta att för personalförstärkning på arbetsmarknadsstyrelsens arbetsvårdsbyrå inrätta åtta nya tjänster i överensstämmelse med arbetsmarknadsstyrelsens förslag, med de ändringar i fråga om lönegradsplacering, som i motionerna angivits, i stället för fem, som Kungl. Maj:t föreslagit, samt att härför anslå 125 000 kronor utöver Kungl. Maj:ts förslag och således till Arbets-

marknadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1963/64 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 10 641 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 348 och II: 406 samt I: 497 och II: 504, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för arbetsmarknadsstyrelsen, som föranleddes av vad föredragande statsrådet i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 3 januari 1963 förordat;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för arbetsmarknadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64;

c) till Arbetsmarknadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 10 516 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

a) av herrar *Virgin* och *Per Petersson*, fröken *Karlsson* samt herr *Tureson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 497 och II: 504 ävensom med avslag å motionerna I: 348 och II: 406, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i personalförteckningen för arbetsmarknadsstyrelsen, som föranleddes av vad reservanterna förordat;

b) godkänna i reservationen införd avlöningsstat för arbetsmarknadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64;

c) till Arbetsmarknadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 10 196 000 kronor;

b) av herrar *Per Jacobsson*, *Edström*, *Rönneberg* och *Harry Carlsson*, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungs-

Arbetsmarknadsstyrelsens personalorganisation

kile och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhalla den lydelse, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 348 och II: 406 ävensom med avslag å motionerna I: 497 och II: 504, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för arbetsmarknadsstyrelsen, som föranledes av vad föredragande statsrådet i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 3 januari 1963 och reservanterna förordat;

b) godkänna i denna reservation införd avlöningsstat för arbetsmarknadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64;

c) till Arbetsmarknadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 10 641 000 kronor.

Herr **JACOBSSON, PER**, (fp):

Herr talman! Det är väl alldeles riktig, som utskottet påpekar, att den kraftiga utbyggnad av arbetsförmedlingsorganisationen, som har genomförts, ställer ökade krav på verkets centrala ledning. Vi har med anledning härav i den reservation, som vi har anfört på denna punkt, ansett det tillrådligt att följa arbetsmarknadsstyrelsens förslag till personalorganisation. Vi tror för vår del också att med hänsyn till de kvalifikationer, som fordras inom arbetsvärden, är det inte möjligt att rekrytera personal med den lönesättning, som har föreslagits.

Vad beträffar arbetsmarknadsstyrelsens egen personalorganisation är det ju, som utskottet påpekat, självfallet att utbyggnaden av arbetsförmedlingarna medför ökade krav på den centrala ledningen. Detta gäller inte minst arbetsvårdsbyrå, som har att svara för planeringen av de specialåtgärder av olika slag, som måste tillgripas för de svårast handikappade. Det föreligger för närvarande ganska omfattande planer på ut-

byggnad av speciella anpassningskurser och skyddade verkstäder för bl. a. hörselskadade, epileptiker och psykiskt utvecklingsstörda. Den pågående utbyggnaden av de skyddade verkstäderna på olika håll i landet kräver också stora insatser från arbetsvårdsbyråns sida.

Den personalförstärkning, som arbetsmarknadsstyrelsen har begärt, bör därför såvitt vi kan förstå komma till stånd. Speciellt angeläget är att arbetsvårdsbyrå tillföres den begärda tjänsten som chef för den administrativa detaljen samt en förste byråinspektör för anskaffning av arbetsobjekt till de skyddade verkstäderna.

Med denna motivering ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen b.

Herr **KAIJSER** (h):

Herr talman! I punkterna 21, 22, 23 och 24, som alla gäller arbetsmarknadsstyrelsen och dess lokala organ, arbetsförmedlingarna, både vad gäller avlönings- och omkostnadsanslagen, har vi anfört reservationer. Då motiveringarna i princip är desamma för våra reservationer på alla dessa punkter, ber jag att redan nu få framföra de skäl, som ligger bakom de yrkanden, som framförts i våra motioner i dessa frågor.

Arbetsmarknadsstyrelsen och arbetsförmedlingsorganen har under de senaste åren tillförts ett mycket stort antal tjänster. Under innevarande år har tillkommit cirka 300 tjänster inom arbetsförmedlingen, varigenom det totala antalet tjänster där uppgår till drygt 2 100. I år föreslår man ytterligare 85 tjänster plus 10 tjänster under anslagsposten för avlöning till tillfällig personal. Den centrala ledningen, arbetsmarknadsstyrelsen, som förra året fick några få nya tjänster, föreslås nu få ytterligare 16 tjänster och kommer därvid att ha cirka 500 tjänster. Hela verket kommer vid bifall till de i år äskade förstärkningarna att ha inte mindre än cirka 2 700 befattningar. Från budgetåret 1959/60 till budgetåret 1963/64 skulle lönekontot, om regeringens förslag bifalles, öka från 34

Arbetsmarknadsstyrelsens personalorganisation

miljoner till 62,5 miljoner och omkostnadsanslaget från 7,8 miljoner till 15,1 miljoner — sålunda har anslagen på denna korta tid i det närmaste fördubblats.

Det är inte bara vi, som känner oss ganska illa till mods över ett så stort ämbetsverk, vilket dessutom så ohämmat fått svämma över alla bräddar genom att annektera en del uppgifter, som inte utan vidare kan anses höra till dess verksamhetsområde. Även statskontoret har känt oro över det stora verkets organisation. Statskontoret uttalar att tiden synes vara mogen för en ny organisationsundersökning på arbetsförmedlingsområdet — den senaste genomfördes åren 1952—1956.

Vi är inte övertygade om att tillsätandet av sammanlagt 111 tjänster nu ger en organisation, som är lämplig och ändamålsenlig. Vi vill därför i avvaktan på dels den av statskontoret begärda organisationsundersökningen, dels också resultatet av den pågående arbetsmarknadsutredningen, vars slutsatser i fråga om uppläggningsen av vår arbetsmarknadspolitik naturligtvis också kan vara av betydelse för bedömande av omfattningen av arbetsmarknadsorganens uppgifter, inskränka oss till att föreslå dels en förstärkning av personalen på försvarssektionen, dels en ökning med 10 tjänster avseende tillfällig personal.

Det betyder inte att vi underkänner betydelsen av arbetsvård, yrkesvägledning och andra liknande åtgärder. Vi vill inte bestrida, att det besvärliga läget nu på arbetsmarknaden kan kräva en viss personalökning inom områden för vissa av arbetsmarknadsorganens uppgifter, men vi har det intrycket, att arbetsmarknadsverket försöker lägga under sig uppgifter, som antingen hör hemma under andra ämbetsverk eller helt eller delvis kan klara sig själva. Verket förefaller att vilja vara en stat i staten och t. o. m. en mäktig stat i staten, som kan och bör sköta det mesta. Jag tänker t. ex. på arbetsmarknadsstyrelsens tendens att breda ut sig över en allt större del av yrkesutbildningens område, där den gör intrång på sådant, som man kan

tycka rätteligen borde höra under yrkesöverstyrelsen och kanske också under statens hantverksinstitut.

Vad den förra beträffar kan man hänvisa till vad som avhandlas i proposition nr 144, där de problemen något berörs. Jag tänker också på arbetsmarknadsorganens önskan att blanda sig in i förmedlingen av rena servicetjänster, som helt naturligt kan skötas utan ämbetsverkets ingripande — en sak som vi touchade litet vid i ett utlåtande från andra lagutskottet för någon tid sedan. Säkerligen kan också andra exempel anföras där samma tendens föreligger.

Allt det här gör att vi vill syfta till en begränsning av utökningen av verkets resurser på personal- och omkostnadsanslagen i enlighet med vad vi anfört i de reservationer som är fogade till punkterna 21—24. I punkten 21 ber jag alltså att få yrka bifall till reservationen a.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! När vi har lyssnat till reservanternas talesmän har vi väl alla kommit underfund med att det är en betydelsefull fråga, som vi nu behandlar, och att meningarna är starkt delade.

En sak är här klar. Arbetsförmedlingsorganisationen har under de senare åren genomgått en betydande utbyggnad, som har varit förestavad av olika ting som har inträffat på arbetsmarknaden. Den ökade ambitionen att effektivisera sysselsättningspolitiken har tvingat fram åtgärder som tidigare var okända. Det är en samhällsuppgift av hög angelägenhetsgrad att tillvarata den viktiga produktionsfaktor som arbetskraften utgör och utnyttja den på ett effektivt sätt.

I det läge vi nu har, när vi kan räkna med brist på arbetskraft, framträder givetvis detta med särskild styrka. En väsentlig uppgift i detta sammanhang är att bereda handikappade möjlighet att genom eget arbete ordna sin försörjning. De handikappade utgör också en av de viktigaste grupperna när det gäller att tillvarata de arbetskraftsreserver som finns. Allt detta kräver betydande insatser från samhällets sida, och en väsentlig

Arbetsmarknadsstyrelsens personalorganisation

faktor härvidlag är en utbyggnad och effektivisering av arbetsförmedlingsorganisationen.

Det är mot denna bakgrund som statsutskottets majoritet har ansett en fortsatt utbyggnad av dessa områden av arbetsförmedlingen erforderlig. Högern har här haft en avvikande mening, som vi nyss hörde herr Kaijser redogöra för. Man har velat betydligt begränsa utbyggnaden, och som motiv härför har man pekats på att en organisatorisk undersökning av arbetsmarknadsverket bör göras.

Utskottsmajoriteten ställer sig inte alls avvisande till en organisationsundersökning, utan har tvärtom understrukt betydelsen av att de organisatoriska frågorna ägnas särskild uppmärksamhet. Vi har emellertid anledning att utgå ifrån att både Kungl. Maj:t och arbetsmarknadsstyrelsen uppmärksammar denna fråga utan att riksdagen särskilt skriver därom. En organisationsundersökning kan även bli ganska tidskrävande. Det är angeläget att inte nu göra något som verkar hämmande på arbetsförmedlingsorganisationens effektivitet. Utskottsmajoriteten anser också, att även om en organisationsundersökning nu skulle företas, är de föreslagna personalförstärkningarna så väl motiverade att tillsättandet av dessa tjänster inte på något sätt kan föregripa resultatet av en organisationsundersökning.

Från i huvudsak folkpartistiskt håll har man velat gå i motsatt riktning mot högern och föreslagit en längre gående utbyggnad än vad som begärts i propositionen. Redan Kungl. Maj:ts förslag innebär att arbetsförmedlingarnas arbetsvårdsavdelningar skall förstärkas med inte mindre än 50 nya tjänster. I år har en förstärkning redan skett med 40 tjänster. För innevarande år och nästa budgetår kommer alltså arbetsvårdsavdelningarna att få 90 nya tjänster. Dessutom finns möjligheter till tillfällig personalförstärkning. Inför denna som vi tycker betydande förstärkning har utskottsmajoriteten inte ansett sig böra förorda en längre gående utbyggnad än vad Kungl. Maj:t har föreslagit.

Som utskottet framhållit i utlåtandet bör man även beakta den förstärkning

som skett inom de andra avdelningarna i arbetsförmedlingsorganisationen. Förstärkningen av dessa avdelningar underlättar i hög grad arbetsvårdsavdelningarnas arbete. Arbetsförmedlingsorganisationen måste även präglas av stor elasticitet med möjligheter till omdisponeringar mellan olika avdelningar alltefter behovet på olika områden.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats 1:0) att utskottets hemställan skulle bifallas; 2:0), av herr *Jacobsson, Per*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. vid punkten avgivna reservationen; samt 3:0), av herr *Kaijser*, att kamraren skulle godkänna det förslag, som innehölls i herr *Virgins* m. fl. vid punkten anförda reservation.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Kaijser* begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kamraren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr *Kaijsers* yrkande.

Herr *Jacobsson, Per*, åskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 11 punkten 21 antager godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr *Virgin* m. fl. vid punkten avgivna reservationen, röstar

Ja;

Arbetsmarknadsstyrelsens omkostnadsanslag

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 25;
Nej — 31.

Därjämte hade 76 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 11 punkten 21, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 84;
Nej — 23.

Därjämte hade 25 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkten 22**Arbetsmarknadsstyrelsens omkostnadsanslag**

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 497, av herr Nilsson, Yngve, och herr Sveningsson, samt II: 504, av herr Nordgren m. fl., såvitt nu vore i fråga, till Arbetsmarknadsstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 2 328 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 497 och II: 504 hade, såvitt nu vore i fråga, hemställts, att riksdagen måtte till Arbetsmarknadsstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 2 128 000 kronor.

Vid punkten hade reservation avgivits av herrar *Virgin* och *Per Petersson*, fröken *Karlsson* samt herr *Turesson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 497 och II: 504, såvitt nu vore i fråga, till Arbetsmarknadsstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 2 128 000 kronor.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Den vid denna punkt avgivna reservationen är en följdreservation till vår reservation under föregående punkt. Reservationen innebär att man, om man alltså avstod från att öka antalet nya tjänster vid arbetsmarknadsstyrelsen, också skulle kunna minska omkostnadsanslaget. Då vår reservation under punkt 21 har fallit har jag, herr talman, nu inget annat yrkande än utskottets.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

*Punkten 23***Arbetsförmedlingens personal-
organisation**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för arbetsförmedlingen, som föranleddes av vad föredragande statsrådet i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 3 januari 1963 föreslagit, dels godkänna av föredragande statsrådet förordad avlöningsstat för arbetsförmedlingen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64, dels ock till Arbetsförmedlingen: Avlöningar för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 52 005 000 kronor

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehäft

dels de förut nämnda likalydande motionerna I: 497, av herr Nilsson, Yngve, och herr Sveningsson, samt II: 504, av herr Nordgren m. fl., i vilka, såvitt nu vore i fråga, hade hemställts, att riksdagen måtte

a) fastställa i motionerna införd avlöningsstat för arbetsförmedlingen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64;

b) till Arbetsförmedlingen: Avlöningar för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 49 905 000 kronor;

c) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte skyndsamt låta verkställa en organisationsundersökning av arbetsmarknadsverket;

dels de tidigare nämnda likalydande motionerna I: 348, av herr Lundström m. fl., och II: 406, av herr Ohlin m. fl., i vilka, såvitt nu vore i fråga, föreslagits, att riksdagen skulle besluta att för personalförstärkning av arbetsvårdsexpeditionerna inom arbetsförmedlingen inrätta 105 nya tjänster i överensstämmelse med arbetsmarknadsstyrelsens förslag i stället för 50, som Kungl. Maj:t föreslagit, samt att för detta ändamål anslå 1 812 000 kronor utöver Kungl. Maj:ts förslag och således till Arbetsför-

medlingen: Avlöningar för budgetåret 1963/64 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 53 817 000 kronor;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Tage Johansson m. fl.* (I: 346) och den andra inom andra kammaren av herr *Eskel m. fl.* (II: 398).

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 348 och II: 406, I: 497 och II: 504 samt I: 346 och II: 398, förstnämnda fyra motioner såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för arbetsförmedlingen, som föranleddes av vad föredragande statsrådet i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 3 januari 1963 föreslagit;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för arbetsförmedlingen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64;

c) till Arbetsförmedlingen: Avlöningar för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 52 005 000 kronor;

II. att motionerna I: 497 och II: 504, såvitt desamma avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

a) av herrar *Virgin* och *Per Petersson*, fröken *Karlsson* samt herr *Tureson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa,

I. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 497 och II: 504 ävensom med avslag å motionerna I: 348 och II: 406 samt I: 346 och II: 398, förstnämnda fyra motioner såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna i reservationen införd avlöningsstat för arbetsförmedlingen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64;

Arbetsförmedlingens personalorganisation

b) till Arbetsförmedlingen: Avlöningar för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 49 905 000 kronor;

II. att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 497 och II: 504, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte skyndsamt låta verkställa en organisationsundersökning av arbetsmarknadsverket;

b) av herrar *Per Jacobsson*, *Edström*, *Rönberg* och *Harry Carlsson*, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungs-kile och *Gutafsson* i Skellefteå, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 348 och II: 406 ävensom med avslag å motionerna I: 497 och II: 504 samt I: 346 och II: 398, förstnämnda fyra motioner såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för arbetsförmedlingen, som föranleddes av vad föredragande statsrådet i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 3 januari 1963 och reservanternas föreslagit;

b) godkänna i denna reservation införd avlöningsstat för arbetsförmedlingen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64;

c) till Arbetsförmedlingen: Avlöningar för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 53 817 000 kronor.

Herr JACOBSSON, PER, (fp):

Herr talman! Utskottet lämnar i denna punkt en ganska utförlig redovisning av de utvidgade arbetsuppgifter som numera ävilar arbetsförmedlingarna och arbetsvårdsorganen; inte minst genom införandet av lagen om allmän försäkring och de vidgade möjligheter till förtidspensionering, som denna lag ger, kommer ju särskilt arbetsvårdens uppgifter att ökas i mycket hög grad. Därför vore det enligt vår uppfattning olyckligt både ur humanitära och ur arbetsmarknads-

politiska synpunkter, om man genom en underbemanning av arbetsvårdsorganen skulle äventyra de rehabiliterings- och sysselsättningsåtgärder som är så angelägna. De arbetsuppgifter det här gäller är ju också av synnerligen arbetskrävande art och fordrar en mer individuell behandling, om goda resultat skall kunna nås. Personalen måste vara kunnig och väl orienterad på det här ifrågavarande området.

Såsom framgår av vår reservation har vi även på denna punkt ansett oss böra följa arbetsmarknadsstyrelsens förslag, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservation b vid denna punkt.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Med hänvisning till det jag anförde vid behandlingen av punkt 21 ber jag att få yrka bifall till reservation a vid denna punkt.

Herr RÖNNBERG (s):

Herr talman! Jag finner det angeläget att säga några ord i anslutning till min reservation på denna punkt.

Utskottet yttrar i utlåtandet, att man anser »en betydande förstärkning av arbetsvårdsavdelningarna erforderlig» — jag vill betona ordet betydande. I propositionen har också departementschefen understrukt vikten av att »den rehabilitering av fysiskt, mentalt eller socialt handikappade, som påbörjas vid olika institutioner, kan fortsättas genom arbetsvården och leda vidare till arbetsplacering, omskolning eller annan positiv åtgärd».

Som väl torde vara bekant för kammarens ledamöter har de materiella resurserna på arbetsvårdens område byggts ut väsentligt de senaste 5—10 åren. Staten, landstingen och kommunerna har satsat stora pengar på både den medicinska och den yrkesmässiga rehabiliteringen med träningsinstitutioner, omskolning, utbildning och andra åtgärder. Det är dålig ekonomi för samhället om man inte samtidigt ser till att arbetsvårdsorganisationen får de personella resurser, som ford-

ras för att man skall kunna fullt och helt utnyttja rehabiliteringsinstitutionerna och följa upp de förberedande åtgärder som gjorts där, så att det hela leder fram till en för den enskilda människan varaktig och tillfredsställande lösning på hans arbets- och försörjningsproblem.

I olika sammanhang har redovisats att verksamheten vid arbetsvårdsexpeditionerna ökat mycket kraftigt, särskilt under den senaste 5-årsperioden. Enligt arbetsmarknadsstyrelsens statistik var antalet sökande den 31 december 1958 cirka 25 000 — den 31 december 1962 nära 40 000. Bara under 1962 var ökningen inte mindre än 6 000 personer. Siffrorna i år visar fortsatt ökning. Januari-februari 1962 var ökningen cirka 1 600 jämfört med samma tid 1961 — för januari-februari i år redovisas en ökning på inte mindre än 3 700 jämfört med samma tid i fjol.

Det finns tjänstemän inom arbetsvården som har drygt 300 ärenden varje månad! Med de ofta mycket komplicerade problem det här gäller, förstår var och en att det inte finns någon möjlighet att klara en sådan arbetsbelastning på det sätt man skulle önska.

Jag skall inte här tala om den psykiska press på tjänstemännen som det innebär att veta, att man aldrig hinner med och att sjuka och skadade människor inte blir betjänade så som de borde ha rätt till. Ännu allvarligare är konsekvenserna för den enskilda handikappade människan; det är henne eller honom som eftersläpningen går ut över. De bristande personalresurserna orsakar långa väntetider, och alla vet hur psykiskt påfrestande det är att gå i ovisshet och vänta på utredningar och åtgärder som blir avgörande för de fortsatta möjligheterna till arbete och försörjning. Utgångsläget för rehabiliteringsåtgärderna kan bli betydligt sämre efter en sådan väntan i sysslolöshet och ovisshet.

En annan sak som man skall ta hänsyn till vid bedömningen av personalbehovet är att arbetsvården nu får ta hand om ett klientel som är betydligt svårare handikappat. Man har numera större möjligheter än förr i fråga om medicinsk behand-

Arbetsförmedlingens personalorganisation ling och rehabilitering och, som tidigare sagts, bättre resurser för arbetsträning, arbetsprövning, omskolning m. m. Vi har också en annan målsättning: vi erkänner rätten till arbete även för sådana kategorier, som är så svårt handikappade att de inte har full arbetsförmåga. Utvecklingen har fört med sig att kraven ökat från handikapporganisationerna med fysiskt och mentalt svårt handikappade, t. ex. spastiker, psykiskt utvecklingsstörda. Även från nykterhetsvården, kriminal- och ungdomsvården ökar kraven på arbetsvårdens insatser.

För här nämnda grupper krävs alldeles speciella åtgärder. Som exempel kan nämnas särskilda anpassningskurser och speciella beredskapsarbeten, där man måste sätta in individuella stödåtgärder av olika slag, som för med sig oerhört mycket arbete för de tjänstemän som skall handlägga dessa ärenden.

Varje grupp i samhället, som jag här har räknat upp, kräver uppmärksamhet och insatser i fråga om sina speciella problem. Som exempel kan nämnas att av de nya tjänster, som arbetsvården får den 1 juli, avser man att disponera sex för att tillsätta särskilda råjongkontaktmän för kriminalvården. Andra grupper har givetvis samma anspråk på att få sina behov tillgodosedda.

Såväl i propositionen som i utskottsutlåtandet anges att lagen om allmän försäkring kommer att medföra ökade arbetsuppgifter för arbetsvården, och det behöver minsann understrykas. Omfattningen av den ökade belastningen kan väl inte exakt bedömas nu, men man räknar med 25 000 å 30 000 nya pensionsfall, och den siffran är talande nog.

Mot bakgrunden av de faktorer jag här pekat på måste det vara fullt klart att den personalförstärkning som arbetsmarknadsstyrelsen begärt för sin fältorganisation inte är tilltagen i överkant. Man får väl snarare räkna med att det kan bli fråga om krav på ytterligare förstärkning utöver de nu begärda 105 tjänsterna på grund av nya krav på ökade insatser från arbetsvårdens sida.

Av de i propositionen upptagna 50 ny tjänsterna har 20 placerats i lönegrad 13

Arbetsförmedlingens personalorganisation

Denna lönesättning anser jag vara för låg för arbetsvården med hänsyn till de kvalifikationer, som fordras för dessa arbetsuppgifter. Det går över huvud taget ej att rekrytera personal till arbetsvården i lönegrad 13. Jag anser att man i fråga om lönegradsplacering måste gå på arbetsmarknadsstyrelsens yrkande, att inga tjänster inom arbetsvården skall placeras lägre än lönegrad 16.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservation b under punkten 23.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Jag har redan i mitt tidigare inlägg redogjort för utskottets syn på dessa ting.

Under nu löpande budgetår har skett en ökning med 40 tjänster, och för nästa budgetår föreslås en ökning med 50 tjänster. Det innebär en sammanlagd ökning med 90 tjänster. Vi har inom utskottsmajoriteten inte ansett oss kunna gå längre.

Om vi skulle tillfredsställa alla anspråk i fråga om tjänster, finge vi också bereda oss på att skaffa de pengar som skulle bli erforderliga. Det är svårt att bara skilja ut den ena eller den andra tjänsten och inrätta den, och det gör att man här får lov att göra en avvägning. Den avvägning, som i propositionen har gjorts, har vi ansett vara acceptabel. Utskottsmajoriteten har därför kunnat godtaga Kungl. Maj:ts förslag.

Jag ber, herr talman, att än en gång få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vartdera momentet av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

Beträffande mom. I, anförde vidare herr talmannen, hade yrkats 1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o), av herr *Jacobsson, Per*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. vid punkten avgivna reservationen; samt 3:o), av herr *Kajser*, att kammaren skulle godkänna det för-

slag, som innehölles i den av herr *Virgin* m. fl. vid punkten anförda reservationen, såvitt nu vore i fråga.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Per*, begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det av honom framställda yrkandet, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 11 punkten 23 mom. I, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr *Per Jacobsson* m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 77;

Nej — 23.

Därjämte hade 32 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera gjordes enligt de rörande mom. II framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr *Virgin* m. fl. vid punkten avgivna reservationen i förevarande del; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 24**Arbetsförmedlingens omkostnads-
anslag**

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 497, av herr Nilsson, Yngve, och herr Sveningsson, samt II: 504, av herr Nordgren m. fl., såvitt nu vore i fråga, till Arbetsförmedlingen: Omkostnader för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 12 803 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 497 och II: 504 hade, såvitt nu vore i fråga, hemställts, att riksdagen måtte till Arbetsförmedlingen: Omkostnader för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 11 803 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Virgin* och *Per Petersson*, fröken *Karlsson* samt herr *Turesson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 497 och II: 504, såvitt nu vore i fråga, till Arbetsförmedlingen: Omkostnader för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 11 803 000 kronor.

Herr **KAIJSER** (h):

Herr talman! Med anledning av att vår reservation vid punkten 23 har fallit har jag på denna punkt inget annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt.

Punkten 25**Ang. vissa sysselsättningspolitiska
åtgärder**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Vissa sysselsättningspolitiska åtgärder för budgetåret 1963/64 anvisa ett

Ang. vissa sysselsättningspolitiska åtgärder
reservationsanslag av 300 000 000 kronor, därav förslagsvis 170 000 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Göran Karlsson m. fl.* (I: 137) och den andra inom andra kammaren av fru *Eriksson* i Ängelholm *m. fl.* (II: 158), i vilka hemställts, att arbetsmarknadsstyrelsen måtte övertaga hela administrationen av näringshjälpen, att det statliga näringshjälsbidragets maximibelopp för startande av rörelse eller anskaffande av invalidbil måtte höjas till 10 000 kronor, att anslaget måtte uppräknas med erforderligt belopp samt att prövning av ärenden om förnyat näringshjälsbidrag i fall där fullt bidrag tidigare utgått måtte ske av arbetsmarknadsstyrelsen;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Dahlberg m. fl.* (I: 226) och den andra inom andra kammaren av herr *Svanberg m. fl.* (II: 283), i vilka anhållits, att riksdagen måtte besluta, att i motionerna anförda synpunkter skulle beaktas vid utformningen av de sysselsättningspolitiska åtgärderna i övre Norrland;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Hjalmar Nilsson* och *Näsström* (I: 234) samt den andra inom andra kammaren av herr *Lassinantti m. fl.* (II: 277), i vilka föreslagits, att riksdagen måtte besluta, att Kungl. Maj:t skulle bemyndigas medgiva, att inom ramen för anslagen till Rörlighetsstimulerande åtgärder medel finge tagas i anspråk för att underlätta rekryteringen av kvalificerad arbetskraft till regioner med betydande sysselsättningssvårigheter i sådana fall, då tillgången på kvalificerad arbetskraft skulle bidra till att öka sysselsättningsmöjligheterna;

dels de tidigare nämnda likalydande motionerna I: 348, av herr *Lundström*

Ang. vissa sysselsättningspolitiska åtgärder

m. fl., och II: 406, av herr *Ohlin m. fl.*, i vilka, såvitt nu vore fråga, hemställts, att riksdagen måtte besluta, att maximitbidraget för den statliga näringshjälpen från och med den 1 juli 1963 skulle höjas från 5 000 kronor till 10 000 kronor och för detta ändamål inom ramen för reservationsanslaget till Vissa sysselsättningspolitiska åtgärder under femte huvudtiteln för budgetåret 1963/64 anslå 2 000 000 kronor;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Sundin* och *Nils-Eric Gustafsson* (I: 352) samt den andra inom andra kammaren av herr *Larsson* i Hedenäset *m. fl.* (II: 403), i vilka anhållits, att riksdagen vid behandlingen av förevarande punkt måtte, med hänsyn till angelägenheten av att främja näringslivets utveckling i Norrland, uttala, att beredskapsarbeten, som behövdes för sysselsättning åt friställd norrländsk arbetskraft, så långt möjligt borde anordnas inom respektive län;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Eric Carlsson* och *Jonasson* (I: 413) samt den andra inom andra kammaren av herr *Gustavsson* i Alvesta *m. fl.* (II: 500), i vilka föreslagits, att riksdagen vid sin behandling av förevarande punkt måtte

1. besluta *dels* att bidrag till näringshjälp till handikappade från och med den 1 juli 1963 skulle utgå med högst 10 000 kronor, *dels* att näringshjälp från nämnda tidpunkt skulle utgå även till hjälpmedel i hushållsarbete åt handikappade husmödrar, samt

2. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att frågan om inrättande av länestöd på förmånliga villkor, med uppgift att utgöra stöd till de handikappade i deras näringsutövning samt komplettering till nuvarande bidrag till näringshjälp, skyndsamt måtte utredas;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sundin m. fl.* (I: 417) och den andra inom andra kammaren av herr *Fälldin*

m. fl. (II: 497), i vilka hemställts, att riksdagen vid behandlingen av nu ifrågasvarande punkt måtte

A. besluta, a) att s. k. utrustningsbidrag skulle upphöra utgå från och med budgetåret 1963/64 samt b) att start-hjälpsbidraget även i fortsättningen skulle utgöra 300 kronor;

B. hemställa hos Kungl. Maj:t, att frågan om användningen av de rörlighetsstimulerande medlen även för underlåtande av flyttning av kvalificerad arbetskraft till de sysselsättningssvaga områdena måtte prövas särskilt i överensstämmelse med vad 1962 års riksdag förordnat;

C. bemyndiga Kungl. Maj:t att skyndsamt vidtaga erforderliga åtgärder till förstärkning av länsarbetsnämnderna med lokaliseringspolitiska befattningshavare i enlighet med vad i motionerna anförts;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Sveningsson* och *Ringaby* (I: 418) samt den andra inom andra kammaren av herr *Bohman m. fl.* (II: 495);

dels *ock* en inom andra kammaren av herrar *Carlsson* i Huskvarna och *Nilsson* i Lönsboda väckt motion (II: 397).

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 226 och II: 283 samt I: 352 och II: 403 godkänna vad utskottet i punkten anförde rörande inriktningen av beredskapsarbetena;

II. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 417 och II: 497, såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet i punkten anförde angående rörlighetsfrämjande åtgärder;

III. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 234 och II: 277 samt I: 417 och II: 497, sistnämnda båda motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till

Ang. vissa sysselsättningspolitiska åtgärder

Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i punkten anført angående rekrytering av kvalificerad arbetskraft till regioner med betydande sysselsättningsvårigheter;

IV. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 348 och II: 406, I: 137 och II: 158 samt I: 413 och II: 500, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i punkten anført angående näringshjälpn;

V. att motionen II: 397 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

VI. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag jämte motionerna I: 348 och II: 406, I: 137 och II: 158 samt I: 413 och II: 500, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, ävensom med avslag å motionerna I: 418 och II: 495 till Vissa sysselsättningspolitiska åtgärder för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 300 000 000 kronor, därav förslagsvis 170 000 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

Reservationer hade avgivits, utom av andra,

a) av herrar *Ivar Johansson, Per Jacobsson, Edström, Rönnberg, Per Petersson, Nils-Eric Gustafsson, Lassinantti, Larsson* i Hedenäset, *Gustafsson* i Skellefteå och *Andersson* i Knäred samt fru *Holmberg*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 226 och II: 283 samt I: 352 och II: 403 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att beredskapsarbeten, som behövdes för sysselsättning av friställd norrländsk arbetskraft, så långt möjligt måtte anordnas inom respektive norrländska län, samt i övrigt godkänna vad reservanterna anført rörande inriktningen av beredskapsarbetena;

b) av herrar *Ivar Johansson, Nils-Eric Gustafsson, Larsson* i Hedenäset och *Andersson* i Knäred, vilka ansett, att utskot-

tets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 417 och II: 497, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anført angående rörlighetsfrämjande åtgärder;

c) av herrar *Virgin, Rikard Svensson, Mårtensson, Hjorth, Karlsson* i Olofström, *Blidfors* och *Almgren*, fröken *Elmén*, fröken *Karlsson* samt herrar *Fagerlund* och *Turesson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den avfattning, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under III hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 234 och II: 277 samt I: 417 och II: 497, sistnämnda båda motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad reservanterna anført angående rekrytering av kvalificerad arbetskraft till regioner med betydande sysselsättningsvårigheter.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Vid denna punkt har en minoritet inom utskottet, sammansatt av representanter från högern, folkpartiet och socialdemokraterna, stannat för en reservation som i stort sett sammanfaller med vad föredragande statsråd anför i statsverkspropositionen.

Det gäller frågan om att kunna använda de rörlighetsstimulerande medlen även för underlättande av omflyttning av kvalificerad arbetskraft till de sysselsättningssvaga områdena. Utskottet behandlade denna fråga i fjol i sitt av riksdagen godkända yttrande nr 80, och utskottet förordade då en särskild prövning av denna fråga. Statsrådet har emellertid i år inte ansett sig beredd att ta ställning till frågan utan har ansett att den bör bli föremål för avgörande i samband med behandlingen av de förslag, som kommer att avges av kommittén för näringslivets lokalisering. Då denna kommitté kan beräknas avge sitt yttrande i år har också vi ansett att man bör kunna avvakta det.

Ang. vissa sysselsättningspolitiska åtgärder

Jag kan beklaga att frågan inte klarats av till årets statsverksproposition. Den har kanske visat sig vara svårare att lösa än man från början har tänkt sig. Enligt min mening kan bl. a. vissa avgränsningsproblem av ganska intrikat natur göra sig gällande vid bedömandet av anslagsfrågor — eller rättare sagt bidragsfrågor — av denna art. Jag tror därför att det vore riktigt att man, när nu den nämnda kommittén beräknas bli färdig så pass snart som uppgivits, avvaktar med fastställandet av de regler som här skall bli gällande, eftersom de då kan bedömas i ett större sammanhang.

Å andra sidan förstår jag att problemet i och för sig kan vara mycket betydelsefullt för vissa utpräglade avfolkningsområden, och jag förstår också att en viss skyndsamhet kan vara av nöden. I motionen anges Tornedalen och den ångermanländska Ådalen som exempel på dylika områden. I Värmland har vi också ett par områden, nämligen Nordmarks härad i västra Värmland och hela den övre Klarälvsdalen, där samma problem gör sig gällande och där avfolkningen hotar att försvåra möjligheterna att tillgodose kvarvarande befolkning med den service som samhället rätteligen bör kunna bjuda.

Med anledning av vad jag nu har anfört ber jag sålunda att få yrka bifall till reservation c vid denna punkt.

Herr GUSTAFSSON, NILS-ERIC, (cp):

Herr talman! Arbetsmarknadspolitiken får en för varje år ökad betydelse och särskilt under det senaste året har debatten rörande olika åtgärder inom detta viktiga område varit mycket livlig. Därvid har det väl ofta rätt ganska delade meningar om såväl mål som medel för den samhällets insats om vars nödvändighet alla säkert varit eniga.

Låt mig som en personlig uppfattning få uttala, att det enligt min mening hade varit önskvärt om de lokaliseringspolitiska åtgärderna fått ett avsevärt kraftigare stöd av staten och att samhällets utgifter i samband med förflyttning av arbetskraft i samma mån kunnat minskas. Inom den landsdel varifrån jag kommer

ser man med djup oro på den, som man uppfattar det, *planlagda avfolkningen*. Möjligheten att flytta arbetstillfällena till den plats och den bygd som har ett arbetskraftsöverskott har i alltför ringa grad prövats som ett realistiskt alternativ till den arbetskraftförflyttning vilken skett i allt hastigare takt. Man har ibland fått det intrycket att de statliga organ som handhar arbetsmarknadspolitiken vid sin bedömning knappast tagit hänsyn till de konsekvenser den ena eller andra åtgärden har kunnat medföra för den bygd, som varit aktuell, utan endast tänkt på det enskilda sysselsättningsfallet.

En tyngdpunktsförskjutning av arbetsmarknadspolitiken mot en mera aktiv lokaliseringspolitik vill jag beteckna som en absolut nödvändighet. Detta gäller i varje fall Norrland, men jag föreställer mig att konstaterandet kan gälla även andra glesbygdsområden i vårt land. Mot bakgrunden av detta vill jag uttala en förhoppning om att den lokaliseringsutredning, vars resultat väntas i slutet av detta år, skall anvisa konkreta och snabbt framkomliga vägar för verkligt positiva åtgärder, som kan lösa de mycket stora problem det här är fråga om. Jag önskar att min behärskade optimism i detta fall inte skall visa sig ha varit för stor.

Herr talman! Från centerhåll har vi varit starkt kritiska till vissa åtgärder och motiveringar som regeringen fört fram inom sysselsättningspolitiken. Ofta, kan jag säga, när det kommit fram förslag i syfte att stärka näringslivet och förbättra sysselsättningsmöjligheterna i de sysselsättningssvaga områdena, har man inriktat sig på avslag under motivering att det finns en lokaliseringsutredning, och medan den arbetar får man inte göra något på det här fältet. Egendomligt nog har man kunnat vidtaga både den ena och den andra förändringen inom arbetsmarknadspolitiken i övrigt, trots att det finns också en arbetsmarknadsutredning. Men den får tydligen — i motsats till lokaliseringsutredningen — föregripas snart sagt hur mycket som helst.

Ang. vissa sysselsättningspolitiska åtgärder

Vid förra årets riksdag behandlades ett förslag som väckts av utredningen rörande näringslivets lokalisering. Denna hade påtalat angelägenheten av att de rörlighetsfrämjande medlen användes också för att underlätta rekrytering av kvalificerad arbetskraft i sysselsättningssvaga områden. Inom sådana områden kan det ju allmänt sett finnas god tillgång på arbetskraft, men det kan vara brist på sådan arbetskraft som har en nyckelställning med särskild betydelse för sysselsättningens utveckling och upprätthållande. I denna fråga framhöll statsutskottet i följande: »Utskottet anser att de rörlighetsstimulerande åtgärderna bör kunna utnyttjas även i det av lokaliseringskommittén och motionärerna avsedda syftet.» Utskottet hemställde om prövning och förslag i frågan.

Föredragande statsrådet har i årets statsverksproposition avvisat denna beställning från riksdagen, och trots att förslaget kommer från lokaliseringsutredningen är motiveringen att dess betänkande bör avvaktas. Sådant kan man väl kalla den obotfärdiges förhinder!

Jag är utomordentligt glad över att utskottets majoritet anslutit sig till de dubbla motionsyrkandena om att de rörlighetsfrämjande medlen skall användas även för att underlätta rekryteringen av kvalificerad arbetskraft inom områden med betydande sysselsättningssvårigheter. Det uttalande som utskottet därvid gör måste tillmätas stor betydelse. Utskottet framhåller att det »icke bör komma i fråga att under sådan hänvisning avvisa att inom arbetsmarknadspolitikerna i övrigt godkända åtgärder användes på sätt som skulle gagna utvecklingen och förbättra sysselsättningsmöjligheterna i de sysselsättningssvaga områdena. De medel som nu står till buds bör så långt det är möjligt användas i nämnda syfte oavsett pågående utredningsarbete. Enligt utskottets mening inger det även starka betänkligheter att intensifiera de rörlighetsstimulerande åtgärderna på sätt som föredragande statsrådet avsett, emedan detta uppenbarligen skulle motverka det syfte, som lokaliseringsutredningens uppdrag innefattar, och försvåra genom-

förändring av de förslag utredningen kan förväntas framlägga.»

Detta uttalande av utskottet måste, som jag ser det, tillmätas stor principiell betydelse. Med tanke på detta uttalande är det något av en inkonsekvens att det inte lyckats att få majoritet i utskottet för kravet på att beredskapsåtgärdernas inriktning skall vara oförändrad och beredskapsarbeten bedrivs i Norrland i den omfattning som sysselsättningsläget kräver. Enligt statsverkspropositionen skall friställd arbetskraft i Norrland överflyttas till beredskapsarbeten i andra delar av landet. Man skulle således tillämpa en princip som ytterligare skulle påskynda avfolkningen. Motiveringen är att behovet av beredskapsarbeten i Norrland varit så stort att man där kommit längre i fullföljandet av vägplanerna än annorstädes. För min del vill jag erinra om att vägplanen inte utgör någon mätare på huruvida vägnätet i olika delar av landet står på likvärdig nivå. Ser man till vägnätets beskaffenhet, kan man nog alljämt finna att Norrlandsvägarna i genomsnitt inte är av samma kvalitet som vägnätet inom andra delar av landet. Både allmänt sett och som en utvecklingsinsats för näringslivet behövs en fortsatt upprustning — inte minst med tanke på att en allt större del av transportarbetet blir bilburet, t. ex. inom skogsbruket och skogsindustrien.

I anledning av motionsyrkande om att behovet av beredskapsarbeten i Norrland skall tillgodoses efter oförändrade principer har utskottet presterat en, som jag vill beteckna det, egendomlig skrivning.

Man ansluter sig till propositionen och tillägger: »Avgörande vid valet av arbetsobjekt får därvid vara både den prioritering som kan ges åt den ifrågavarande investeringen och den sysselsättningspolitiska effekt som projektet medför. Självfallet bör vid hänvisning till beredskapsarbete hänsyn tagas till den enskilde arbetssökandens personliga förhållanden, varvid möjligheterna att bereda honom en mera stadigvarande sysselsättning särskilt måste beaktas.»

Enligt utskottet skall riksdagen i anledning av motionerna godkänna detta.

Ang. vissa sysselsättningspolitiska åtgärder

Jag vill fråga: Är det något i detta uttalande som inte gäller redan nu inom sysselsättningspolitiken? Har inte utskottet hittat på denna skrivning eller beskrivning av vad som redan gäller för att slipa ett direkt avslagsyrkande på motionerna? Hoppas inte utskottet på en motionsdöd om inte i tysthet så dock i skönhet? I sak är det ju ett klart och rent avslag på motionerna som utskottet gått in för.

På centerhåll kan vi inte gå med på att sysselsättningsproblemen i Norrland skall lösas genom att de arbetslösa hänvisas till beredskapsarbeten i andra delar av landet. Man skall inte betrakta de beredskapsarbeten som bedrivits och som alltså kan bedrivas i Norrland som en förspild investeringsinsats. Inte något skäl har åberopats för att dessa beredskapsarbeten skulle ha ett lägre ekonomiskt värde än andra. Däremot kan sägas att deras värde är påtagligt som en utvecklingsinsats för näringslivet och sysselsättningen, som ett medel att direkt motverka förekommande arbetslöshet och som en insats för förbättring av ett vägväsende som är långt ifrån fullgott och fullständigt. Både dessa och andra skäl talar för att beredskapsarbeten som avser att bereda sysselsättning åt friställd arbetskraft i Norrland så långt möjligt skall bedrivas inom respektive län.

Arsenalen av rörelsestimulerande medel har på sistone utökats med ett speciellt utrustningsbidrag om 2 000 kronor. Detta användes vid flyttning av arbetskraft från speciella områden, nämligen Ådalen och Tornedalen. Jag föreställer mig att man i Tornedalen hade väntat sig en annan effekt av övervägandena rörande Tornedalsutredningen, men tidsmässigt var faktiskt detta bidrag för flyttning av arbetskraft från området det första man fick känna av. Måste det inte inge starka betänkligheter att på detta sätt peka ut vissa områden: Är sysselsättningsmöjligheterna nu så låga och framtiden så dystert att vi måste vidta extraordinära åtgärder för att få folk härifrån? Det måste få en hämmande inverkan på sysselsättningskapande initiativ i dessa bygder och på kommuners och andras

insatser för att skapa bättre framtidsbetingelser. Det kan heller inte ha någon stimulerande inverkan utan framdeles en negativ effekt på de företag och det kapital som eventuellt kan tänkas ha infresse av en etablering inom dessa områden. Vi anser att verksamheten med dessa speciella utrustningsbidrag bör upphöra.

Medlen till de rörlighetsfrämjande åtgärderna har ökat kraftigt i omfattning. De senast kända slutliga kostnaderna gäller budgetåret 1961/62. Kostnaderna utgjorde då sammanlagt 6 000 000 kronor. I år föreslås 14 000 000 kronor, d. v. s. en ökning med 133 %. Det är väl ingen tvekan om att en sådan intensifiering av denna ensidiga rörlighetsverksamhet kan få mycket menliga framtida verkningar inom de nuvarande sysselsättningsvaga områdena. Här går man sannerligen in för en lokaliseringspolitik med föregripande av utredningen och utan att ha konsekvenserna på sikt klara för sig. Det är inte att undra på att utskottet uttalat starka betänkligheter mot denna intensifiering. För vår del vill vi inte biträda den beloppsmässiga förstärkning som ingår som ett led i intensifieringen. Bidragen bör hållas på den nivå som förra året prisades som riktig. Sedan må de som har lust därtill fortsätta att prisa och rosa.

Om man som vi är skeptisk mot denna ensidiga rörlighet är det naturligt att man inriktar sig på att skapa arbetsobjekt på ort och ställe. Vi har framlagt åtskilliga förslag i detta syfte också vid årets riksdag. I detta sammanhang kan jag nämna beredskapsarbetenas inriktning som ju behandlas under denna punkt. Jag vill också nämna vårt förslag om förstärkning av arbetsmarknadsorganen på länsplanet i syfte att ge dessa organ personella resurser för lokaliseringpolitiska insatser.

Arbetsmarknadsstyrelsen har ju i vissa fall vidtagit sådana åtgärder på försök med gott resultat. Vi anser att man bör och kan vidga denna verksamhet till alla de län där den behövs, och vi har reserverat oss för detta då det inte gått att få majoritet i utskottet. Man borde i vårt

Ang. vissa sysselsättningspolitiska åtgärder

land tillämpa, tror jag, någon av de metoder som tillämpas i Norge beträffande sysselsättningspolitikens inriktning.

Den inriktningen kan belysas av att man där har motsvarigheten till våra länsarbetsnämnder delad på två huvudavdelningar: en för arbetsförmedlande verksamhet och en för utveckling av näringslivet och skapande av varaktig sysselsättning. Centralt har man dels arbetsdirektoratet som närmast motsvarar vår arbetsmarknadsstyrelse, dels »distriktenes utbyggingsfond», som har lokaliseringspolitiska och sysselsättningskapande uppgifter.

Slutligen vill jag, herr talman, hälsa med tillfredsställelse att förbättringarna av näringsbidraget till handikappade, främst höjningen av bidragsmaximum från 5 000 till 10 000 kronor, i år biträtts till skillnad från i fjol, då motsvarande motionsyrkande avvisades. Vi har också motionerat om att man skall söka till skapa ett lånestöd till de handikappades näringsverksamhet. Utskottet har ställt sig förstående till detta och förutsett, att rehabiliteringsberedningen kommer att ta upp frågan. Då rehabiliteringsberedningen redan haft spörsmålet till behandling och konstaterat att ett behov av lånestöd finns, måste det innebära en regelrätt beställning. Det bör alltså ankomma på rehabiliteringsberedningen att snarast framlägga förslag i ärendet.

Med stöd av det anförda ber jag alltså att få yrka bifall till reservationerna a och b rörande mom. I och II under den förevarande punkten. I övriga delar och med särskild tonvikt på mom. III ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr JACOBSSON, PER, (fp):

Herr talman! Efter den utförliga behandling som den föregående talaren ägnat denna fråga kan jag begränsa mig till några få punkter.

I reservation a, som speciellt behandlar frågan om inriktningen av beredskapsarbetena, gör vi en del invändningar mot utskottets skrivning.

Utskottet erinrar om att föredragande statsrådet anför att inriktningen av beredskapsarbetena i Norrlandslänen medfört att vägbyggandet i dessa län kommit att ligga före gällande flerårsplaner för väginvesteringarna, medan i andra län vägbyggandet släpar efter i motsvarande grad. Utskottet finner därför en annan inriktning av beredskapsarbetena vara önskvärd.

Mot detta resonemang torde med fog kunna göras den invändningen att den specialdestination av väganslaget för beredskapsarbeten som riksdagen tidigare beslutat visserligen har möjliggjort en betydelsefull upprustning av vissa läns- och huvudvägar inom Norrlandslänen, men att detta, även om det kommit att betyda vissa förskjutningar inom ramen för gällande flerårsplaner för väginvesteringarna, endast inneburit att tidigare eftersläpningar inom området i någon mån kunnat minskas.

I sammanhanget bör också observeras att behovet av utvidgning och upprustning av det till huvudvägarna anknyttande vägnätet är betydligt större i Norrlandslänen än i övriga delar av landet.

Tillgång på angelägna och välmotiverade arbetsobjekt i Norrland torde sålunda icke saknas, vartill kommer en omständighet som även utskottet pekar på, nämligen angelägenheten av att vid hänvisning till beredskapsarbeten hänsyn tas till den arbetssökandes personliga förhållanden. Utskottet tillägger: »varvid möjligheterna att bereda honom en mera stadigvarande sysselsättning särskilt måste beaktas». Till detta sista kan väl göras den anmärkningen att beredskapsarbeten i allmänhet inte syftar till eller leder till en mera varaktig sysselsättning. Detta torde vara förhållandet, oavsett till vilken del av landet dessa arbeten är förlagda.

Rimligtvis bör man kunna begära att de sysselsättningsmöjligheter som skapas i denna form förlägges till de områden, där arbetskraften finns och där utflyttningen framför allt ger anledning till oro.

Tyvärre har ju diskussionen omkring dessa frågor kommit att betraktas som

Ang. vissa sysselsättningspolitiska åtgärder

en diskussion av speciella Norrlandsfrågor, och invändningar av det här slaget anses i någon mån också som stänk av norrländsk kverulans. Jag beklagar om det är på det sättet. Det råder säkerligen ungefär samma förhållanden på många andra håll i landet, och då bör självfallet samma regler gälla även där.

Jag vill med detta ingalunda motsätta mig en rörlighetsstimulerande arbetsmarknadspolitik — den är säkerligen i dagens läge ofrånkomlig i detta land under rådande sysselsättningsförhållanden — men om man utan vidare även slår fast att dessa principer skall tillämpas beträffande beredskapsarbeten av tillfällig karaktär, då har jag nog svårt att följa med.

Även om man i princip accepterar en rörlig arbetsmarknadspolitik, kan man ju ha litet olika meningar om hur denna politik skall tillämpas och genom vilka medel den skall främjas.

Här har utskottets majoritet med skärpa framhållit — vilket ju också den föregående talaren har påpekat — att det under inga förhållanden bör komma i fråga att inom arbetsmarknadspolitiken i övrigt godkända åtgärder inte också skall få komma till användning för att främja sysselsättningsmöjligheterna i de sysselsättningsssvaga områdena. Utskottet gör i samma stycke ett uttalande, som jag tycker utan olägenhet kan fogas till kammarens protokoll. Jag citerar vad utskottet här säger: »Enligt utskottets mening inger det även starka betänkligheter att intensifiera de rörlighetsstimulerande åtgärderna på sätt som föredragande statsrådet avsett, emedan detta uppenbarligen skulle motverka det syfte som lokaliseringstudningens uppdrag innefattar, och försvårar genomförandet av de förslag utredningen kan förväntas framlägga. Med det anförda tillstyrker utskottet motionsyrkandena rörande de rörlighetsstimulerande medlens användning i syfte att underlätta kvalificerad arbetskrafts flyttning till sysselsättningsssvaga områden.»

Rörlighet på arbetsmarknaden är säkerligen nödvändig om det skall vara

möjligt att föra en smidig arbetsmarknadspolitik i ett expanderande samhälle, men det kan inte vara rimligt att denna rörlighet och de rörlighetsstimulerande åtgärderna endast skall verka åt ett håll.

När det gäller att främja rörligheten på arbetsmarknaden kan man inte beskylla arbetsmarknadsstyrelsen för att inte använda de massmedia som står till buds. I dessa dagar går en stor annons genom Norrlandspressen, förmedlad och bekostad av arbetsmarknadsstyrelsen. Rubriken på den här annonsen faller omedelbart i ögonen och är ganska suggestiv, vilket naturligtvis också måste vara syftet: »Det kan löna sig att flytta.» Man vänder sig i första hand till byggnadsarbetarkåren. Man talar om sysselsättningsmöjligheterna i andra delar av landet, man talar om möjligheterna att skaffa bostäder, och man talar om de fördelar som kan vinnas på olika sätt och de olika rörlighetsstimulerande åtgärder som man här kan erbjuda.

Det är ju klart att när hela denna katalog genomgåts med alla de möjligheter som här erbjuds, innebär rubriken i och för sig inte någon särskild överdrift.

I samma annons har man också till yttermera visso fogat en karta över Sverige. Den kartan har två färger; den är gråmelerad och suddig för den del som omfattar Norrland, alltså mer än hälften av vårt land, medan den andra delen har oskuldens vita färg. Det är kanske inte någon medveten avsikt bakom denna färgsättning. Det är säkerligen ingen avsikt att skapa några associationer av grå tristess och hopplöshet som ställts mot en ljusare och en mera hoppfull framtid, men det kan ju förekomma att man genom en skicklig propaganda når syften som man kanske inte medvetet eller direkt har avsett.

Nåja, jag skall inte häckla arbetsmarknadsstyrelsen vidare på denna punkt. Jag vill bara säga att jag nog skulle bli bra överraskad den dag då arbetsmarknadsstyrelsen genom annonser i de syd- och mellansvenska tidningarna talar om att det kan löna sig att etablera sig i Norrland.

Ang. vissa sysselsättningspolitiska åtgärder

I detta sammanhang kan jag inte underlåta att erinra om en undersökning som helt nyligen verkställdes av arbetsmarknadsstyrelsen för att belysa den efterföljande rörligheten hos den arbetskraft som genom anvisande av förefintliga stimulansåtgärder utflyttat från Västerbottens och Norrbottens län under viss tid 1959 och 1960. Undersökningen visar att av dem som fick bidrag i oktober 1959 slutade 28 procent inom tre månader och 68 procent inom ett år sina anställningar på de platser dit de ursprungligen hade flyttat. Motsvarande siffror för 1960 var 27 respektive 64 procent. I det sammanhanget förtjänar också påpekas att inte mindre än 47 procent hade återvänt till hemlandet, medan 27 procent sannat kvar i anställningslandet.

Jag gör inga kommentarer till detta. Jag drar bara den slutsatsen att bilden av de rörlighetsstimulerande åtgärdernas verkningar kanske inte är alldeles entydig. Kanske ger den i någon mån belägg för det antagandet att det kan löna sig att söka bereda sysselsättning där arbetskraften finns och där den uppenbarligen också trivs.

Det var några reflexioner kring denna punkt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den med a betecknade reservationen och i övrigt yrka bifall till utskotts-förslaget på denna punkt.

Häri instämde herr *Petersson, Per*, (h).

Herr **NÄSSTRÖM** (s):

Herr talman! Jag lovar att fatta mig mycket kort. Denna punkt ger ju underlag för en mycket vittomfattande överläggning — det är jag medveten om — men jag tror inte att vi nyttjar saken genom långa anföranden.

Jag är glad över att departementschefen och utskottet nu har kommit med ett förslag som i förhållande till innevarande budgetår innebär en anslagsökning med 110 miljoner kronor. Det är ju inom ramen för denna medelsanvisning som vi inom vårt land kan vidta en rad åtgärder till fördel för såväl hela landet

som framför allt kanske de människor som bor inom olika lokala områden. I går hölls det en konferens i Örebro där inrikesministern meddelade att vi skulle få ett nytt förslag som innebar att investeringsfond skulle få användas för företagsetablering i underförsörjda orter. Jag vill till inrikesministern framföra ett tack för den saken, ty jag tror att just en sådan åtgärd har en utomordentligt stor betydelse, vida större än en rad av de detaljer som vi här ibland diskuterar. Men när man läser tidningsreferaten från Örebrokonferensen blir man inte lika glad över fortsättningen. Arbetsmarknadsstyrelsens representant höll där ett anförande som — om det är riktigt återgivet i tidningarna — gör att man i stora delar av vårt land blir ganska betänksam.

Ärade kammarledamöter! Låt oss minnas litet grand tillbaka i tiden — 30, 40, kanske 50 år tillbaka! Erinra er vilka företag ni har i era respektive hemorter! Försök att bilda er ett omdöme om dessa över huvud taget hade funnits i dag om man skulle ha tillämpat detta s. k. A-regionssystem! Riksdagens revisorer hade nöjet att resa i Småland i fjol, och vi besökte en rad olika företag. Det var företag som sannerligen inte låg i några A-regioner. Vi var mycket glada över den kännedom vi fick om den småländska företagsamheten, och den finns ju desto bättre också i andra delar av landet. Låt mig bara för mitt läns räkning erinra om det bekanta företaget Hägglund och Söner med dess 1 500 anställda arbetare. Jag är absolut övertygad om att hade den gamle hedersmannen Hägglund blivit kommenderad till någon A-ort när han började denna industri, hade det inte blivit någonting av det — han hade helt enkelt stegrat sig. Vi har ju de bekanta skofabrikerna i Mjällom i Nordingrå. De skulle inte ha funnits där i dag, om vi alltför restriktivt tillämpat detta system. Men jag tror mig veta att regeringen har en annan synpunkt på detta problem, och jag hoppas att också riksdagen har det.

En rad andra länder, Norge, Frankrike, Italien, Finland m. fl. har visat att det är möjligt att med samhällseliga insatser ock-

Ang. vissa sysselsättningspolitiska åtgärder

så uträtta någonting. Inte minst av psykologiska skäl bör man nog inte slå ner önskan hos de människor det här gäller om att det skall uträttas någonting i de glesorter där man ingenting högre vill än att där få en företagsamhet som gör att man kan klara sig själv och sin familj. Vårt land har ju en ganska stor yta. Det vore inte otänkbart att vi skulle kunna ha plats för ytterligare flera miljoner människor under förutsättning att alla goda krafter samverkar till en utveckling av vårt näringsliv. Vill man vara med om en sådan utveckling, är det enligt min mening nödvändigt att man ser på dessa ting med allvar. Slagord utträttar ingenting på detta område. Vi måste hjälpas åt att göra det som kan uträttas och göra det så snart som möjligt.

Vad jag närmast ville beröra, herr talman, var de rörelsestimulerande åtgärderna. Enligt de nuvarande bestämmelserna kan man ju få stimulansbidrag från staten om man reser i den ena riktningen men inte om man vill flytta i den andra riktningen. Jag förstår hur detta har tillkommit. Det gäller ju arbetslösa. Jag vill därför inte angripa dessa åtgärder i och för sig. Det har emellertid vid flera tillfällen visat sig att man behöver kvalificerad arbetskraft i de områden, där man inte har ett väl utvecklat näringsliv just för att kunna få till stånd ett sådant på de olika orterna. Därför är det nödvändigt att man får till stånd de bestämmelser, som utskottsmajoriteten i dag har föreslagit och enligt vilka arbetsmarknadsstyrelsen skulle bemyndigas att avgöra i vilka fall man skall tillämpa denna nya princip. Jag tror säkert att arbetsmarknadsstyrelsen kommer att bedöma denna möjlighet från fall till fall för att den skall få den effekt som motionärerna har avsett.

Herr talman! Jag har velat framhålla de synpunkter jag nu anfört. Jag vill ännu en gång tacka för det förslag, som offentliggjordes i Örebro. Jag hoppas att regeringen skall finna det möjligt att vidtaga ytterligare åtgärder i samma riktning, som kan bli en stimulans för de olika orter som behöver hjälp. Jag vill erinra om, som tidigare har påpekats, att

dessa orter inte bara finns i Norrland utan också i många andra län inom vårt land. Dessa orter behöver naturligtvis samma hjälp till självhjälp som vi norrlänningar så innerligt önskar.

Herr talman! Jag ber att få tillstyrka bifall till statsutskottets förslag vid alla moment under punkt 25.

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Herr Näsström var så vänlig att jag känner mig uppkallad att tala om att det inte är jag som har lagt fram det förslag han berörde. Skall vänlighet riktas mot någon härför, blir det närmast mot finansministern. Det är jag angelägen att framhålla. Vad jag i går yttrade i Örebro var att finansministern i ett tal inför länsarbetsdirektörerna meddelat att förslag till ändring av lagstiftningen om investeringsfonder kommer att framläggas i riksdagen — det kommer att ske endera dagen. Jag hade tillfälle att i Örebro något beröra innehållet i det kommande förslaget. Det är riktigt, som herr Näsström här nämnde, att förslaget avser att göra det möjligt att använda investeringsfonderna också för lokalisering av företag till glesbygdsområden. Jag är lika glad som herr Näsström över att vi därmed får medel i våra händer för att kunna bedriva en aktivare lokaliseringspolitik. Det skall inte råda någon tvekan om att detta är ett vårt gemensamma intresse. Jag kan förstå reaktionen från Norrlandsbankarna, när man är litet tveksam om de rörelsestimulerande åtgärderna, annonseringarna o. s. v., därför att det har kanske i alltför hög grad framstått som om den offentliga näringspolitiken, framför allt arbetsmarknadspolitik, i huvudsak bestod av ingredienserna omskolning och omflyttning. Det är inte avsikten. Vi är i lika hög grad överens om behovet av att försöka stimulera till en flyttning och nyetablering av företag till de områden, där arbetskraft finns tillgänglig, men, ärade kammarledamöter, jag tror att vi också bör ha klart för oss problemets storleksordning. Vi behöver bådadera. Vi behöver både omflyttningmöjligheter och flyttning av kapital, d. v. s. företag.

Ang. vissa sysselsättningspolitiska åtgärder

De prognoser som finns tillgängliga visar bland annat i fråga om skogsbruks-rationaliseringen att upp emot 50 000 skogsarbetare kommer att friställas under de närmaste fem å sex åren.

Det krävs en enorm aktivitet och framför allt optimism och tilltro till vår företagsamhet, om vi tror att vi skall kunna lokalisera företag i en sådan omfattning att all denna friställda arbetskraft kan beredas sysselsättning.

Jag har hittills endast berört skogsbruket. Därutöver kan nämnas den fortgående rationaliseringen inom jordbruket. Det är klart att många människor kommer att söka sin utkomst i servicenäringarna, i kommunikationerna o. s. v. Dessa sysselsättningsområden är växande även i Norrland.

Måste vi emellertid inte också tillgode efterfrågan på arbetskraft i Mellan-sverige och Sydsverige, där den uppstår som en naturlig följd av den expansionskraft som där finns i en rad företag. Jag skall bara nämna Göteborgsområdet, som har en rad stora industrier i ett expansions-skede där efterfrågan på arbetskraft är utomordentligt omfattande. Vi har gjort ett mycket hastigt överslag av problemen hos — i Göteborg — Volvo, SKF, Götaverken, Eriksbergssvarvet och — inom Göteborgsområdet — Saabindustrierna i Trollhättan. Dessa har behov av arbetskraft praktiskt taget omedelbart i anslutning till de utvidgningar som har förekommit och den expansion som är i gång. Efterfrågan på arbetskraft är omkring 5 000. Man behöver alltså ett så stort antal arbetare inom de närmaste åren.

Det finns anledning att ställa följande fråga: Är det inte rimligt att försöka stimulera den arbetskraft som är ledig i områden med undersysselsättning att flytta till områden med kraftig efterfrågan på arbetskraft, där företagen ligger fast och inte utan vidare kan flytta. Under alla omständigheter skall man väl erbjuda arbetskraften möjlighet till sysselsättning på så förmånliga villkor som möjligt inom områden där det verkligen finns utsikter till mycket goda förtjänster.

Jag vill liksom herr Näsström inte ta upp någon större debatt, men jag tror liksom herr Näsström att det, sedan betänkandet om lokaliseringstudien blivit färdigt, kommer att finnas tillfälle att diskutera principerna. Man kan ändå i detta sammanhang inte förbigå att ta ställning till om vi är beredda att medverka till en omflyttning av arbetskraft, för att på det sättet bereda de företag, som har utrymme för en expansion tillfälle att få arbetskraft. Om t. ex. Volvo skall kunna konkurrera på världsmarknaden är ju en av förutsättningarna att företaget får erforderlig arbetskraft till den nya industri som det har byggt. Volvo har nämligen investerat ca 200 miljoner kronor i de nya industribyggnaderna och i nya moderna maskiner. Detta ger bolaget enligt dess egna bedömningen möjlighet att konkurrera på den stora bilmarknaden. Dessutom ger det ej enbart de i företaget anställda goda inkomster utan jämväl åt landet ett gott bidrag av inkomster som har möjliggjort den stora standardhöjningen under efterkrigstiden och som också är en av förutsättningarna för att vi skall kunna fortsätta att höja vår gemensamma standard, hur vi än sedan skall ta ut denna höjning.

Måste vi inte på detta sätt gå till botten med problemen för att kunna göra våra bedömningar? Jag är övertygad om att vi alla önskar framgång åt dessa företag med god expansiv förmåga och att det inte uppstår alltför stora strider i fråga om arbetskraftsrekryteringen. Vi skulle eljest kunna komma in i en orimlig situation.

Jag erkänner att det självfallet är lika angeläget att ta hänsyn till vad herr Näsström och flera andra talare berört, nämligen att befolkningsuttunnningen i vissa områden går så långt att stora ekonomiska värden kan komma att spolieras och man försvårar för de människor som ändå måste bo kvar inom dessa områden att behålla sin sociala och kulturella standard och de serviceinstitutioner, skolor, sjukhus och en rad andra anordningar som de varit med om att bygga upp. En samhällsekonomisk, liksom en social

Ang. vissa sysselsättningspolitiska åtgärder

och känslomässig, bedömning måste komma in i bilden som fullt legitim och förståelig.

En aktivare lokaliseringspolitik anses vara nödvändig för att stimulera till en uppbyggnad av företag. Därmed uppstår frågan till vilka orter lokaliseringen skall äga rum. Anledningen till att jag tog till orda var främst att herr Näsström av tidsningsreferaten fått den uppfattningen att arbetsmarknadsstyrelsens chef kategoriskt sagt att en lokalisering till centralorterna inom de s. k. A-regionerna var vad vi skulle satsa på. På den punkten vill jag något nyansera bilden, för att inte detta intryck skall bli bestående. Arbetsmarknadsstyrelsens chef sade ungefär följande: Vi har mycket få stora företagsenheter, som vi kan förvänta att få utflyttade eller beträffande vilka vi kan räkna med att få medverka vid nyetablering. Jag tar inte nu upp vad som kan göras av kommuner i stimulerande avseende, utan försöker ange vilka väsentliga insatser från statens sida som kan företagas. Ansträngningarna måste gå ut på att försöka förmå industrierna till en nyetablering eller omflyttning av större företagsenheter, som kan ge kraft och styrka åt de regioner inom vilka man anser det nödvändigt med en samhällsinsats. Därför måste man säga sig att det i första hand är angeläget att de s. k. A-regionernas centra får stora företagsenheter. Detta är ingenting märkvärdigt. Det är inte så att A-centra är orter med låt oss säga 75 000 eller 100 000 invånare. Jag erinrar om att Lycksele är centralort inom en A-region, för att ta ett enda exempel — i Norrland finns det flera orter som ingår som centralorter i A-regioner, och där man också kan bygga upp en service åt dem som skall anställas i företagen som tjänstemän eller arbetare, vilket i sammanhanget har stor betydelse. Men därmed har jag inte velat säga att man inte skall stimulera företag att söka sig till s. k. B- eller C-orter, enligt arbetsmarknadsstyrelsens klassificering. I den mån det finns önskemål därom och man kan stimulera till detta, kommer man att göra det också.

För en A-region är det ju inte bara vä-

sentligt vad som finns på centralorten. A-regioner förutsättes bygga på alla de orter som finns i regionen, även de av B- och C-karaktär. Ju starkare underlaget är desto starkare blir hela regionen.

Ett talande exempel som jag brukar använda är Gotland, som är en väl avskild A-region med Visby som centralort. Där har man under hela efterkrigstiden och kanske även tidigare haft problem med avflyttningen och besvärligheter i fråga om sysselsättningen. Nu har till Gotland lokaliserats en avdelning av L. M. Ericsson, som skall ha 1 200 anställda när den blir färdigutbyggd. Detta företag har lokaliserats till Visby, som är regionens centralort, men det har givit styrka åt hela regionen. I kölvattnet på detta stora företag har kommit smärre företagsenheter av servicekaraktär och annat, och de är inte bara lokaliserade till Visby utan också till andra platser på Gotland. De ger styrka åt hela regionen.

Det var ungefärligen motsvarande som arbetsmarknadsstyrelsens chef ville framhålla. Jag vill tillägga att bilden inte får vara så onyanserad att det framstår som om det är uteslutande på A-regionernas centralorter som man kommer att satsa. Det är inte meningen, och det var inte heller meningen med generaldirektörens uttalande. Jag hade anledning att efter honom gå upp i talarstolen och göra ungefär motsvarande nyansering som här — kanske något längre, men jag skall inte upprepa allt.

Herr talman! Jag har funnit anledning att ta upp dessa två särskilda spörsmål. Det skulle också finnas andra intressanta ting att diskutera, men jag vill bara lämna ett meddelande till någon som under debatten framhöll att man från arbetsmarknadsstyrelsens sida skulle angett att Tornedalsområdet var det område där de som flyttar därifrån skall få det s. k. utrustningsbidraget. Låt mig säga, att den 5 april i år beslutade arbetsmarknadsstyrelsen att utrustningsbidraget skall med omedelbar verkan kunna utdelas till sådana som flyttar från Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Västernorrlands och Gävleborgs län med undantag av Gästrikland. Det gäller alltså

Ang. vissa sysselsättningspolitiska åtgärder

inte bara den speciella region som pekats ut, utan man har ansett det rimligt att människor, som skall erbjudas frihet i sitt yrkesval, skall få detta bidrag oberoende av var de bor i Norrland.

Herr NÄSSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan instämma i det mesta av vad inrikesministern sade, men jag skulle vilja göra ett par korta erinringar.

I början av sitt anförande nämnde han förhållandena på västkusten. Hans beskrivning är säkert riktig, men låt mig erinra om vad riksdagen gjorde bara för några veckor sedan. Vi anvisade i runt tal 500 miljoner i garanti för Uddevallarvet och Eriksbergs varv. Jag var glad åt den saken, men skulle vi komma i samma situation i andra delar av landet hoppas jag att få åtminstone inrikesministerns stöd för att också där vidtaga kraftåtgärder.

Jag har ingenting emot västkusten. Om man ser vårt land som ett exportland, ligger västkusten bäst till. Det kan ingen bestrida. Men vi får inte se så enögt på detta problem att vi till exempel säger att vi skall koncentrera det huvudsakliga av vår industri till västkusten.

Jag är också överens med inrikesministern om att vi huvudsakligen bör ägna oss åt A-regionerna, men låt mig ta ett speciellt exempel. I förgår hade arbetsmarknadsstyrelsens chef rest till ett område som har 20—25 mil till närmaste A-ort. Vad skall man göra där? Ingen kan rimligen begära att människorna där skall åka 20—25 mil kväll och morgon. Skall vi lämna dem åt deras öde? Då bör de ha klart besked så att de vet vad de skall rätta sig efter. Men regering och riksdag bör försöka hjälpa även sådana områden i den mån det är möjligt. Jag begär inga orimligheter, men jag tror det är nödvändigt att dessa människor får klart besked. Om arbetsmarknadsstyrelsens hela stab är inriktad på att hjälpa bara i de stora A-regionerna och säga nej till alla övriga, då förstår man att dessa människor i glesbygden förlorar tron på samhällets vilja att hjälpa. Det är i allra

högsta grad opsykologiskt, och det är detta jag vill framhålla.

I övrigt tror jag att inrikesministern och jag är överens på de flesta punkterna.

Det har talats mycket om Norrland här, men jag ser inte detta enbart som ett Norrlandsproblem — flera andra län har samma problem. I Norrland är vi emellertid beredda att fortfarande i rätt många år anslå många miljoner till yrkesutbildning åt ungdomarna, som sedan tvingas flytta till andra orter.

Herr GUSTAFSSON, NILS-ERIC, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Även jag har med synnerlig glädje tagit del av det referat som finns i tidningarna i dag av Örebrokonferensen i går. Jag finner det angeläget att uttala min särskilda tillfredsställelse med att inrikesministern är med och som han säger nyanserar bilden vid sådana här tillfällen. Jag har nämligen varit med på konferenser där arbetsmarknadsstyrelsens chef har varit ensam företrädare för de centrala myndigheterna, och jag måste säga att man nog inte får en entydig uppfattning om hur statsmakterna ser på de här sakerna av de resonemang som i sådana sammanhang har förts.

Jag håller med inrikesministern om att de här problemen är stora. Det är alldeles självklart att de kräver många olika åtgärder. Det förslag som nu har varslets beträffande möjligheter att utnyttja investeringsfonderna löser enligt min mening inte heller alla problem man kan ha för att intressera företagen för en lokalisering inom dessa sysselsättningssvaga områden. Jag tror att det behövs mycket mer.

Herr statsrådet talade om svåra avvägningar: man har å ena sidan fasta företag i andra delar av landet som kämpar med svårigheter att rekrytera arbetskraft, och å andra sidan har man t. ex. i Norrland områden med arbetskraftsöverskott. Jag håller med om att det kan vara en svår avvägning, men varför måste man också intensifiera åtgärderna för att få

Ang. vissa sysselsättningspolitiska åtgärder

sysselsättning i beredskapsarbeten i andra delar av landet där inte det skälet kan åberopas, att det finns stora fasta industriföretag som behöver få folk? Jag skulle gärna vilja ha svar på frågan vilken konsekvens man där har stött sig på.

Jag är nu efter statsrådets inlägg medveten om att de särskilda områden som kan komma i åtnjutande av utrustningsbidrag har vidgats, men detta ändrar inte på något sätt den argumentering som jag presterade i mitt anförande.

Jag vill avslutningsvis säga att inte heller jag ser detta bara som en norrländsk fråga, även om jag i min argumentering uppehöll mig rätt mycket vid Norrland. Jag sade också att jag tror att de här svårigheterna äger relevans i stora delar av landet, speciellt i glesbygdsområdena.

Herr statsrådet JOHANSSON:

Vi har för inte så länge sedan diskuterat kommunindelningen, och vi har haft länsstyrelserna och kommunerna i arbete under det här året med uppgörande av planer för hur kommunblocken inom länen bör gestaltas. Förslagen har nu lämnats.

Låt mig säga att vi anser att kommunblocken är de primära enheter på vilka man bör bygga när man börjar bedriva en aktiv lokaliseringspolitik. Vi talar därför inte om A-, B- och C-regioner utan om kommunblock, och det är de näringsgeografiska förhållandena inom kommunblocken vi håller på att studera. Där vi finner att det ekonomiska underlaget för dessa block sviktar måste vi gå in med insatser. A-regionernas antal är väl ungefär 100, medan kommunblockens antal enligt de preliminära planerna är 340. Det ger kanske en liten anvisning om skillnaden. Arbetsmarknadsstyrelsen är också helt införstådd med att det är på det planet vi skall göra insatserna där de behövs. Jag tror att herr Näsström och jag är helt överens i det avseendet.

Jag tog upp Västsverige därför att jag erinrade mig att vi här har ett område med fasta industrier som behöver unge-

fär 5 000 arbetare under de närmaste åren. Jag ville framhålla att man väl ändå bör medverka till att arbetskraften kommer dit. Det är möjligt att den kommer ändå, utan de här stimulansåtgärderna, men vi tycker det är rimligt att man vid sidan av arbetsförmedlingskontorens ansträngningar att flytta över arbetskraft bereder vissa områden med långa avstånd ekonomiska förmåner, som väsentligt kan underlätta omflyttningarna.

Herr Gustafsson sade att flyttningsbidragen, annonseringen och en rad andra åtgärder som arbetsmarknadsstyrelsen svarar för gått så långt att man känner sig en smula misstänksam mot arbetsmarknadsstyrelsen. Detta visar de svårigheter som inte minst generaldirektören för arbetsmarknadsverket har. Han skall försöka föra en så realistisk politik som möjligt med beaktande ävenledes av de ekonomiska problemen. Han säger att verket behöver annonsera för mellan 4 och 5 miljoner kronor om året. Får man inte genom annonsering försöka stimulera omflyttningen av arbetskraft, måste man kanske i stället — han har själv angivit siffran — satsa ca 50 miljoner kronor på att öka beredskapsarbetenas omfattning i Norrland. Därmed är detta inte ett problem bara om huruvida annonseringen är trevlig eller inte.

Det är ett realistiskt samhällsekonomiskt problem, där vi naturligtvis måste ställa oss frågan om vi är beredda att besluta om dessa ökade utgifter från samhällets sida. Vi har väl nu i gång beredskapsarbeten för omkring 300 miljoner kronor. Skall vi öka på dem med ytterligare 50—60 miljoner kronor, eller skall vi försöka denna andra väg och ge 4 å 5 miljoner kronor till annonsering? Vad vi här måste väga mot varandra är alltså ytterligare 50 miljoner kronor till beredskapsarbeten eller 4—5 miljoner till annonsering och stimulans för omflyttning av arbetskraften.

Som svar på en direkt fråga beträffande beredskapsarbetenas omfattning vill jag till herr Gustafsson säga att beredskapsarbeten pågår eller planeras i huvudsak i norra delarna av landet. Det

Ang. vissa sysselsättningspolitiska åtgärder

finns ett par smärre beredskapsarbeten även söderut. Jag kan inte exakt komma ihåg siffrorna, men det torde hittills röra sig om en omflyttning av 60—65 man från Norrland till arbetena söderut. Det är möjligt att beredskapsarbetena i de södra delarna av landet kan få vidgad omfattning i fortsättningen, dock inte så mycket att jag kan förstå den oro som man på norrlandshåll känner inför detta.

Jag har haft anledning att titta på en liten skrift från mitt eget län och det gamla fattighäradet Sunnerbo, en hundraårsskrift som bl. a. innehåller en beskrivning av levnadsförhållandena för människorna där för 60—80 år sedan, alltså vid den tid då den gamla bondehushållningen föll samman. Vad måste dessa människor göra när det inte fanns några utkomstmöjligheter för många av dem? En del flyttade till Amerika, men ganska många sökte sig norrut, till gruvfälten, järnvägsbyggande och vägbyggnad uppe i Norrland. Många av dem har stannat där uppe och kanske gjort värdefulla insatser. Men på den tiden fick man inga flyttningssidrag. Det behövdes inga stimulansåtgärder. De drevs av nöden att flytta från sin hemort och söka sin utkomst på annat håll. Märkligare var det inte. Jag erkänner gärna att förhållandet var detsamma för dem som från norr flyttade till Amerika. Det var helt enkelt nödvändigt för dem att flytta. Nu pågår en omställningsprocess inom jordbruket och skogsbruket, inte minst i Norrland, som, såsom jag nyss sade, friställer åtskilligt med arbetskraft. Samhällets insatser måste då inriktas på att bereda dessa människor sysselsättning och utkomst. Vi accepterar ingen arbetslöshet och har ingen anledning att göra det. För att komma till rätta med svårigheterna söker vi oss då fram på två vägar, vilket vi har varit överens om i många år. Den ena vägen är att vi måste se till att de som inte har arbete får möjlighet att söka sig till de arbetstillfällen som finns. Vi vill emellertid också gå den andra vägen, nämligen att flytta arbetstillfällena till arbetskraften. Kan vi inte nu vara överens om att pröva oss fram på båda dessa vägar.

Sedan kan man naturligtvis alltid säga att vi borde gå snabbare fram med åtgärderna. Vi har som en första åtgärd av större omfattning beslutat garantera varvskrediter, som herr Näsström erinrade om. Vi har härmed för första gången prövat oss fram på detta område.

När herr Näsström frågar om vi är beredda att pröva i vad mån det finns andra områden, där det kan vara lika angeläget med kapitalinsatser, kan jag personligen svara ja på den frågan. Jag vill också gärna understryka att en vidgad samhällelig företagsverksamhet kan komma in i diskussionen. Vi står fria och obundna till en prövning härvidlag även med hänsyn till glesbygdsområdenas behov.

Som redan annonserats kommer finansministern endera dagen vidare att framlägga förslag som gör det möjligt att använda investeringsfondernas medel för att befrämja åtgärder i lokaliseringsavseende. Några av deltagarna i den s. k. lokaliseringsutredningen har varit bekymrade häröver och frågat om regeringen verkligen vill föregripa lokaliseringsutredningens förslag och redan nu vidta åtgärder, om vilka förslag eventuellt skulle presenteras av utredningen. Ja, vi befinner oss alltså i den situationen att vi å ena sidan har att ta hänsyn till nödvändigheten att genomföra snabba åtgärder och å andra sidan ta hänsyn till pågående utredningen och vad den kan komma att ge för resultat. Vi har försökt att gå fram på en medelväg och hålla utredningen någorlunda underrättad om vad som här göres så att vi inte vidtar något som på något sätt hindrar utredningen i dess arbete. Jag tror inte att regeringens förslag i fråga om investeringsfondernas användning eller beslutet om den stora kapitalkrediten till Udevallavarvet på något sätt kommer att hindra lokaliseringsutredningen i dess arbete. Tvärtom får vi väl genom regeringens åtgärder tillfälle att pröva en del av de åtgärder som kanske i lokaliseringsutredningens överväganden kommer att få ännu större omfattning. Vi väntar alla med stort intresse på lokaliseringsutredningens resultat. Därmed

Ang. vissa sysselsättningspolitiska åtgärder

får vi nämligen också underlag för en kanske än mer realistisk och principiell debatt av dessa frågor. Redan nu har jag emellertid velat ange några personliga principiella uppfattningar som — i den mån jag kommer att delta i det fortsatta arbetet — kommer att vara vägledande för mig när det gäller näringspolitiken.

Herr NILSSON, HJALMAR, (s):

Herr talman! Eftersom jag tillhör lokaliseringstudredningen skall jag kanske säga till inrikesministern att jag inte anser att de åtgärder som regeringen här vidtagit på något sätt föregriper utredningens betänkande. Tvärtom kan vi tacksamot notera att man redan nu inom olika avsnitt av samhällslivet söker underlätta för företag att flytta från tätbebyggda delar av vårt land till andra områden.

Jag noterar med glädje inrikesministerns positiva yttrande i fråga om lokaliseringpolitiken. Han har klart givit till känna att han för sin del är beredd att använda båda de här aktuella vägarna, nämligen dels att omflytta arbetskraften, dels att stimulera industriföretag att flytta till områden med undersysselsättning.

Jag hade inte tänkt ge mig in i någon lokaliseringsdebatt vid behandlingen av denna fråga — en sådan debatt kommer ju sedan lokaliseringstudredningen i höst avgett sitt betänkande — men det är i alla fall ett par saker som jag här skulle vilja beröra. I diskussionen har bl. a. tagits upp den annonskampanj som nu pågår framför allt i Norrland. Jag skall inte vända mig mot kampanjen som sådan eller de åtgärder arbetsmarknadsstyrelsen måste vidtaga därför att den enligt sin instruktion har att skaffa sysselsättning åt friställd arbetskraft, alltså arbetslösa. I stället vill jag vända mig mot det som händer i kölvattnet på denna annonskampanj. Industrier i södra och mellersta Sverige skickar nämligen ut tjänstemän — värvare, om jag skall använda det uttrycket — till olika orter i Norrland. Dessa värvare stannar en vecka eller kanske längre tid och söker förmå arbetskraft att flytta till deras industrier söderut i

landet. Ur deras egen synpunkt är detta lovvärt, men det har nackdelen att man också kan locka bort arbetskraft som redan har sysselsättning inom befintlig norrländsk industri. Följden kan bli svårigheter för den industriella produktionen i Norrland, därest den här verksamheten får större omfattning och man tillåter värvare att med olika medel på sidan om arbetsmarknadspolitiken försöka locka folk att flytta, med bidrag av det ena eller det andra slaget. Jag har velat peka på detta därför att det enligt rapporter som jag fått har förekommit och även nu förekommer att sådana värvare slagit sig ned litet här och var på de större orterna i Norrland för att förmå arbetskraft att flytta söderut.

Vad jag vill vända mig mot är egentligen närmast herr Kaijser, som yrkar bifall till reservation c, vilken innebär avslag på den motion jag väckt och på utskottets utlåtande beträffande den. Herr Kaijser hänger liksom reservanterna upp sitt avslagsyrkande på att lokaliseringstudredningen kommer att avge sitt betänkande innevarande år; då skall man inte vidtaga några åtgärder redan nu. Men, herr Kaijser, om lokaliseringstudredningen avger sitt betänkande innevarande år skall det först ut på remiss. Riksdagen kan inte godkänna ett förslag från utredningen förrän 1964, och verkningarna av riksdagsbeslutet kan icke inträda förrän efter den 1 juli 1964. Först på hösten 1964 eller någon gång i början av 1965 har allting kommit i gång. Skall man verkligen inte under sådana förhållanden kunna tillstyrka en så liten sak som att de rörlighetsstimulerande medlen får bli dubbelverkande och inte skall ha nuvarande ensidiga inriktning? Man försvårar ju inte på något sätt det framtida ställningstagandet i lokaliseringsfrågorna genom att bifalla motionen.

Kommittén för näringslivets lokalisering hade i föl tillfälle att avge ett remissyttrande till statsutskottet beträffande då väckta motioner i denna fråga. Jag citerar ur det remissyttrandet: »För att främja utvecklingen av företag inom regioner med betydande sysselsätt-

Ang. vissa sysselsättningspolitiska åtgärder

ningssvårigheter bör emellertid de rörlighetsstimulerande medlen även kunna tagas i anspråk för att underlätta dessa företags rekrytering av kvalificerad arbetskraft, som ej finns att tillgå inom den egna bygden.» Kommittén har säkerligen inte ändrat uppfattning i denna fråga sedan förra året. Statsutskottet skrev också kraftigt i samma riktning, men det har inte föranlett någon åtgärd från regeringens sida.

Vår motion i år syftar till att bereda möjligheter att stimulera företag att flytta till områden där det finns arbetskraft. Hur verkar för närvarande bestämmelserna på detta fält? Ja, man har möjlighet att ge flyttningsbidrag hela vägen från Gävle och upp genom Norrland till sådana som vill flytta från Norrland till mellersta Sverige eller någon annanstans där det behövs arbetskraft. I sådana fall lämnas stimulansbidrag på upp till 2 000 kronor och dessutom dagtraktamente tills vederbörande kommit i gång på den nya orten. Men om en industri flyttar från låt mig säga Stockholmsområdet eller Göteborgsområdet till en ort i Norrland och vill ha med sig kvalificerad arbetskraft — verktygsarbetare, förmän och tjänstemän som tidigare varit anställda hos företaget — utgår inte ett öre i bidrag. Vid flyttningen upp till Norrland måste vederbörande betala alla kostnader själva, därför att arbetsmarknadsstyrelsen enligt nuvarande bestämmelser inte kan bevilja bidrag av något slag. Bidragsgivningen har alltså en ensidig inriktning, och jag måste betrakta det så att samhället genom denna ordning medvetet bidrar till en omflyttning av arbetskraften och inte stimulerar industrien att i stället flytta till områden där arbetskraften finns.

Jag har här en fotostatkopia som gäller ett företag vilket flyttade från Stockholmsområdet till en ort i Norrland. Med statlig kreditgaranti byggdes ett stort industrikomplex där den ifrågavarande specialindustrien så småningom kommer att sysselsätta ett par hundra man. Denna industri behövde ta med sig verktygsarbetare och annan kvalificerad personal med många års utbildning. Företagaren

skrev till arbetsmarknadsstyrelsen och frågade huruvida denna arbetskraft kunde få flyttningsbidrag till den nya fabriken i Norrland.

Fotostatkopian tar upp de allmänna villkor som arbetsmarknadsstyrelsen har att rätta sig efter och slutar med följande: »Som framgår av ovanstående kan de av Eder anställda, vilka skall flytta med företaget, tyvärr inte erhålla bidrag från arbetsmarknadsstyrelsen.» Det innebär således att de inte erhåller flyttningsbidrag. Av den anledningen har vi väckt motionen, som går ut på att även områden där det råder undersysselsättning skall kunna få dessa rörlighetsstimulerande medel.

I motionen, som tillstyrkts av statsutskottet, hemställs att riksdagen måtte besluta att Kungl. Maj:t bemyndigas att inom ramen för anslaget till rörlighetsstimulerande åtgärder medel må tagas i anspråk för att underlätta rekryteringen av kvalificerad arbetskraft till regioner med betydande sysselsättningsvårigheter i sådana fall då tillgången på kvalificerad arbetskraft skulle bidraga till att öka sysselsättningsmöjligheterna. Jag tycker för min del att det är ett rättvisekrav att dessa medel ställs till förfogande på ett sådant sätt, att de även kan ges till de industriernas anställda, som flyttar till områden där det råder brist på sysselsättning, vilket också skulle stimulera industrier att flytta till sådana orter.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr KAIJSER (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara erinra om att jag i mitt första anförande beklagade att denna fråga inte blivit avklarad i tid före statsverkspropositionens avgivande. Jag föreställer mig att det fanns vissa skäl som gjorde att regeringen inte följde den beställning som riksdagen på förslag av statsutskottet hade gjort. Jag tänker mig att det kan ha varit t. ex. att det måste finnas vissa avgränsningssvårigheter när bidrag skall beviljas. Det är väl inte så lätt att utan vidare säga

Ang. vissa sysselsättningspolitiska åtgärder

till vilka områden man skall flytta för att få bidrag. Vad menas med »betydande sysselsättningssvårigheter»? Var går gränsen mellan sysselsättningssvårigheter som är »obetydliga» och sådana som är »betydliga»?

När lokaliseringsutredningens betänkande är att vänta så pass snart anser jag att det är naturligt att avvakta betänkandet för att kunna bedöma hela frågan i ett större sammanhang. Jag har — som jag också anförde i mitt första inlägg — klart för mig vad detta kan betyda även för regioner inom det län där jag bor, och jag hoppas att frågan i sinom tid skall få en lösning.

Herr NILSSON, HJALMAR, (s) kort genmäle:

Herr talman! När herr Kaijser frågar efter vilka områden det här skulle kunna vara fråga om, vill jag svara att arbetsmarknadsstyrelsen i sitt senaste beslut om utvidgning av de områden, där rörlighetsstimulerande medel skall kunna utgå, klart angivit vilka områden det gäller. Om det här blir fråga om en dubbelverkan, så vet vi att i första hand industrier som flyttar till dessa områden erhåller de rörlighetsstimulerande medlen, och då är det ju ändock till syvende og sidst arbetsmarknadsstyrelsen som kommer att pröva dessa frågor.

Herr DAHLBERG (s):

Herr talman! I egenskap av motionär ber jag att få säga några ord beträffande beredskapsarbetena och deras inriktning.

Av statsutskottets utlåtande framgår att en annan inriktning av beredskapsarbetena skulle vara önskvärd särskilt när det gäller vägbyggandet. Det är klart att många i Syd- och Mellansverige kan få den uppfattningen att vi är väl lottade i Norrland i fråga om vägarbeten och speciellt beredskapsarbeten. Nu är det emellertid inte på det sättet. Norrland är stort till arealen och har ett glest järnvägsnät samt skiljer sig i många hänseenden från Syd- och Mellansverige. Jag skall här bara nämna några exempel. Den

vägplan för Norrbotten, som för en tioårsperiod fastställdes för ett år sedan, tog sikte på att det skulle behöva byggas 6 300 kilometer skogsbilvägar enbart i Norrbottens län. Därtill skall vi lägga länsvägarna och broarna. Vi vet också från behandlingen av Tornedalspropositionen att det enbart i Tornedalen skulle behöva byggas boråt 200 mil skogsbilvägar. Vid en konferens i Arvidsjaur i januari månad i år uttalade professor Sundberg — även inrikesministern besökte den konferensen — att det i Norrbottens län finns endast 2,2 meter skogsbilväg per hektar produktiv skogsmark, medan det i Syd- och Mellansverige finns 14,1 meter, alltså sex—sju gånger så lång vägsträcka per hektar skogsmark. Han säger att det alltså föreligger ett mycket stort behov av att bygga ut vägnätet. Professor Sundberg tillfogade att det innebär en väldig förlust för hela det svenska hushållet, att man inte kan få bygga vägar i den utsträckning som är önskvärd. När man friställer arbetskraft i skogsbruket är det ganska naturligt att man, för att kunna hålla industrien med virke och få till stånd produktiva skogsavverkningar, framför allt ser till att man får vägar och på så sätt kan behålla skogsavverkningar på områden där de annars inte skulle varit lönsamma. Det finns utan tvekan i övre Norrland möjligheter att sysselsätta beredskapsarbetare med nyttiga arbeten.

Utskottet säger nu att det inte vill göra något direkt uttalande utan vill beakta de personliga förhållandena när det gäller beredskapsarbetarna och att hänsyn även bör tagas till de olika arbetenas art, d. v. s. att det skall vara produktiva arbeten.

Det är ju självklart, men vid förflyttning av beredskapsarbetare till södra och mellersta Sverige gäller det ofta äldre arbetskraft, som kanske av familjescäl inte har så lätt att flytta på sig. Vi har inte något emot en flyttning över huvud taget från Norrland till södra Sverige. För att nämna några siffror på den punkten kan jag konstatera, att under de senaste 30 åren 170 000 arbetsföra människor har flyttats från Norr-

Ang. vissa sysselsättningspolitiska åtgärder

land till det övriga Sverige. Det är alltså mer än vad inrikesministern nämnde för skogens del, nämligen att 50 000 arbetare flyttat per 10 år. Ungefär 60 000 arbetare per 10-årsperiod räknat har flyttat under de gångna 30 åren. Vi vet alltså att vi får vara beredda på att folk skall flytta till andra delar av landet, men just när det gäller beredskapsarbeten och så länge vi har behov av vägbyggnader och andra nyttiga arbeten i övre Norrland, anser jag att man i första hand bör tillgodose det, eftersom detta måste vara hela folkhushållets angelägenhet.

Det talas också om svårigheterna att flytta folk och att man bör stimulera dem på olika sätt. Man kan fråga sig om detta är nödvändigt just när det gäller vår hemmaindustri, och om den skall ha en sådan förläggning som den har för närvarande. Det sägs att det råder brist på byggnadsarbetare i södra och mellersta Sverige. Vad skulle hindra att man till våra nordliga breddgrader förlade tillverkningen av viss utrustning för bostäderna såsom t. ex. fönster och dörrar samt köksinredningar. Skulle man kunna utnyttja möjligheten att till Norrland förlägga hemmaindustrier, skulle man i varje fall kunna sysselsätta människorna med sådant arbete, och man hade inte den konkurrens som råder när det gäller exportindustrin. Det skulle i alla fall hjälpa till att dryga ut byggnadsarbetskraften i Syd- och Mellansverige, om man kunde förlägga en del av byggnadsproduktionen till Norrland, särskilt då produktionen av träalster.

Jag tror inte att många norrlänningar i och för sig skulle ha något att invända emot vägarbete i Syd- och Mellansverige, om de kunde få fast sysselsättning vid vägförvaltningarna och kunde få arbeta några år framöver. Vad man reagerar emot är att arbetare flyttas bara för några månaders beredskapsarbete.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till reservation a.

Herr ANDERSSON, TORSTEN, (cp):

Herr talman! Om man skulle döma av hemortsadresserna för dem som — bort-

sett från inrikesministern — deltagit i denna debatt, skulle man få ett intryck av att det vore en ren Norrlandsdebatt. Jag vill nog gärna understryka att detta inte på något sätt är ett renodlat Norrlandsproblem, även om problemställningarna där kanske är mer utpräglade än på något annat håll. Det är helt enkelt ett för hela vårt samhälle gemensamt problem. Jag vill gärna säga att jag inte på något sätt tar den kritik som kommer från Norrland för något utslag av kverulans, som herr Jacobsson uttryckte det, ty jag vet att det finns naturliga skäl till de bekymmer man hyser inför den rådande situationen.

När lokaliseringsutredningen hade dessa problem under övervägande, vågde naturligtvis Norrlandsfrågorna utomordentligt tungt i vågskålarna, men de var inte allena rådande. Detta gäller inte enbart för utredningens vidkommande, utan man måste sätta in problemen i deras stora sammanhang. Jag måste säga att det är utomordentligt glädjande för mig att statsutskottets majoritet äntligen kommit fram till att man skall låta de rörlighetsstimulerande åtgärderna verka i båda riktningarna. Det kan kanske betraktas som en liten detalj i sammanhanget, men det är en ytterst betydelsefull detalj, inte minst ur psykologisk synpunkt. Det är därför att hoppas på att riksdagens majoritet här säger ifrån. Här har för första gången tagits upp åtgärder som avser att skapa ett aktivt program även i fråga om industrialiseringen av Norrland. Statsutskottet är således berett att aktivt stödja en omflyttning av arbetskraft åt ett håll som man inte tidigare beaktat.

Jag kanske till en början var något överraskad av regeringens beslut att lägga fram förslag om att investeringsfonderna skulle användas för lokaliseringpolitiska syften. Jag måste dock säga, att när inrikesministern har förklarat, att ledamöter inom lokaliseringsutredningen med bekymmer sett detta beslut, bör han inte räkna mig dit. Jag tror att man kan betrakta beslutet att använda dessa fonder som ett första steg mot det som väl ändå måste bli resultatet så småning-

Ang. vissa sysselsättningspolitiska åtgärder

om av lokaliseringsutredningens prövning av frågan. Därmed öppnar sig nämligen möjligheten att med omedelbar verkan påbörja ett program som det är alldeles uppenbart att man så småningom måste ta upp i dess fulla utsträckning.

Jag kan gärna här inför kammarens ärade ledamöter bekänna, att jag ibland har gripits av en känsla av vanmakt inför att man här råkat in i det normala statliga utredningsmaskineriets kvarnar, som ju i likhet med en del andra kvarnar mal långsamt. De mal som bekant mycket effektivt, men de mal långsamt, och det är uppenbart att man ofta måste avvakta ett utredningsresultat längre än man skulle önska att man behövde göra innan man kan sätta i gång med åtgärderna. Det kan ur den synpunkten vara tacknämligt att det öppnas möjligheter att ta investeringsfonderna i anspråk för lokaliseringsändamål.

Vad beträffar den diskussion som har förts här och som hade sin upprinnelse i gårdagens konferens i Örebro angående lämpliga lokaliseringsorter vill jag säga, att det får inte bli på det sättet att de s. k. A-orterna skulle vara sakrosänkta när det gäller att åstadkomma ny sysselsättning. Det är alldeles uppenbart att man därmed skulle förfuska något av grundidén för själva lokaliseringen, nämligen att man skall söka upp människorna där de bor och bereda dem sysselsättning där. Skulle man föra en politik som syftar till att företag skulle etablera sig enbart inom stora orter, skulle det i sin tur betyda en ny form av folkvandring, som skulle — i ännu högre grad än vad som hittills sker från Norrland — stimuleras genom statliga åtgärder, och det är klart att detta inte kan vara riktigt. Det må vara riktigt att stora företag inte kan etableras var som helst. Det finns exempel, och jag tror att vi kan få nya exempel på det också, att om man etablerar ett företag med betydande arbetskraftåtgång i ett område med gles befolkning, betyder det i sin tur att den närmaste omgivningen inom åtskilliga mils omkrets kommer att glesas ut ännu mer. Det kan möjligen sägas att man

kan eliminera den risken, eftersom bilen har fått den ställning den har — man kan åka längre sträckor mellan bostad och arbetsplats — men förr eller senare visar sig resultatet, och vill man ha en befolkningsfördelning sådan som den vi försökt sätta upp som mål för lokaliseringspolitiken, är det uppenbart att man måste som lokaliseringsorter också satsa på de mindre tätorterna.

Inrikesministern säger att han för sin del vill betrakta de nya kommunala samarbetsområdena som lokaliseringsområden, som man får behandla i ett sammanhang, och jag tror att det är riktigt. Om man kunde få den synen på saker och ting från kommunalpolitiskt håll, att man betraktar de nya områdena som en enhet i detta hänseende, får man säkerligen möjlighet att sätta in de statliga åtgärderna på ett sådant sätt att hela kommunens intresse kan tillgodoses.

Låt mig säga ett par ord beträffande reservationen c på den här punkten. När herr Kaijser försvarar den är han naturligtvis i sin fulla rätt att göra det, men jag är överraskad av att man på en punkt som denna är direkt beredd att svära på kungens ord. Det brukar inte vara fallet hos högern, även om det inträffat ett par gånger på senaste tiden. Man brukar vara rätt kritisk mot Kungl. Maj:t inom högerpartiet, men när det nu gäller åtgärder som skulle ha kunnat få omedelbar verkan, har man backat ut. Det har gjort att jag börjat fundera över om högerpartiet inte tänker sluta upp kring den lokaliseringspolitik över huvud taget som vi är tvungna att föra. Det skulle vara ytterligt betänkligt, när vi så småningom går att taga ståndpunkt till det förslag som lokaliseringsutredningen kommer med och som jag tror på vissa punkter kan komma att bli ganska långtgående.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Efter den långa debatt som nu har förts skall jag fatta mig mycket kort. Det är inte mer än ett par dagar sedan vår älskvärde talman delgav oss att vi inte får resa hem förrän

Ang. vissa sysselsättningspolitiska åtgärder

föredragningslistan är genomgången, och jag förmodar att vi alla är angelägna om att få debatten slutförd i tid.

När det nu gäller denna punkt i elfte huvudtiteln har inte någon i utskottet haft avvikande mening beträffande medelsanvisningens storlek. Även i en del andra frågor har enigheten varit fullständig, likaså när det gällt att ta ställning till motioner, i vilka det har föreslagits en höjning av näringsbidragets maximibelopp från 5 000 till 10 000 kronor. På den sistnämnda punkten har utskottet gått längre än vad Kungl. Maj:t har gjort.

Endast i de frågor som debatten har rört sig kring har det rätt delade meningar. Debatten har fått en norrländsk accent — med orätt tycker jag, ty det är inte endast i Norrland som man har sysselsättningsbesvär och utflyttningsbekymmer. Sådant har undan för undan förekommit i olika län, och det gör att de ting som arbetsmarknadsstyrelsen har att syssla med berör landet i sin helhet, fast givetvis i olika grad. Jag tycker fördenskull att man inte skall alltför mycket överbetona att det gäller en speciell Norrlandsfråga, ungefär på samma sätt som när vi en gång i världen hade en del s. k. Bohusfrågor, som inte alltid var så värst roliga.

På en punkt har debatten — debatten är synd att säga, inläggen är ett bättre ord — varit stark, nämligen i fråga om de rörlighetsstimulerande medlen. Statsutskottets tredje avdelning föreslog i fjol — statsutskottet gick med på det och riksdagen också — att skriva till Kungl. Maj:t och hemställa om att dessa medel skulle gå, som vi kallade det, även i omvänd ordning. När det nu förelåg motioner i år om att bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga denna åtgärd, när inrikesministern hade motiv för att avvakta lokaliseringsutredningens betänkande och då det sades att detta snart skulle vara färdigt att framläggas, så ansåg majoriteten i tredje avdelningen att man kunde nöja sig med den uttryckliga beställning som riksdagen gjorde förra året. Alla var nämligen medvetna om, att det inte var riktigt, att medlen

bara skulle ge möjlighet för vederbörande att resa åt ett håll och inte även åt andra hållet. Men när vi var beredda att gå så långt, var vi givetvis ändå något fundersamma. Bland annat var det en synpunkt som någon gång fördes fram, och det var att medel givetvis inte skall anvisas till människor som har arbete för att söka sig arbete någon annanstans. För oss var detta emellertid inte en sådan fråga, som man skulle väcka en stor debatt om, utan för oss var det avgörande att vi tidigare hade sagt, att vi ansåg att dessa rörlighetsstimulerande medel borde få användas för resa i båda riktningarna. Vår mening hade sagts ut, riksdagen hade instämt i den, och vi antog därmed att åtgärder också skulle vidtas, utan att ett beslut skulle behöva fattas än en gång.

Innan jag slutar vill jag säga några ord med anledning av vad herr Emil Näsström yttrade om B-orterna. Jag kan helt instämma med honom. Regionsindelningen har varit ett elände. Här har vissa orter klassificerats som A, andra som B och andra som C. De som kommit lägre än A har fått en mindervärdesstämpel på sig, och det skulle vara mycket angeläget, om man, som inrikesministern sade, inte längre behövde räkna med olika regioner utan bara med block. Man har nämligen på sina håll undrat, om en ort som varit klassificerad som B-ort, alltid skall förbli det. Det har sagts, att det inte är nödvändigt, då orten får de institutioner som skall finnas på A-ort nu, men så länge institutionerna inte finns där, kan orten inte bli A-ort. Orten får inte dessa institutioner och kan följaktligen inte höja sig i orternas sociala rangskala.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan utom i mom. III, där jag hemställer om bifall till reservationen c.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Bara ett par ord. Jag är den förste att understryka vad herr Birger Andersson nämnde. Jag är fullständigt ense med honom om att detta pro-

Ang. vissa sysselsättningspolitiska åtgärder

blem inte bara är någon Norrlandsfråga, och om jag minns rätt har jag framhållit detta vid ett par tidigare tillfällen. Inte minst under de resor landet runt som jag har haft tillfälle att göra har jag kunnat konstatera att denna fråga är aktuell inom många andra områden än Norrlands-länen.

Jag måste erkänna, att jag inte riktigt hörde vad herr Birger Andersson sade om B-orterna, men jag vill bara erinra om att många av våra numera stora företag har börjat i mycket blygsam skala. Jag skulle tro att om vi på den tiden hade haft en sådan här alfabetregistrering, skulle de inte kommit under B, utan långt ned, kanske under Y eller något sådant. Det gör att jag för min del vill slå vakt om den företagsamhet som finns även på de små orterna. Jag hoppas att den skall kunna utvecklas och att man inte förhindrar och förkväver den genom statliga åtgärder.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt beträffande ettvarvt av momenten I—III av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan och därefter särskilt angående utskottets hemställan i övrigt.

I fråga om mom. I, fortsatte herr förste vice talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels och att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid punkten avgivna, med a betecknade reservationen.

Därefter gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Per*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 11 punkten 25 mom. I, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid punkten avgivna, med a betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;

Nej — 52.

Därjämte hade 10 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen i enlighet med de rörande mom. II förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid punkten avgivna med b betecknade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 11 punkten 25 mom. II, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid punkten avgivna, med b betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde rösträkning verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 110;
Nej — 17.

Därjämte hade 8 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Därpå gjorde herr förste vice talmannen enligt de med avseende å mom. III framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Virgin m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Kaijser* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 11 punkten 25 mom. III, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Virgin m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Ang. personalförstärkning vid trafikpolisen

Då emellertid herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 62;
Nej — 68.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Slutligen bifölls på gjord proposition vad utskottet i övrigt hemställt.

Punkterna 26—40

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 41

Ang. personalförstärkning vid trafikpolisen

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Statspolisorganisationen: Gottgörelse till polisdistrikten för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 32 512 000 kronor, därav 21 690 000 kronor att avräknas mot automobilskatte-medlen.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Sveningsson* och *Ringaby* (I: 501) samt den andra inom andra kammaren av herr *Bohman m. fl.* (II: 592), hade, såvitt nu vore i fråga, hemställts, att riksdagen måtte bevilja statspolisintendentens äskande om 15 tjänster utöver Kungl. Maj:ts förslag och i anledning därav till statspolisorganisationen i gottgörelse till polisdistrikten för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 32 732 000 kronor, därav 21 910 000 kronor att avräknas mot automobilskatte-medlen.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 501 och II: 592, såvitt nu vore i fråga, till Statspolisorganisationen: Gottgörelse till polisdistrikten för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 32 512 000 kronor, därav

Ang. personalförstärkning vid trafikpolisen

21 690 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

Reservation hade anförts av herrar *Virgin*, *Edström* och *Per Petersson*, fröken *Elmén*, fröken *Karlsson* samt herr *Turesson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 501 och II: 592, såvitt nu vore i fråga, till Statspolisorganisationen: Gottgörelse till polisdistrikten för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 32 732 000 kronor, därav 21 910 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Under punkt 41 i statsutskottets utlåtande nr 11 har delvis redovisats behandlingen av motion nr 501 i denna kammare, som jag har väckt, och motion nr 592 i andra kammaren — som väckts av herr Bohman. I den mån vårt förslag rör sig om ett utökat antal statspoliser för övervakning av trafiken, är det redovisat i detta sammanhang. Genom denna motion har vi även i övrigt fört fram vår uppfattning om vissa åtgärder som bör vidtas för att öka trafiksäkerheten ute på våra gator och vägar. Utan att göra någon antydning om den statistik som här föreligger, vill jag säga att vi alla vet att trafikolyckorna i vårt land drabbar ett betydande antal människor. Det rör sig här om förluster av många människoliv och av mycket stora materiella värden. Det rör sig vidare om mänskliga lidanden av en storleksordning, som ingen på något sätt kan mäta. Vad kostar inte trafikolyckorna många gånger helt oskyldiga människor?

Allteftersom trafiken har ökat så enormt, har frågan om trafiksäkerheten blivit en stor och dominerande fråga som måste ägnas allt större uppmärksamhet. Även om vi med glädje kan konstatera att Sverige i förhållande till bilarnas antal och i jämförelse med andra länder inte har särskilt många trafik-

olyckor utan ligger väl till i den internationella statistiken, fordras ändå en kraftfull och samlande insats från samhällets sida för att trafiksäkerhetstillståndet skall kunna förbättras. Det är säkert riktigt — som vi har sagt i vår motion — att trafikolyckorna inte är något ödesbestämt, inte något som till ett visst antal måste ses som en naturlig och oundviklig företeelse i det moderna samhället. Ofta förs diskussionen på detta område om barnen, vägen, bilen, föraren och hastigheten. Det framhålles ofta i den allmänna debatten om trafiksäkerheten och trafikolyckorna, att mycket är beroende av att bilen inte är i fullgott skick, att vägen inte är utbyggd på ett sätt som den borde vara, att bilisterna inte har fått tillräckligt god utbildning, att föraren av ett motorfordon inte är i den kondition han borde vara och mycket annat. Men däremot talas det mycket sällan och alltför litet om att det brister och enligt min uppfattning brister oerhört mycket i trafikkontrollens effektivitet. Och visst är dessa synpunkter på bilen, vägen, föraren och andra trafikanter riktiga, men här får inte förbises, att vi har en trafikförordning som dåligt efterlevs och att det är samhällets uppgift att se till att det inte förhåller sig på det sättet.

Det måste vara en riksdagens uppgift att inte bara stifta lagar utan också tillse att samhället är organiserat på ett sådant sätt att gällande lagar och författningar efterlevs. Vi må besluta, som vi skall göra vid denna riksdag, att bilarna skall kontrolleras varje år, och det må bli — som det talas om i dagens tidningar — att det skall avläggas körkortsprov vart femte år men viktigare än allt detta är att de organ, som har att svara för den dagliga kontrollen av trafiken, får möjlighet härtil.

Det har sagts många gånger att bättre utbyggda vägar är den bästa garantien för en bättre trafiksäkerhet, och ingen har väl ändrat mening på den punkten. Samtidigt är vi alla medvetna om vägarernas tillstånd, och med stor sannolikhet kommer under långa tider att vara kvar flera tusentals mil vägar i vårt land

Ang. personalförstärkning vid trafikpolisen

som inte är byggda för dagens eller för framtidens biltrafik. I förhållande till vägarna i sin helhet är det korta sträckor som bygges om och förbättras. Och då finns anledning att — så länge vi har det som vi har, nämligen att vägarna inte är utbyggda i takt med biltrafiken — framställa frågan, varför inte bilisterna kan lära sig att köra trafiksäkert även på sämre vägar. Det är nämligen ingen tvekan om att det går att köra bil och att köra trafiksäkert på vägar, som inte är byggda för en omfattande biltrafik. Det talas om trafikfällor på vissa ställen ute på vägarna. För den som följer gällande bestämmelser existerar inga trafikfällor — det vill jag påstå.

Vad jag vill komma fram till är att det tyvärr finns ganska många bilister, som aldrig lär sig att köra trafiksäkert utan en väsentligt starkare och bättre trafikövervakning än den vi nu har. Om man undantar våra största och mest trafikerade vägar, Europavägarna, och vägarna i närheten av våra större städer, ser man ytterst sällan någon polisman eller trafikkontroll. Vad som är ännu mera vanligt är att man ser bilister på vägen, som inte ger sig ro att följa gällande trafikbestämmelser. Det är inte ovanligt att se bilister, som kör på ett ytterst ansvarslost sätt, och jag är för min del förvånad över att det inte händer fler olyckor än det i verkligheten gör. Orsaken till att så många bilister kör illa och ansvarslost är, som sagt, att det praktiskt taget på många vägar totalt saknas någon uppsikt över trafiken.

Det finns säkert många i sin dagliga gärning annars laglydiga medborgare, som dock av oförstånd inte följer trafikbestämmelserna. Det är ett brott att köra på ett otillåtet sätt, men det betraktas inte så av ett betydande antal människor. För att det skall bli en ändring fordras det därför enligt min mening, att bilisterna blir mer påpassade och mer kontrollerade. Vi tycker inte om en sträng kontroll i något sammanhang, men i detta fall tror jag att en sådan är nödvändig. Upplysning och propaganda är nog bra, men med dessa medel uppnås inte åsyftat resultat. Även med en strängare

trafikkontroll än den vi nu har skulle det inte finnas anledning att fördensskull tala om något polisvälde.

Kungl. Maj:t har föreslagit en förstärkning av ordningsstatspolisen med 40 man. Förslaget tillstyrkes av utskottet. Vårt och reservanternas förslag innebär endast en ytterligare ökning med 15 statspoliser, vilket sammanfaller med statspolisintendentens ansökande. Säkert kan även vårt förslag anses vara alltför obetydligt. I båda fallen är ökningen närmast av formell art i förhållande till de uppgifter som enligt min mening föreligger. Dessa tjänster, 40 eller 55, utspridda över hela landet, kommer inte att märkas så mycket. När det emellertid gäller så allvarliga ting som att rädda människoliv måste alla möjligheter tillvaratagas. Egendomligt skulle det vara, om vi inte skulle ha råd att hålla oss med en så god trafiksäkerhet som möjligt.

Av detta skäl och med den anförda motiveringen ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den vid punkten 41 fogade reservationen av herr Virgin m. fl.

Häri instämde herr *Kaiser* (h).

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Som vi hörde av den föregående talaren innebär förslaget från statsutskottets majoritet en ökning av antalet statspoliser med 40, under det att högerreservanterna vill ha en förstärkning med ytterligare 15 tjänster. Under nu löpande budgetår har tillkommit 40 tjänster. Sammanlagt skulle under innevarande och nästa budgetår denna polisorganisation komma att förstärkas med 80 tjänster. Vi har inom utskottet inte ansett, att det nu finns möjligheter att gå längre och har fördensskull från majoritetens sida kunnat helt instämna i Kungl. Maj:ts förslag, som sålunda innebär en förstärkning med ytterligare 40 polismän, d. v. s. en lika stor förstärkning som förra året.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Ang. vissa kostnader för civilförsvarsutbildning

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Det var en liten detalj i avdelningsordförandens yttrande, som jag vill opponera mig mot. Han använde ordet »högerreservanterna». Det är inte bara en högerreservation. För vår reservation står också herr Edström och fröken Elmén antecknade. Det kan kanske betyda något, när vi går till votering.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Då får jag kanske be dessa folkpartister om överseende för att jag kallade dem för högermän.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen jämlikt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sveningsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 11 punkten 41, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Sveningsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befun-

nos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 93;

Nej — 32.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 42—62

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 63

Ang. vissa kostnader för civilförsvarsutbildning

I förevarande punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 232, av herr Lundström, och II: 280, av herr Magnusson i Borås, till Vissa kostnader för civilförsvarsutbildning m. m. för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 7 252 000 kronor.

I Kungl. Maj:ts anslagsberäkning inginge bland annat 70 000 kronor för att stödja administrationen för uppbyggnader och vidmakthållandet av de frivilliga flyggrupper, som vore avsedda att stå till civilförsvarets förfogande, samt för utbildning av dessa.

I de likalydande motionerna I: 232 och II: 280 hade föreslagits, att ytterligare 130 000 kronor skulle anvisas för detta ändamål. Motionärerna hade sålunda hemställt, att riksdagen till Vissa kostnader för civilförsvarsutbildning m. m. för budgetåret 1963/64 måtte anvisa ett anslag av 7 382 000 kronor.

Reservation hade anförts av herr *Per Petersson*, fröken *Karlsson* och herr *Turesson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 232 och II: 280 till Vissa kostnader för civilförsvarsutbildning m. m. för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 7 382 000 kronor.

Ang. vissa kostnader för civilförsvarsutbildning

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! För att pröva och upp-
rätthålla den frivilliga flygkårens bered-
skap samt för att skapa kärkänsla och
känsla av ansvar inför uppgiften anser
civilförvarsstyrelsen det nödvändigt att
åtminstone en gång under året länsvis
sammandra kårens flyggrupper till en
kort övning i enlighet med av kårled-
ningen uppgjord plan. Härför behövs
130 000 kronor.

Utskottet anser det angeläget att stöd
kan lämnas till de betydelsefulla frivil-
liga insatser för civilförsvaret som det
här är fråga om men vill inte ändra på
den fördelning i medelsanvisningen till
civilförsvaret som departementschefen
föreslår.

Jag vill framhålla att här finns en re-
serv av specialutbildad personal, för
vars utbildning staten inte har behövt
engagera sig ekonomiskt, och av mate-
riell, vars anskaffning, underhåll och för-
nyelse på intet sätt belastar staten. Kost-
naderna för specialutbildning kan skat-
tas till cirka 10 miljoner kronor för den
personal som finns, och värdet av mate-
riellen till mellan 10 och 15 miljoner. Be-
hovet av flygggrupperna i civilförsvarets
tjänst har styrkts vid vissa större civil-
försvarsövningar.

Från luftfartsstyrelsen har under se-
nare tid kritik riktats mot vissa förhål-
landen inom det privata civilflyget. Sär-
skilt med hänsyn till den kritiken före-
faller syftet att skapa kärkänsla och an-
svar inför uppgiften för dem som är en-
gagerade i detta arbete vara en angelägen
uppgift.

Jag ber därför att få yrka bifall till
reservationen vid denna punkt.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! 1953 års civilförsvars-
utredning hade anledning att undersöka
om och i vilken omfattning flyg, sär-
skilt långsamtgående flygplan och heli-
koptrar, kunde underlätta och rationa-
lisera civilförsvaret här i landet. Man
fann då, att detta borde vara möjligt
inte bara med helikoptrar — det är
självlklart att dessa ger speciella möjlig-

heter till observationer — utan också
med mindre flygplan. Det antagande ut-
redningen gjorde har ju sedan bekräf-
tats av de försök som gjorts.

I anslutning till den ståndpunkt jag
intog i civilförsvarsutredningen har jag
ansett det nödvändigt att övningar ord-
nas för dessa flyggrupper och för den
personal som skall syssla med dessa
uppgifter. Därför har jag motionerat i
denna fråga tillsammans med herr Mag-
nusson, som också tillhörde utredning-
en. Hur viktiga dessa övningar är, har
civilförvarsstyrelsen bekräftat och herr
Kajiser nyss understrukit.

Jag vill påpeka, att dessa övningar
är betydelsefulla inte bara för förarna
av flygplanen, utan i minst lika hög
grad om inte ännu mer för den civil-
försvarspersonal som skall syssla med
hela denna apparat, t. ex. för dem som
skall följa med i flygplanen och vara
observatörer samt för sådana som på
marken skall organisera den med flyg-
observationerna samhöriga verksamhet
som behövs, om vi blir utsatta för krigs-
handlingar. Att tvingas klara denna ut-
bildning med bara teoretiska övningar
utan att också praktiskt kunna genom-
föra dem på det sätt som civilförvars-
styrelsen föreslagit, tror jag uppriktigt
sagt är till skada för civilförsvaret och
kan visa sig vara mycket kostsammare
än det tilläggsanslag som begärts av ci-
vilförvarsstyrelsen och motionärerna.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall
till reservationen.

Herr VIRGIN (h):

Herr talman! I detta statsutskottsut-
låtande, nr 11, har mitt namn funnits
med på många platser i reservationerna.
Att jag trots detta inte har pläderat för
dem, beror på de speciella förhållanden
som råder inom statsutskottet, och som
innebär att den som har handlagt ären-
dena inom avdelningen också för debat-
ten i kammaren.

Däremot begär jag ordet på denna
punkt, där mitt namn inte återfinns
bland reservanterna, trots att dessa är
mina partikamrater. Jag har gjort det

Ang. vissa kostnader för civilförvarsutbildning

för att jag vill uttala min sympati för reservationen som sådan. Det är, som reservanterna och motionären säger, säkerligen angeläget att det i reservationen framförda kravet tillgodoses. Jag har emellertid inte helt kunnat bedöma om reservationens krav kan tillgodoses utan att vara i strid mot försvarsöverenskommelsen. Jag är i egenskap av ledamot i försvarskommittén utomordentligt angelägen om att uppgörelsen verkligen förverkligas inte bara till sin bokstav utan också till sin anda.

Detta är anledningen, herr talman, till att jag inte har kunnat stödja reservationen, utan yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! I utskottets förslag ingår 70 000 kronor för att stödja administrationen för uppbyggnaden och vidmakthållandet av de frivilliga flyggrupper, som är avsedda att stå till civilförsvarets förfogande. Som det framgår av utskottets skrivning är vi mycket positivt inställda till denna verksamhet, men vi anser att en avvägning av medelsanvisningen till civilförsvarets olika grenar bör ske i ett sammanhang. Vi vill inte vara med om att nu bryta ut ett avsnitt, ty det kan ju påverka även andra områden.

Utskottet har därför ansett, att det stöd för denna verksamhet som förutsättes, i skälig utsträckning skall beaktas vid den årliga prövningen. Detta har gjort, att vi inte har ansett oss kunna tillstyrka motionen. Med undantag för tre ledamöter har samtliga i utskottet varit av den uppfattningen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr förste vice talman enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talman, efter att hava upprepat pro-

positionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Kajser* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 11, punkten 63, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talman förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Kajser* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 106;

Nej — 19.

Därjämte hade 9 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 64—87

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 88 och 89

Lades till handlingarna.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1963/64 jämte i ämnet väckta motioner;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1963/64 till hemvärnet och vissa frivilliga försvarsorganisationer m. m.; samt

Anslag till studiebidrag

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt bemyndigande att meddela statliga exportkreditgarantier jämte i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna å kapitalbudgeten för budgetåret 1963/64 inom ekle-siastikdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—12

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 13 och 14

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1963/64 till studiesociala ändamål m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—4

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5**Anslag till studiebidrag**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Studiebidrag och stipendier för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 141 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 6) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 5),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ivar Johansson m. fl.* (I: 207) och den

andra inom andra kammaren av herr *Svensson i Stenkyrka m. fl.* (II: 264),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Svanström* (I: 220) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Dahlgren* och *Wahrendorff* (II: 238),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* (I: 537) och den andra inom andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.* (II: 658),

dels ock en inom andra kammaren av fru *Ryding m. fl.* väckt motion (II: 392).

I motionerna I: 6 och II: 5 hade hemställt, att riksdagen måtte besluta, 1) att den övre åldersgränsen för rätt till allmänt studiebidrag skulle höjas, så att bidraget utginge till och med den termin, varunder eleven fyllde 20 år, att tillämpas från och med den 1 januari 1964, 2) att Kungl. Maj:t skulle bemyndigas utfärda härför erforderliga författningsändringar, 3) att i anledning därav under åttonde huvudtiteln till Studiebidrag och stipendier för budgetåret 1963/64 anvisa ett med 8 500 000 kronor förhöjt förslagsanslag om sammanlagt 149 500 000 kronor, samt 4) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådana tilläggsdirektiv för utredningen rörande studiehjälpen vid gymnasier, yrkesskolor m. fl. läroanstalter, att frågan om allmänna studiebidrag och annan studiehjälp till elever vid enskilda skolor toges upp till prövning i utredningen.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt,

1. att motionerna I: 6 och II: 5, i vad de avsåge övre åldersgränsen för allmänt studiebidrag, icke måtte av riksdagen bifallas;

II. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 6 och II: 5 samt I: 537 och II: 658, samtliga motioner i vad de avsåge medelstilledningen, till Studiebidrag och stipendier för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 141 000 000 kronor;

Anslag till studiebidrag

III. att motionerna I: 6 och II: 5, i vad de avsåge elever vid enskilda skolor, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

IV. att motionerna I: 207 och II: 264 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

V. att motionerna I: 220 och II: 238 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

VI. att motionen II: 392 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Edström, Källqvist, Thorsten Larsson, Widén, Nils-Eric Gustafsson* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungskile, *Larsson* i Hedenäset och *Källstad*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 6 och II: 5, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t för riksdagen måtte framlägga förslag om höjning av den övre åldersgränsen för rätt till allmänt studiebidrag från 18 till 20 år i så god tid, att denna reform kunde träda i kraft den 1 januari 1964.

Herr **KÄLLQVIST** (fp):

Herr talman! Den femte punkten i detta utlåtande avser studiebidrag och stipendier. Vi har i en partimotion yrkat, att den övre åldergränsen för rätt till allmänt studiebidrag höjes från 18 till 20 år. På den punkten har vi tvingats reservera oss, eftersom majoriteten har avstyrkt vårt yrkande.

Det finns all anledning att höja åldersgränsen. Även om en utredning kommer att lägga fram ett förslag, anser vi att man kunde företa en höjning redan nu. Vi reserverar oss därför inom utskottet yrkat på att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle begära ett förslag så att den här reformen kunde träda i kraft den 1 januari 1964. Vi har hört i dag från regeringshåll att man, även om en utredning är

på väg, kan vidta vissa snabba åtgärder, och vi tycker att detta är en åtgärd som man mycket väl skulle kunna vidta utan att föregripa utredningen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen vid punkten 5 i utlåtandet.

Herr **LARSSON, THORSTEN**, (cp):

Herr talman! Jag kan direkt instämma med herr Källqvist i hans yrkande, men jag vill ändå vid denna punkt göra några reflexioner om ett par andra saker.

Bestämmelserna om studiestödet har ganska länge årligen varit föremål för upprepade förslag om ändringar och förbättringar. Därvid har man mest diskuterat studiestödet åt högskolestuderande. Det har inte heller i år saknats förslag om ändringar härvidlag. Vi har emellertid för vår del inte i år följt upp våra motioner i frågan med reservation. Detta beror uteslutande på att vi nu antligen kan se fram mot att studiesociala utredningen rätt snart blir färdig med sitt arbete. Då jag nu ser utredningens ordförande här i kammaren, kan jag inte underlåta att uttala en förhoppning, att det förslag som utredningen kommer att framlägga skall visa sig undanröja de orättvisor som vi under en följd av år har kritiserat. Vi hoppas att utredningens förslag snart skall bli allmänt känt i sin helhet — i den mån det inte redan är det.

Den reservation, som jag nu ämnar yrka bifall till, avser en höjning av åldersgränsen för studiehjälp till elever i sådana skolformer som omfattas av allmänna studiehjälpsreglementet. Det allmänna studiebidraget utgår nu med 50 kronor per månad till dess att eleven fyller 18 år. Vi har tidigare här i kammaren behandlat ett förslag om höjning av det allmänna studiebidraget med 10 kronor per månad. Tyvärr ansåg sig inte riksdagen kunna bifalla detta förslag. För de föräldrar som har barn i de skolor det här gäller är det faktiskt ett rätt kännbart avbräck, när 50 kronorsbidraget bortfaller då barnen fyller

Anslag till studiebidrag

18 år. Trots att studiesociala utredningen snart torde vara färdig med sitt arbete och trots de signaler som utskottsmajoriteten fått om innehållet i utredningens kommande förslag är det, anser vi, mycket motiverat att redan nu bifalla vårt förslag om en höjning av åldersgränsen från 18 till 20 år.

När det gäller studiestödet till elever vid dessa skolorformer — jag tänker närmast på gymnasier och liknande — har jag den principiella uppfattningen att studiekostnaden rätteligen helt bör ligga på staten och inte på föräldrarna. Det är, anser vi, en ganska rimlig begäran att studiestödet från staten bör utgå även i gymnasieåldrarna.

Det förslag som reservationen innehåller är bara att betrakta som en etapp på vägen, och med tidigare uttalade förhoppningar om att den blivande reformen snart kommer till stånd vill jag, herr talman, yrka bifall till reservationen av herr Edström m. fl.

Herr PALME (s):

Herr talman! Det förslag som reservationerna nu har talat för skulle inte träda i tillämpning från och med den 1 juli i år, utan reservationernas mening är att en särskild proposition skulle föreläggas höstriksdagen och att den begärda höjningen av åldersgränsen skulle träda i kraft den 1 januari 1964. Nu är det ju så att just denna fråga behandlas av studiehjälpsutredningen. Vi befinner oss där i slutskedet av arbetet, som kommer att bli klart under sommaren. Detta betyder att ett avsnitt av det blivande utredningsförslaget skulle föreläggas redan höstriksdagen i en proposition, och skulle man tillämpa en sådan metod torde det innebära någonting för svensk statsförvaltning ganska unikt. Vad man skulle kunna vinna vore ett halvår, och det med användning av en tämligen egenartad metod.

Detta om proceduren.

Vad sedan beträffar sakfrågan så föreligger inte nu ett klart utformat förslag, men man vill höja den övre åldersgränsen för rätt till allmänt studiebidrag från

18 till 20 år. Härvidlag föreligger en viss motsättning i reservationen. Först säger man att åldersgränser är någonting principiellt oriktigt — studiestödet borde i stället knytas till skolan — men omedelbart därefter föreslår man just att åldersgränserna skall bibehållas, dock så att den övre gränsen höjs med 2 år.

Skulle man välja den metoden, innebär det att man fortfarande utestänger en hel del elever från möjligheten att erhålla allmänt studiebidrag, nämligen de elever över 20 år som finns framför allt vid tekniska gymnasier och inte minst vid folkhögskolor. I mycket runda tal är det drygt 10 procent av eleverna i skolor, vilka täcks av studiehjälpsreglementet, som i alla fall skulle ställas utanför. Skall man välja en principiellt ny väg så är det mera rationellt att överge åldersgränserna helt och hållet och i stället ge stödet åt elever vid vissa skolor. Men det är alldeles uppenbart att en sådan reform skulle bli ganska dyr — ett avskaffande av åldersgränserna vid tillämpningen av studiehjälpsreglementet kan väntas innebära i grova tal en fördubbling av det nuvarande anslaget.

I det läget blir frågan om man har råd till en sådan reform, och man får väga värdet av den mot andra tänkbara åtgärder på detta område, exempelvis en förstärkning av de särskilda studiebidragen — som ju är till för att hjälpa landsbygdens ungdom med rese- och inackorderingskostnader — eller en förstärkning av andra element inom studiehjälpsystemet, som omfattar en rad olika delar. Det förefaller mig ganska rimligt att man tar ställning till dessa problem först när man har ett förslag som belyser alla aspekter på frågan, och jag tror mig som sagt kunna lova att ett sådant förslag kan bli offentliggjort inom relativt få månader.

Vinsten vid bifall till reservationen skulle möjligen bli att bidragen kunde utgå ett halvår tidigare än annars, utan att man i sammanhanget anvisar varifrån pengarna skulle tas. Dessutom skulle ett bifall till reservationen innebära att man gör en framryckning på en speciell punkt utan samband med hela det

Anslag till studiebidrag

övriga reformområdet. Mot bakgrunden härav ber jag, herr talman, att få tillstyrka utskottets förslag.

Herr KÄLLQVIST (fp):

Herr talman! Gentemot herr Palme skulle jag vilja säga, att det i vår reservation framhålles, att det allmänna studiebidraget endast utgår till elever i sådana skolformer som f. n. omfattas av allmänna studiehjälpsreglementet. Även om vi bara skulle vinna 1/2 år, är detta dock ett steg i rätt riktning och liksom en anvisning.

Vi skall givetvis med stort intresse ta del av vad herr Palme och hans medhjälpare kommer med. Om förslagen går i den riktning vi önskar, skall vi naturligtvis ställa oss välvilliga till dem.

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp):

Herr talman! Jag tycker att det var en rätt klen motivering herr Palme anförde för avslag på reservationen, när han sade att utredningen om en viss tid kommer med ett väl genomtänkt förslag. Det får vi ju hoppas att den gör, men — som jag sade i mitt tidigare anförande — så innebär vårt förslag ju ändå en förbättring under den tid vi väntar på det andra förslaget.

Vad herr Palme sade om stöd som skulle utgå i linje med vad landsbygdens ungdom kan behöva i resebidrag m. m. noterar jag bara med tacksamhet och har ingen som helst invändning mot detta. Däremot anser jag inte att det finns någon motivering för att avslå reservationen därför att ett annat förslag så småningom kommer.

Herr PALME (s):

Herr talman! Efter denna välvilja vill jag ogärna polemisera mot vare sig herr Källqvist eller herr Larsson.

Till herr Larsson vill jag emellertid säga, att det kanske inte är så särskilt motiverat att rycka ut en bit av ett helt reformkomplex och säga att vi med den lilla biten vill komma ett halvt år före. Jag behjärtar de sentiment som ligger bakom herr Larssons framstöt, men jag kan inte finna dem sakligt motiverade.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Jag vill i anledning av uttalanden av föregående talare göra en viss distinktion. Här talas det om att en utredning kommer. En utredning är i och för sig mindre än exempelvis en motion, ty den går fram till riksdagen. Men därom vet man föga när det gäller en utredning. Inte ens Kungl. Maj:ts förslag innebär ju någonting annat än ett förslag.

Det är en mycket stor skillnad på en utrednings förslag och en riksdagsframställning i ett ärende. Den distinktionen tycker jag att herr Palme skall göra.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt beträffande mom. I av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan samt därefter särskilt angående utskottets hemställan i övrigt.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen i enlighet med de rörande mom. I förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Källqvist begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 60 punkten 5 mom. I, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen

Om införande av examenspremier åt studerande vid universiteten m. fl. läroanstalter

ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Källqvist* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 81;
Nej — 41.

Därjämte hade 8 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet i övrigt hemställt.

Punkten 6

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 7

Om införande av examenspremier åt studerande vid universiteten m. fl. läroanstalter

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Naturastipendier åt studerande vid universiteten m. fl. läroanstalter för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 26 270 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Wirmark* och *Åke Larsson* (I: 130) samt den andra inom andra kammaren av herr *Allard* och fru *Renström-Ingenäs* (II: 123),

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Isacson* och *Sveningsson* (I: 408) samt den andra inom andra kammaren av herr *Magnusson* i Borås (II: 489).

I sistnämnda båda motioner hade hemställts att riksdagen måtte besluta

a) att studerande, som avlagt primärexamen, skulle erhålla examenspremium

i enlighet med vad i motionerna anförts med 2 500 kronor för varje år vartill normalstudietiden enligt kursplanen beräknades, dock att i motionerna angivna övergångs- och dispensbestämmelser skulle gälla;

b) att till Examenspremier för studerande, som avlagt primärexamen vid universitet, högskolor eller därmed jämförliga läroanstalter, anvisa för budgetåret 1963/64 ett förslagsanslag av 15 000 000 kronor;

c) att avslå Kungl. Maj:ts förslag under åttonde huvudtiteln angående Naturastipendier åt studerande vid universiteten m. fl. läroanstalter.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt,

I. att motionerna I: 408 och II: 489, i vad de avsåge införande av examenspremier, icke måtte av riksdagen bifallas;

II. att motionerna I: 130 och II: 123 icke måtte av riksdagen bifallas;

III. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 408 och II: 489, såvitt nu vore i fråga, till Naturastipendier åt studerande vid universiteten m. fl. läroanstalter för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 26 270 000 kronor;

IV. att motionerna I: 408 och II: 489, i vad de avsåge anslag till examenspremier, icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade anförts av herr *Virgin*, fröken *Ljungberg*, herr *Nilsson* i Göingegården och fröken *Karlsson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under I, III och IV hemställa,

I. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 408 och II: 489, såvitt nu vore i fråga,

a) besluta, att studerande som avlagt akademisk och därmed jämförlig primärexamen, skulle — med bibehållande av rätt till statlig kreditgaranti — från

Om införande av examenspremier åt studerande vid universiteten m. fl. läroanstalter

och med den 1 januari 1964 erhålla examenspremium i enlighet med vad reservanterna förordat;

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i de avseenden, som av reservanterna angivits;

III. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 408 och II: 489, såvitt nu vore i fråga, till Naturastipendier åt studerande vid universiteten m. fl. läroanstalter för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 14 000 000 kronor;

IV. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 408 och II: 489, såvitt nu vore i fråga, till Examenspremier åt studerande, som avlagt primärexamen vid universitetet, högskola eller därmed jämförlig läroanstalt för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 7 000 000 kronor.

Herr ISACSON (h):

Herr talman! Inför vetenskapen om att en utredning pågår, vilken såsom dess ordförande nyligen har annonserat snart kommer att framlägga sitt förslag, anser jag det nog ganska fruktlöst att säga någonting i denna fråga. Jag har emellertid själv skrivit på en motion kring några spörsmål om studiefinansieringen, och det föreligger även en reservation på denna punkt — och även på nästa punkt — som berör dessa frågor. Jag skulle därför, herr talman, gärna vilja beröra båda dessa punkter på en gång, eftersom de hör samman.

Det nuvarande studiefinansieringssystemet har mycket påtagliga brister, och vi har från högerpartiets sida under flera år motionsvis påtalat detta och föreslagit, att de nuvarande naturastipendierna skall utbytas mot andra stipendier, som vi har kallat examenspremier. Den kanske främsta felkonstruktionen beträffande de nuvarande studiestipendierna är att de för det första är behovsprövade och för det andra alltså kommer att utgå i mycket begränsad omfattning. För närvarande utgår de väl till ungefär hälften av antalet studerande vid hög-

skolor och universitet. Genom att de är behovsprövade, d. v. s. bundna till en viss inkomstgräns på omkring 20 000 kronor, kommer åtskilliga studenter att inte ha möjlighet att få denna hjälp. Det tas ju inte heller hänsyn till antalet barn inom familjen, vilket kanske är en av de största bristerna i systemet. En enbarnsfamilj bedöms på praktiskt taget samma sätt som en flerbarnsfamilj.

Om man i stället införde examenspremier skulle man på ett helt annat sätt kunna skapa rättvisa. Man skulle också införa ett sporrande moment av betydelse för studierna. Om kreditgivningen kunde anordnas via statliga kreditgarantier och man inför examenspremier samt förbinder dem med möjligheten till studieavdrag efter den tid när studierna är avslutade, vilket vi har föreslagit under punkten 8, får man ett system som på olika sätt och olika vägar hjälper till att finansiera studierna och som stimulerar hela studiegången. Man får också ett system som inte lider av alltför stora administrativa problem. Det är ganska enkelt att administrera.

Jag tror att man kan våga hoppas, att utredningen kommer att beakta dessa synpunkter, och jag vill anknyta denna förhoppning till hur den utredning blev bemött som 1960 framlade sitt förslag om avdrag för studiekostnader. Förslaget blev godtaget av praktiskt taget samtliga remissinstanser.

Jag vill understryka att man måste gå denna väg för att få en möjlighet att finansiera studierna och på det sättet också sporra vederbörande studerande att under sin studietid kunna ha ett arbete vid sidan om. Man bör inte försvåra en rad finansieringsvägar, vilket man faktiskt gör med det nuvarande systemet. Och med anledning av detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den vid punkten 7 fogade reservationen.

Herr PALME (s):

Herr talman! Kanske inte heller jag skulle förlänga debatten på denna punkt med hänsyn till att vi snart får åter-

Om införande av examenspremier åt studerande vid universiteten m. fl. läroanstalter

komma till hela frågan, men jag kan inte underlåta att begagna tillfället att säga några ord om detta s. k. examenspremie-system, vilket man kanske bör tänka genom litet innan man alltför ivrigt förordar det.

Vad innebär det? En studerande får ju låna pengar, men sedan han väl har avlagt sin examen skall han få möjlighet att få en premie av viss storlek för varje år som studierna har pågått. Misslyckas han däremot med att ta examen, får han inte någonting alls.

Man hoppas nu, att detta skall utgöra en sporre för vederbörande studerande.

Jag vill påpeka för herr Isacson att det är tveksamt om ett sådant risktagande kan innebära en särskild sporre för högre studier. Alla undersökningar som gjorts tidigare har ju givit belägg för att just känslan av risktagande och av osäkerhet om möjligheten av att betala studierna har grundlagt en tveksamhet hos befolkningsgrupper, där det inte finns en utbildningstradition. För dem är det säkert inte någon sporre med en sådan här risk, som innebär att man under många år framåt i tiden inte vet att man kan klara finansieringen.

Det talas vidare ofta om den tilltagande frekvensen av studieneuroser och splittring i studierna. Jag vill inte uttala mig om detta är riktigt, men det måste vara mycket oroskapande och pressande för en studerande att starta en studiebana i fullständig ovisshet om han någon gång ganska långt fram i tiden kommer att få examenspremier. Ovissheten består hela studietiden. Han vet nämligen inte förrän den dagen, då han avlagt sin sista tentamen, om han får någon examenspremie.

Detta måste ju vara ett starkt pressande och oroskapande element för den enskilde studenten, för att nu inte tala om hur pressande det måste vara för de akademiska lärarna. Det är ju nämligen en gång så, att de akademiska lärarna har ett ämbetsansvar för att de adepter de släpper igenom skall hålla hygglig standard. Hur skall den professor bete sig som förhör en student och vet att det

inte bara gäller examen, utan även 20 000—30 000 kronor för vederbörande student? Kan professorn undgå att känna det pressande när han vet, att underkänner han studenten och denne inte får sin examen, så gör studenten också en ekonomisk förlust av mycket stora mått på ett enda bräde.

Sedan kommer nästa fråga: Hur blir det med dem som »kör», trots allt? Många kan ju bli sjuka, andra kan bli psykiskt insufficienta på olika sätt, alltså drabbas av en icke mätbar sjukdom, andra kan få personliga bekymmer, som gör att det går illa i studierna så att de inte klarar sig fram till examen. Det finns många sådana fall. Det kan också vara så att den studerande kommer till högskolan med de bästa föresatser, men så visar det sig att han inte har förutsättningar att klara de akademiska studierna. Det måste finnas många sådana fall i ett läge, där man velat ge ungdomar en chans att pröva på.

Vad inträffar med dem? Dels får de ingen examen, vilket som var och en vet innebär sämre förutsättningar på arbetsmarknaden och normalt lägre inkomster än de annars skulle ha fått, varigenom de redan av den anledningen har sämre återbetalningsförmåga än de som lyckas i sina studier, dels får de inte heller examenspremier. Just dessa personer skall emellertid fullt ut betala de lån som de har fått av staten. De som har sämre återbetalningsförmåga åläggs återbetalning! Ur sociala synpunkter ter det sig otillfredsställande.

Man kan anföra många andra skäl mot detta förslag, bl. a. det rent praktiska, att om man skall ge de studerande ett kontantbidrag, så varför inte ge dem det under studietiden? Det är praktiskt och enkelt i stället för att krångla med ett system som gör att man får bidraget efteråt.

Jag har velat säga detta för att stimulera herr Isacson till att tänka igenom den här problematiken en gång till. Det finns mycket annat man kan diskutera på det studiesociala området, och man behöver inte fastna för ett system som

**Om införande av examenspremier åt studerande vid universiteten m. fl.
läroanstalter**

man finner sakna praktiska möjligheter, när man skärskådar det närmare.

Därför, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

Herr ISACSON (h):

Herr talman! Något system som skulle helt undanröja riskerna av att påtaga sig studieskulder kan jag inte förstå att ens utredningen skall kunna åstadkomma. Varje som helst ställningstagande, som innebär att man binder sig för en tid av studier, måste väl vara ett risktagande, såvida inte samhället helt och hållet vill betala alla studier, oavsett hur de går. Detta får vi kanske återkomma till när herr Palme har framlagt sitt förslag.

Vi har i detta fall kombinerat vårt förslag med förslag om avdrag för studiekostnader, och jag tror att man måste se detta i ett sammanhang. Om man inte får den examen man har tänkt sig, kanske man får en inkomst på annat sätt, och då har man i alla fall en möjlighet att dra av studiekostnaderna. Examenspremierna kan naturligtvis diskuteras utifrån många synpunkter, och jag är fullt medveten om att man kan lägga många aspekter på den saken. I alla fall tror jag att vårt förslag är bättre än det nuvarande systemet med naturstipendier, ty det ger absolut ingen rättvisa. Av de många som i dag ligger vid högskolorna är det alltför många som har tagit »stora risker» och som inte är hjälpta med det system som vi nu har.

Herr PALME (s):

Herr talman! Det gläder mig att herr Isacson inte har kunnat försvara examenspremierystemet.

Det är självklart att vi skall pröva alla tänkbara vägar att skapa ett hyfsat studiesocialt system, men jag har velat begagna detta tillfälle att redovisa, att min entusiasm för examenspremierystemet är starkt begränsad.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt beträffande mom. II av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan samt därefter särskilt rörande mom. I, III och IV.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. II hemställt.

Därefter gjorde herr förste vice talmannen enligt de rörande mom. I, III och IV framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Isacson begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 60 punkten 7 mom. I, III och IV, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Virgin* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 112;

Nej — 21.

**Ang. kostnader för avskrivning av vissa studielån med statlig kreditgaranti
Ang. en professor i internationell rätt vid Uppsala universitet, m. m.**

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta. för generell avskrivning av vissa studielån från och med den 1 juli 1963;

Punkten 8

Ang. kostnader för avskrivning av vissa studielån med statlig kreditgaranti

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Kostnader för avskrivning av vissa studielån med statlig kreditgaranti för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 6 200 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Isacson* och *Sveningsson* (I: 409) samt den andra inom andra kammaren av herr *Magnusson* i Borås m. fl. (II: 491), i vilka hemställts, att riksdagen måtte 1) upphäva gällande grunder för generell avskrivning av vissa studielån från och med den 1 juli 1963 samt 2) till Kostnader för avskrivning av vissa studielån med statlig kreditgaranti för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 200 000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten av angivna orsaker hemställt,

I. att motionerna I: 409 och II: 491, i vad de avsåge upphävande av gällande grunder för avskrivning av vissa studielån, icke måtte av riksdagen bifallas;

II. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 409 och II: 491, såvitt nu vore i fråga, till Kostnader för avskrivning av vissa studielån med statlig kreditgaranti för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 6 200 000 kronor.

Vid punkten hade reservation avgivits av herr *Virgin*, fröken *Ljungberg*, herr *Nilsson* i Göingegården och fröken *Karlsson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

I. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 409 och II: 491, såvitt nu vore i fråga, upphäva gällande grunder

II. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 409 och II: 491, såvitt nu vore i fråga, till Kostnader för avskrivning av vissa studielån med statlig kreditgaranti för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 200 000 kronor.

Herr **ISACSON** (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den under denna punkt avgivna reservationen av herr *Virgin* m. fl.

Herr **PALME** (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 9—11

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1963/64 till högre utbildning och forskning jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—9

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 10

Ang. en professor i internationell rätt vid Uppsala universitet, m. m.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckning-

Ang. en professur i internationell rätt vid Uppsala universitet, m. m.

en för Uppsala universitet, som för-
anledades av vad departementschefen i stats-
rådsprotokollet över ecklesiastikärenden
för den 3 januari 1963 anfört, dels god-
känna av departementschefen angiven
avlöningsstat för Uppsala universitet, att
tillämpas tills vidare från och med bud-
getåret 1963/64 dels ock till Uppsala
universitet: Avlöningar för budgetåret
1963/64 anvisa ett förslagsanslag av
34 107 000 kronor.

Departementschefen hade vidare för-
ordnat, att det skulle få ankomma på
Kungl. Maj:t att — därest riksdagen icke
riktade någon erinran häremot — fram-
deles besluta rörande benämningen av
vakanta professurer i historia vid uni-
versitetet. Härvid hade förutsatts, att be-
rörda universitetsmyndigheter i sam-
band med dylik vakans skulle över-
väga ämnesområdet för sådan professur
samt innan professuren kungjordes till
ansökan ledig till Kungl. Maj:t inkomma
med de förslag, till vilka nämnda över-
väganden kunde leda.

I samband härmed hade utskottet till
behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta
den ena inom första kammaren av frö-
ken *Andersson m. fl.* (I: 319) och den
andra inom andra kammaren av herr
Anners m. fl. (II: 374),

dels två likalydande motioner, väckta
den ena inom första kammaren av herr
Hilding (I: 326) och den andra inom
andra kammaren av herr *Tobé m. fl.* (II:
493),

dels två likalydande motioner, väckta
den ena inom första kammaren av frö-
ken *Ljungberg m. fl.* (I: 328) och den
andra inom andra kammaren av herr
Anners m. fl. (II: 373),

dels ock en inom andra kammaren av
herr *Lundberg m. fl.* väckt motion (II:
87).

I motionerna I: 319 och II: 374 hade
hemställts, att riksdagen måtte besluta
om dels införande vid de teologiska fak-
ulteterna av ett system med s. k. orga-

nisationsplaner, att läggas till grund för
dimensioneringen av dessa fakulteters
undervisningsresurser, dels tilldelning
till de teologiska fakulteterna av assistent-
och skrivbiträdespersonal i en ut-
sträckning, som motsvarade vad som vo-
re fallet vid de humanistiska fakulteter-
na, dels ock att för täckande av de däri-
genom föranledda kostnadsökningarna
berörda anslag måtte höjas med erforderligt
belopp.

I motionerna I: 328 och II: 373 hade
anhållits, att den år 1938 beslutade pro-
fessuren i internationell rätt vid Upp-
sala universitet måtte uppföras på stat
från och med budgetåret 1964/65.

Utskottet hade i den nu föredragna
punkten på anförda skäl hemställt,

I. att motionerna I: 326 och II: 493, i
vad de avsåge inrättande av en tjänst
som idrottsläkare vid universitetet i
Uppsala, icke måtte av riksdagen bifal-
las;

II. att motionerna I: 328 och II: 373
icke måtte av riksdagen bifallas;

III. att motionen II: 87, i vad den av-
såg inrättande av en professur i anes-
tesiologi med docenten M. Holmdahl
som förste innehavare, icke måtte av
riksdagen bifallas;

IV. att riksdagen måtte, med bifall till
Kungl. Maj:ts förslag ävensom med av-
slag å motionerna I: 319 och II: 374, I:
326 och II: 493 samt II: 87, samtliga mo-
tioner såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga
de ändringar i personalförteckningen
för Uppsala universitet, som föranleddes
av vad departementschefen föreslagit;

b) godkänna under punkten införd av-
löningsstat för Uppsala universitet, att
tillämpas tills vidare från och med bud-
getåret 1963/64;

c) till Uppsala universitet: Avlöning-
ar för budgetåret 1963/64 anvisa ett för-
slagsanslag av 34 107 000 kronor;

V. att riksdagen måtte, i anledning av
vad i motionerna I: 319 och II: 374 yr-

Ang. en professur i internationell rätt vid Uppsala universitet, m. m.

kats i fråga om automatiskt verkande regler för tilldelning av lärarkrafter m. m. åt de teologiska fakulteterna, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i punkten anfört;

VI. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna, att riksdagen icke funnit något att erinra mot att det finge ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles besluta rörande benämningen av vakant professur i historia.

Reservationer hade avgivits

a) av herrar *Virgin, Edström* och *Källqvist*, fröken *Ljungberg*, herrar *Thorsten Larsson, Widén, Nils-Eric Gustafsson* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén*, herrar *Nilsson* i Göingegården, *Svensson* i Ljungskile och *Larsson* i Hedenäset, fröken *Karlsson* samt herr *Källstad*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 328 och II: 373, besluta, att professuren i internationell rätt vid universitetet i Uppsala, varom principbeslut fattades vid 1938 års riksdag, skulle uppföras på universitetets stat från och med budgetåret 1964/65;

b) av herrar *Virgin, Edström* och *Källqvist*, fröken *Ljungberg*, herrar *Thorsten Larsson, Widén, Nils-Eric Gustafsson* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén*, herrar *Nilsson* i Göingegården, *Svensson* i Ljungskile och *Larsson* i Hedenäset, fröken *Karlsson* samt herr *Källstad*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under VI hemställa, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört.

Enligt det i reservationen b föreslagna yttrandet borde framdeles — liksom för närvarande vore fallet — ämnesområdet för en professur och därmed också professurens benämning fastställas av riksdagen.

Herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES, (fp):

Herr talman! Vid denna punkt finns en reservation betecknad med b, som vänder sig emot departementschefens begäran om fullmakt att bestämma ämnesområdet för en professur i historia och därmed också professurens beteckning.

För inte så länge sedan reagerade riksdagen rätt surt, när regeringen begärde en fullmakt att få överta en av riksdagens befogenheter. Nu är vi i samma situation igen. Det kanske är många som tycker att denna fråga inte är lika stor och betydelsefull som den förra, men om man tittar närmare på saken finner man att den också är betydelsefull. Det har naturligtvis inte varit utan skäl, som riksdagen förbehållit sig rätten att få bestämma när det gäller den här saken, naturligtvis inte minst av hänsyn till de studerande som skulle komma att sväva i ständig ovisslighet, om vi skulle gå med på detta förslag.

Så sent som i går uppvaktades chefen för ecklesiastikdepartementet av Svenska historiska föreningen, som enligt referat vädjade till statsrådet att vid en nybesättning av befintliga professorer i historia inte företa någon särskild avgränsning av professorernas ämnesområde med mindre ytterligare minst en professur i ämnet inrättas vid ifrågavarande lärosäte. Detta säger väl en del om vilken vikt och betydelse man på berört håll tillmäter denna fråga.

Man frågar sig också, vad det är som gör att departementschefen nu begär denna fullmakt. Man frågar sig om det bara har varit någon olyckshändelse i arbetet, eller vad det annars kan vara.

Under våra resonemang i avdelningen fick vi klart för oss, att det bara är frågan om det första steget in på en ny väg. Ger riksdagen ett finger nu då det gäller historia, kommer man att undan för undan begära ytterligare fingrar då det gäller andra ämnesområden, och det skulle då inte dröja så länge förrän riksdagen har förlorat hela handen, när det

Ang. en professur i internationell rätt vid Uppsala universitet, m. m.

gäller att hålla sin hand över denna sak. Jag tycker detta är en så pass allvarlig angelägenhet att det finns all anledning för kammaren att tänka på detta.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, betecknad med b, som föreligger vid denna punkt.

Fröken LJUNGBERG (h):

Herr talman! I likhet med herr Andersson tillmåter jag den fråga som han nyss har behandlat en mycket stor principiell räckvidd. Det finns inget rimligt skäl varför Kungl. Maj:t skulle vilja ha fullmakt när det gäller att ändra beteckningarna just för professorerna i historia här i landet. Det måste vara någon alldeles speciell anledning, som ligger bakom detta äskande från departementschefens sida. Jag vill helt instämma i de synpunkter som herr Andersson lagt på denna fråga.

Vid punkten 10 finns i andra momentet ett avslagsyrkande från utskottets sida på några motioner, nämligen motionerna 328 i första kammaren och 373 i andra, som jag vill beröra.

Det är klart att den fråga som det här rör sig om, nämligen frågan om en professur i internationell rätt vid Uppsala universitet, är en så gammal bekant till riksdagen, att riksdagen kanske känner sig ha anledning till att bara artigt och vänligt hälsa på vederbörande och gå förbi. Men man kunde kanske överväga att celebrera detta på ett annat sätt, eftersom riksdagen ju i dag firar 25-årsjubileum med denna fråga. Det var nämligen år 1938 som riksdagen fattade sitt principbeslut om inrättande av en professur i internationell rätt vid Uppsala universitet.

Riksdagen har icke återkallat det principbeslutet. Statsutskottet har träget skrivit, merendels välvilligt, i frågan, men något resultat i positiv riktning har det inte blivit. I stället har äskandet om en professur i internationell rätt avslagits med motiveringar av olika slag. Huvudargumenten har varit olika olika år. Vid vissa tider har man anfört statsfinansiella skäl, vid andra tidpunk-

ter har det anförts att kompetenta sökande till detta ämne knappast går att uppbringa.

Men intetdera av dessa argument är gångbart i dag. De kan faktiskt inte återopas. De starkaste motiveringarna för denna professur gav väl juristutbildningskommittén 1955. En del av vad juristutbildningskommittén uttalade finns återgivet i motionen nr 373 i andra kammaren, och jag vill hänvisa till den utan att nu ta upp tiden med en uppläsning av citat.

Det uttalande som där gjordes stämmer utomordentligt väl överens vad andemeningen beträffar med vad hans excellens herr statsministern i tisdags föredrog för den ärade kammaren som regeringsdeklaration i utrikesdebatten. Jag tillät mig då i debattens slutskede framhäva, vad som sades i regeringsdeklarationen om de internationella rättsreglernas betydelse. Där talades bl. a. om att »liksom lagen i en enskild stat bl. a. är till för att skydda den svage mot den starke, så måste vi söka främja ett internationellt regelsystem, som bevarar staternas självständighet och individualitet men samtidigt främjar det internationella samarbetet och tillåter uppkomsten av större ekonomiska och politiska enheter».

Folk rätt och internationell privaträtt har av den juridiska fakulteten i Uppsala från början avsetts bli omfattade av den nu aktuella professurens ämnesområde.

Jag hävdade i tisdags att det uttalande, som gjordes från regeringens sida, på något sätt måste få en förpliktande innebörd, och jag hävdar fortfarande den uppfattningen. Jag vågar därför hoppas att den med a betecknade reservationen vid punkten 10 skall vinna den ärade kammarens bifall och att Uppsala universitet nu efter 25 år får sin allvarligt och träget äskade professur i internationell rätt fr. o. m. den 1 juli 1964 — vilket har begärts i reservationen.

Jag ber alltså, herr talman, att beträffande punkten 10 få yrka bifall till utskottets hemställan under mom. I, III,

Ang. en professur i internationell rätt vid Uppsala universitet, m. m.

IV och V. Beträffande mom. II yrkar jag bifall till den med a betecknade reservationen och beträffande mom. VI ber jag att få instämma i herr Axel Johannes Anderssons yrkande om bifall till den med b betecknade reservationen.

Jag har för min del den bestämda uppfattningen att detta förslag inte minst på grund av ärendets historia — det har ju legat på is sedan 1938 — bör få prioritet framför de flesta andra förslag om inrättande av professurer i olika ämnen. Jag vill för min del säga att jag kommer att rösta för reservationen på denna punkt.

Herr UNDÉN (s):

Herr talman! Jag skulle gärna vilja säga ett par ord om denna sist berörda fråga om inrättande av en professur i internationell rätt vid Uppsala universitet.

Jag har särskilt anledning att göra det, ty det var på mitt initiativ som frågan togs upp när jag tillhörde juridiska fakulteten i Uppsala. Då var läget i landet det, att det inte fanns någon professur som hade någon av den internationella rättens grenar som huvudområde. Det var alltså mycket illa ställt med möjligheterna till forskning och undervisning i internationell rätt.

Den framställning, som universitetsmyndigheterna i anledning av min skrivelse till fakulteten gjorde, ledde till — som den föregående talarinnan sagt — ett beslut i riksdagen 1938. Beslutet innefattade bara ett principbeslut, och det fanns skäl därtill för att möjliggöra litet längre speciminationstid för eventuella sökande. Men sedan kom krigsåren, och då blev det ju inte några utvidgningar av universitetens personal.

Efter kriget behandlades frågan i den regering, som då kom till och som jag hade äran att tillhöra. Då befanns det att man kunde komma fram på en något genare väg genom ett arrangemang som innebar ett inrättande av en professur vid Stockholms Högskola — jag skall inte gå in på detaljerna, ty de var litet komplicerade. Det befanns då föreliggande möjligheter att få till stånd en professur i internationell rätt och därmed var det mest trängande behovet på detta område tillgodosett.

Det är emellertid klart att det i längden inte kan vara tillräckligt och tillfredsställande att det finnes bara denna enda professur i Stockholm, som har internationell rätt som huvudområde.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Jag skall be att få anföra några allmänna reflexioner i anslutning till det ärende som vi nu behandlar.

Låt mig då börja med att säga, att det i och för sig är mycket glädjande att våra anstalter för högre utbildning och forskning rustas upp på det sätt som nu sker! Men man kan inte komma ifrån att den vetenskapliga arbetskraften faktiskt inte kan utnyttjas fullt effektivt, därför att biträdespersonal — det kan vara fråga om kanslibiträden, kontorsbiträden, tekniska biträden o. s. v. — inte finns tillgänglig i tillräckligt stort antal. Jag vet många institutioner i Uppsala där det vetenskapliga arbetet faktiskt hämmas därför att det inte finns tillräckligt med skrivhjälp. Och i många fall är det ju också så, att institutionscheferna inte kan hinna undan med det rent administrativa arbetet tillräckligt snabbt därför att de inte har tillräcklig biträdeshjälp.

I andra fall kan det vara svårt att fullt effektivt utnyttja en ny institution, därför att det inte finns de tekniska biträden som skulle behövas. Jag skulle som exempel kunna nämna den nya limnologiska institutionen vid Uppsala universitet, som faktiskt inte kommer att kunna utnyttjas fullt effektivt, eftersom man där saknar både tekniska biträden och kanslibiträden för en mängd olika arbetsuppgifter.

I fråga om denna institution är det ju för övrigt inte bara den rent vetenskapliga verksamheten och den högre undervisningen, som blir lidande av den påtalade bristen, utan det är också arbetsuppgifter av rent praktisk art, som blir

Ang. en professur i internationell rätt vid Uppsala universitet, m. m.

lidande i en tid, då frågor som rör vattnets kvalitet spelar en så stor och framträdande roll i vårt arbete.

Jag har, herr talman, inte något yrkande, men jag skulle gärna vilja vädja till ecklesiastikministern att nästa år behandla framställningar om biträdestjänster av nu angiven art mera välvilligt än vad som hittills har skett, ty jag är övertygad om att det i mycket hög grad skulle främja det arbetet, som dessa anstalter för högre undervisning och forskning är avsedda för.

Herr PERSSON, EINAR (s):

Herr talman! Om jag först skulle börja med herr Axel Johannes Anderssons inlägg om det föreslagna bemyndigandet för Kungl. Maj:t, vill jag framhålla, att det inte är någon nyhet att Kungl. Maj:t får bemyndiganden inom olika områden av statsförvaltningen. Det händer ju vid varje plenum här i riksdagen. När det gäller den nu aktuella frågan tror jag mig kunna säga, att vi bör akta oss för att göra den större än vad den egentligen är. Det gäller väl här bara en praktisk ordning för att lösa just detta spörsmål. Det gäller ju ett bemyndigande för Kungl. Maj:t avseende tillsättningen av professorer i historia. Detta ämne är ju, som herr Axel Johannes Andersson nämnde, mycket stort och omfattande. För min personliga del tror jag, att ämnet måste avgränsas på något sätt för att man skall kunna få till stånd en bättre ordning.

Jag nämnde ordet »praktisk». Det kan ju inträffa, att en professur av det slag det här gäller blir vakant strax efter det att riksdagen har slutat sin session, t. ex. nu i vår. Det är inte otroligt, att detta kan komma att inträffa till följd av olika omständigheter. Utan det ifrågasatta bemyndigandet skulle det då komma att dröja en avsevärd tid, innan professuren blir möjlig att tillsätta. Riksdagen måste ju vara samlad och Kungl. Maj:t måste lämna en proposition i ärendet. Det tar ju tid, innan propositionen sedan blir utskottsbehandlad. Därefter skall professuren utlysas till ansökan le-

dig. Därför kan det i sämsta fall komma att dröja ett helt år innan professuren blir tillsatt.

Man behöver nog inte hysa någon större rädsla för att Kungl. Maj:t skulle gå några raka vägar härvidlag, ty det är ju tydligt utsagt i propositionen, att universitetsmyndigheterna skall höras om vilken inriktning professuren bör få. Det torde därför inte vara någon risk för riksdagen att på denna punkt biträda statsutskottets förslag.

När det sedan gäller professuren i internationell rätt, som varit föremål för principbeslut redan 1938, vill jag erinra om att universiteten innevarande år fått en mycket kraftig upprustning, som medför ganska stora ökade kostnader. För att bara ta ett par exempel kan jag nämna, att anslagsökningen för Uppsala universitet är nära 5 miljoner kronor och för Lunds universitet 6 miljoner kronor. Inte mindre än sammanlagt 52 nya professorer kommer att tillskapas vid bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Hur många nya professorer, som departementschefen än kan komma att föreslå, kommer det nog att finnas plats för motionärer att föreslå ett stort antal professorer därutöver. Man torde väl aldrig någonsin komma dithän, att Kungl. Maj:ts förslag kan tillfredsställa alla motionärer i detta avseende. Det är kanske inte så mycket att säga om detta; emellertid är det hela ju i sista hand en avvägningsfråga. Universitetsmyndigheterna lämnar ju in sina förslag till professorer, som de vill ha inrättade. För min del tror jag, att varje motionär, som motionerar om en ny professur, gör gällande, att det ämnesområde hans motion berör är det absolut viktigaste. Hur det sedan går med de andra motionärernas förslag, har man inte något större intresse för. Av denna anledning har Kungl. Maj:t större förutsättningar att göra en bedömning än t. ex. vi har på en avdelning i statsutskottet. Därför har vi också följt Kungl. Maj:ts förslag i denna del.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Ang. en professur i internationell rätt vid Uppsala universitet, m. m.

Herr statsrådet EDENMAN:

Herr talman! Jag vill här säga några ord om rätten att besluta om professurernas benämning i ämnet historia av det skälet, att ett par talare i denna kammar har lagt djupa principiella aspekter på frågan.

Upprinnelsen till denna diskussion är debatten om en differentiering av historieforskning och historieundervisning vid universiteten. Det har sedan länge här i riksdagen framförts förslag om professurer i modern historia. Riksdagen har också nu beslutat om en professur i modern historia i Göteborg som den andra professuren där i detta ämne.

I samband med den debatten fick jag det intrycket, att det fanns en ganska utbredd uppfattning här i riksdagen om önskvärdheten av att utvecklingen gick i den riktningen, att undervisningen och därmed också forskningen i detta ämne blev mera differentierad vid universiteten. Det vore alltså ganska naturligt, att somliga professorer i sin undervisning hade tyngdpunkten förlagd till äldre epoker, medan andra fick koncentrera sig på modern historia.

Det är alldeles uppenbart att det är universitetsmyndigheterna som här måste in i bilden och få delta i denna debatt. Det går ju inte till på det sättet i vårt land, att regeringen bara sitter och bestämmer om hur en ledigförklarad professur skall benämnas. Jag utgår därför från att det är på initiativ av universitetsmyndigheterna, som en namnförändring skall kunna ske. Som utskottets ärade talesman nyss anförde, riskerar man i vissa fall inte bara en försening på ett år, utan på bortåt två år, om man skall vänta på ett förslag i en statsverksproposition. Uteslutande av detta mycket praktiska skäl har jag ansett det vara en fördel — det är enbart ämnet historia det gäller — om Kungl. Maj:t kunde få besluta om benämningen av tjänsterna.

En talare — herr Axel Johannes Andersson — underrättade kammaren om att jag i går uppvaktades av professor Lönnroth som talesman för Historiska föreningen. Han gjorde gällande — och

det är säkerligen alldeles riktigt — att landets samtliga historieforskare och riksarkivarierna inte just nu vill ha någon annan benämning än *historia* på den hastigt ledigblivna professuren i Lund — det var självfallet att det var fråga om den. Eftersom det nämligen finns två professurer vid de båda stora universiteterna med många studerande på högsta-diet, skull en en orimlig snedbelastning av arbetsbördan uppstå genom att den odelade professuren skulle komma att omfatta hela undervisningsfältet, medan den differentierade professuren i modern historia endast skulle omspänna epoken från år 1789 och framåt. Man vill därför ha denna differentiering först när man får den tredje professuren.

Jag vill alltså understryka, herr talman, att delta även från professorshåll och historikerhåll är en praktiskt fråga och ingenting annat.

Det är uppenbart, att oavsett om riksdagen eller Kungl. Maj:t beslutar om professurernas benämning, så kommer hänsynen till och prövningen av universitetsmyndigheternas uppfattning att i stort sett bli densamma.

Herr Undén och jag har under årens lopp talat en hel del om den professur i internationell rätt, som det här också talats om. Det finns i och för sig inget att invända mot tanken på en professur i detta ämne. Jag hoppas fortfarande att någon gång bli i tillfälle att medverka till ett beslut i positiv riktning i den saken. Att det i år inte framlagts något förslag i statsverkspropositionen om detta beror uteslutande av det också mycket enkla skälet, att det bland den mängd professurer, som i år föreslagits, helt enkelt inte fanns plats för en professur i ämnet internationell rätt. I den situationen har jag bara en enda försvarslinje, och det är att påstå, att i stort sett är den angelägenhetsgradering riktig som i propositionen har gjorts. I Uppsala kommer i år vid den juridiska fakulteten en professur i nationalekonomi. Jag ansåg utan tvekan, att nationalekonomi var väsentligare i dagens situation än internationell rätt. Det var en annan professur som också föll ut till Uppsalas

Ang. en professur i internationell rätt vid Uppsala universitet, m. m.

förmån, nämligen den i barnpsykiatri. Även där var det mycket svårt att göra jämförelser, men för min del ansåg jag, att den sistnämnda borde gå före.

Dessutom, fröken Ljungberg, vill jag tillägga, att det i detta nya ämne, som säkerligen kommer att få en kanske stor framtid, just inte finns något överskott på kompetenta sökande. Jag vet väl att det för närvarande finns sådana, men så har det inte alltid varit.

För herr Osvald vill jag till sist bara påpeka, att numera är regering och riksdag dessbättre förskonade från bekymret att placera biträdestjänster på de olika institutionerna. Universiteten får numera ett klumpanslag, som är ganska betydande. Sedan beror det ibland, kanske till och med ofta, på de enskilda professorernas förmåga att inom fakultet och konsistorium hävda sig, när pengarna skall fördelas.

Jag ser att en av mina ärade företrädare i ämbetet just nu är närvarande i kammaren. På den tiden då han var med, och det är inte så länge sedan, gjorde man ett budgetarbete i detalj, och ecklesiastikdepartementet fick göra en regelrätt finansberedning om varje tjänst som vaktmästare och kanslibitråde. Jag har också varit med om detta, på tjänstemannaplanet. I dag går det till på ett helt annat sätt. Uppsala universitet, som det här är fråga om, har en ganska betydande pott, och ibland kan vissa institutionschefer under en viss — dess bättre ofta ganska kort — period känna sig mindre gynnade.

I det fall, som herr Osvald nämnde, limnologen, gäller det en nybyggd institution med en aktiv och progressiv professor. Han hade tidigare en mycket liten institution, full med folk, liv och rörelse och aktiv forskning. Efter många sorger och bedrövelser har han nu fått flytta in i en mycket stor och alldeles ny institution, och plötsligt känner han, att han har för litet folk för den nya institutionen. Man har helt enkelt inte hunnit växa i kapprocken. Men, herr Osvald, med den erfarenhet vi har av tågordningen vid universitetet är det allde-

les klart, att det endast är en tidsfråga innan den saken är justerad.

Till slut vill jag ännu en gång säga, herr talman, att utöver den källa, som de direkta universitetsanslagen utgör, finns de stora forskningsanslagen via forskningsråden. Det finns icke en enda forskande professor — och man hoppas att de flesta är forskande — som har behövt nöja sig med den basorganisation, som riksdagen ger medel, utan alla har tjänster långt därutöver.

Herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES,
(fp) kort genmäle:

Herr talman! Utskottsmajoritetens talesman herr Persson upplyste här om, att vi vid praktiskt taget varje plenum ger Kungl. Maj:t ett bemyndigande.

Ja, det kan jag väl hålla med om, men det gäller vissa speciella bemyndiganden. Vad är det fråga om här, herr Persson? Jo, om man läser utskottsmajoritetens yttrande finner man »att det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att — — — framdeles besluta rörande benämningen av vakanta professurer i historia vid universiteten». Det gäller alltså inte det enstaka fall, som nu redovisas för oss, utan vi skall för framtiden överlämna detta åt Kungl. Maj:t. Det är ju någonting helt annat än de bemyndiganden vi brukar ge i andra sammanhang här i kammaren.

Einar Persson sade också, att han inte trodde att Kungl. Maj:t skulle gå så »raka vägar», att riksdagen skulle på något sätt sidostepas. Nästa mening i utskottsutlåtandet efter den nyss citerade lyder: »Härvid har förutsatts att berörda universitetsmyndigheter i samband med dylik vakans skulle överväga ämnesområdet för sådan professur samt innan professuren kungjordes till ansökan ledig till Kungl. Maj:t inkomna med de förslag, till vilka nämnda överväganden kunde leda.»

Jag har i min hand en skrivelse från ecklesiastikdepartementet, daterad den 25 maj 1962. Där står: »Kungl. Maj:t föreskriver tillika, att berörda univer-

Ang. en professur i internationell rätt vid Uppsala universitet, m. m.

sitetsmyndigheter i samband med inträffande vakans å professur i historia skola överväga ämnesrådet för professuren samt, innan professuren kungöres till ansökning, till Kungl. Maj:t inkomna med de förslag, till vilka nämnda överväganden kunna leda.»

Detta var alltså den 25 maj 1962, och nu återfinner vi det praktiskt taget ordagrant i statsutskottets utlåtande 1963.

Jag tror naturligtvis också, som departementschefen säger, att universitetsmyndigheterna kommer att höras, så att regeringen inte kommer att handla lättvindigt i denna fråga. Men det gäller här inte utslutande den professur i historia, som nu är aktuell.

Fröken LJUNGBERG (h) kort genmäle:

Herr talman! Vad beträffar historiefacultetens benämning är det fortfarande fullkomligt obegripligt att den förlängning, som en riksdagshandläggning av det ärendet skulle innebära, vore så katastrofal just när det gällde ämnet historia, men inte annars. Det är denna egendomliga begränsning till ämnet historia, som är oklar.

Men, herr talman, jag begärde egentligen ordet för att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet säga, att han måste förstå om det för många här i riksdagen är obegripligt med den angelägenhetsgradering, som tar på sig att år efter år efter år uppskjuta genomförandet av det principbeslut, som vi här tidigare talat om när det gäller internationell rätt. Detta principbeslut är nu 25 år gammalt, och en vördad ledamot av kammaren, som är initiativtagaren i frågan om en professur i internationell rätt vid Uppsala universitet, vill tillmäta den professuren stor prioritet.

Dessutom måste man komma ihåg, att i dagens situation är frågan om den internationella rätten av större betydelse än någonsin, när vi från svenskt håll engagerar oss på det sätt som vi gör — och med rätta — både i internationella organisationer och som mänskliga indi-

vider som deltar i det internationella samarbetet.

Jag förstår inte, herr talman, hur man kan tala om en lägre angelägenhetsgrad i det här fallet.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Jag vet mycket väl att biträdestjänsterna vid universitet och högskolor anslås i form av ett totalantal för varje anstalt, men det är inte detta som är det väsentliga. Det väsentliga är att tjänsterna är så få att många institutioner inte har tillräckligt med biträden och att många forskare måste slå sig ihop om en biträdestjänst. Man kan inte komma ifrån att det gör att forskningsarbetet blir hämmat.

Vad t. ex. limnologiska institutionen beträffar är det riktigt att den nuvarande chefen förut har haft en mycket liten institution och nu får en ny, stor och fin institution. Det är han tacksam för, och alla som studerar limnologi är också tacksamma för det. Men det vore bra om han, när han nu kommer till sin fina institution, kunde utnyttja alla dess goda arbetsmöjligheter. Om det inte finns tillräckligt med biträdestjänster, dröjer det en tid innan man får möjlighet att utnyttja de lokaler som nu har ställts till institutionens förfogande. Det är inte bara här utan också på många andra håll som det icke finns tillräckligt med biträdestjänster.

Jag har emellertid, herr talman, inte motionerat om den här saken. Jag vill nu än en gång upprepa min vädjan till herr ecklesiastikministern, att han ser till att vi verkligen kan utnyttja både institutioner och vetenskaplig arbetskraft så som man skulle kunna göra om det funnes tillräckligt med biträdeshjälp.

Herr PERSSON, EINAR, (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Andersson sade att det här gäller ett speciellt bemyndigande. Ja, om jag förstätt saken rätt måste det vara ett speciellt bemyndigande. Det

Ang. en professur i internationell rätt vid Uppsala universitet, m. m.

är bara fråga om en professur i historia, inte i något annat ämne, och därför måste det bli ett speciellt bemyndigande.

Herr Andersson talade sedan om framtiden. Allt beror på vad man lägger in i uttrycket framtiden, men hur kort tid som helst framåt i tiden måste väl vara framtid.

Vidare bemötte herr Andersson vad jag hade sagt om raka vägar. Jag sade att Kungl. Maj:t inte kan gå raka vägar härvidlag, just med hänsyn till det som utskottet har skrivit och som herr Axel Andersson nyss har refererat. En professur brukar ju nästan hundra procentigt få den benämning som vederbörande universitetsmyndigheter har föreslagit.

Herr statsrådet EDENMAN:

Herr talman! Bara ett par ord till fröken Ljungberg!

Fröken Ljungberg är förvånad över att detta skall gälla just ämnet historia. Jag vet inte om jag läst in för mycket i hennes tonfall, men jag fick intrycket att hon tror att jag är speciellt misstänksam när det gäller historieämnet. Ingalunda! Anledningen till detta förfarande är tvärtom att ämnet historia är så speciellt. Enligt den undervisning jag fick i går av professor Lönnroth är de nya studieplanerna i ämnet historia uppdelade i tre perioder: en fram till 1700, en från 1700 till 1848, och en från 1848 fram till modern tid. Ämnet är alltså redan uppspaltat, och det finns stora möjligheter för eleverna att koncentrera sig på något avsnitt. Det kommer till och med att finnas möjlighet att ta tre betyg i historia utan att ha latin, om man koncentrerar sig på den moderna epoken.

Ingenting i internationell rätt eller raden av andra ämnen har denna problematik. Det är därför historieämnet är specialbehandlat i denna diskussion.

Sedan vill jag också att det skall vara klart, fröken Ljungberg, att jag aldrig har ansett internationell rätt som ett ämne av lägre angelägenhetsgrad. Jag är djupt och allvarligt medveten om att

det mesta på forskningens, utbildningens och kulturens områden har en hög angelägenhetsgrad. Vad jag har sagt som mitt enda försvar i alla sådana här situationer är, att i den angelägenhetsgradering som vi har gjort bland övriga professorer har vi betraktat en professur i internationell rätt som en fråga av mindre angelägenhetsgrad och alltså ansett att den måste komma efter. Det är icke detsamma som att påstå att ämnet internationell rätt har mindre betydelse. Men det går inte, fröken Ljungberg — det vet vi alla i detta hus — att varje gång få allt vad man vill. Även departementschefernas möjligheter är av ekonomiska skäl begränsade.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Vad gäller historieprofessuren tror jag att ecklesiastikministern har förklarat saken på sådant sätt att de flesta av kammarens ledamöter kan känna sig belåtna.

Vad beträffar professuren i internationell rätt ber jag, herr talman, att få nämna att jag har haft nöjet att sitta med i skolutskottet under en så lång tid att vi därunder haft åtta olika ecklesiastikministrar av olika politisk kulör. Jag kan inte erinra mig något år när vi inte haft en rad motioner om nya professorer. Jag misstänker att ni andra som är yngre än jag kommer att få vara med om detta i riksdagen i all er framtid. Det finns nämligen så många olika önskemål om nya professorer att det varken från ekonomiska eller andra synpunkter är möjligt att på en gång tillfredsställa alla dessa önskemål. Det sammanhänger också med en rad andra omständigheter. Här gäller det inte bara att riksdagen anvisar en klumpsumma pengar, utan det är mycket annat som påverkar dessa beslut.

För egen del skulle jag vara glad om vi i ett svep kunde ordna alla dessa frågor för en överskådlig tid framåt. Men det finns inga möjligheter att göra det, vilken ecklesiastikminister som än sitter och vilket parti han än må tillhöra. Han måste ändå varje år göra dessa besvärli-

Ang. en professur i internationell rätt vid Uppsala universitet, m. m.

ga avvägningar. Man kommer helt enkelt inte undan den saken.

Sedan förstår jag mycket väl att riksdagens ärade ledamöter kan ha olika uppfattningar om vad som bör anses vara det viktigaste. Men det är ju ändå departementen som här efter förmåga måste söka göra denna avvägning, vilket också har skett under alla dessa år som jag här talat om. Jag är övertygad om att så kommer att ske också i framtiden.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES, (fp):

Herr talman! Herr Einar Persson har en egendomlig uppfattning om framtiden. Han tror att framtiden är ett ganska begränsat begrepp. Om ecklesiastikministern här får ett bemyndigande, i vilket det står att det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles besluta rörande benämningen av vakanta professurer i historia vid universiteten, vill jag inte på det sättet underkänna ecklesiastikministerns intelligens att jag tror att han kommer att säga att framtiden är slut när han har tillsatt den första nya professuren med ny benämning. Det kommer säkert inte att tillgå på det sättet.

Sedan vill jag tillägga något som jag inte hann med i min förra replik. Här säges att det denna gång uteslutande är fråga om historia. Nästa gång kommer man att säga att det uteslutande gäller något annat vidsträckt ämnesområde. Det finns nämligen åtskilliga ämnen av den typen, där det måste vara lika besvärligt att få till stånd en professur som när det gäller ämnet historia.

Till slut vill jag, herr talman, bara säga att det är rätt egendomligt att man först år 1963 har upptäckt hur opraktisk den ordning är som riksdagen har tillämpat så lång tid.

Herr PERSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Mot det sista som herr Andersson yttrade vill jag endast säga att om Kungl. Maj:t skulle missbruka den fullmakt, som riksdagen nu skall rösta om, finns det ju möjlighet för riksdagen att återkalla densamma.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt beträffande vartdera av momenten II och VI av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan samt därefter särskilt angående utskottets hemställan i övrigt.

I fråga om mom. II, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Virgin m. fl. vid punkten avgivna, med a betecknade reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Fröken *Ljungberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 61 punkten 10 mom. II, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Virgin m. fl. vid punkten avgivna, med a betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Andersson, Axel Johannes*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Om inrättande av vissa professurer vid Stockholms universitet

Ja — 65;

Nej — 64.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera gjorde herr talmannen enligt de rörande mom. VI framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Virgin m. fl. vid punkten avgivna, med b betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Andersson, Axel Johannes*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 61 punkten 10 mom. VI, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Virgin m. fl. vid punkten avgivna, med b betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Andersson, Axel Johannes*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 71;

Nej — 59.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Slutligen bifölls på gjord proposition vad utskottet i övrigt hemställt.

Punkterna 11—25

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 26***Om inrättande av vissa professurer vid Stockholms universitet**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Stockholms universitet, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1963 anfört, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för Stockholms universitet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64, dels och till Stockholms universitet: Avlöningar för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 20 075 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sandler m. fl.* (I: 72) och den andra inom andra kammaren av herr *Lassinantti m. fl.* (II: 85),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Nyström m. fl.* (I: 120) och den andra inom andra kammaren av herr *Svanberg m. fl.* (II: 146),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Billman* och *Nordenson* (I: 195) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Hammar* och *Berglund* (II: 245),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hilding* (I: 326) och den andra inom andra kammaren av herr *Tobé m. fl.* (II: 493),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fröken *Ljungberg m. fl.* (I: 329) och den andra inom andra kammaren av herr *Wiklund* (II: 395),

Om inrättande av vissa professurer vid Stockholms universitet

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hernelius* (I: 405) och den andra inom andra kammaren av herr *Wahlund m. fl.* (II: 588),

dels ock en inom andra kammaren av herr *Bengtson* i Solna *m. fl.* väckt motion (II: 479).

I motionerna I: 195 och II: 245 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att en professur skulle inrättas vid Stockholms universitet i romanska språk, särskilt iberoromanska språk, samt att den nuvarande lärostolens benämning skulle ändras till romanska språk, särskilt franska och italienska språken.

I motionerna I: 329 och II: 395 hade anhållits, att riksdagen måtte besluta om inrättande av en professur i kriminologi med tillhörande institution vid Stockholms universitet från och med budgetåret 1963/64 samt ställa härför erforderliga medel till förfogande.

I motionerna I: 405 och II: 588 hade föreslagits, att riksdagen skulle besluta, att en professur i sinologi skulle inrättas vid Stockholms universitet.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt,

I. att motionerna I: 72 och II: 85, i vad mån de avsåge inrättande från och med den 1 juli 1963 av en laboratur i naturgeografi med docenten V. Schytt som förste innehavare, icke måtte av riksdagen bifallas;

II. att motionerna I: 120 och II: 146, i vad de avsåge inrättande av en preceptor i socialekologi, icke måtte av riksdagen bifallas;

III. att motionerna I: 195 och II: 245, i vad de avsåge inrättande av en professur i romanska språk, särskilt iberoromanska språk, icke måtte av riksdagen bifallas;

IV. att motionerna I: 326 och II: 493, i vad de avsåge inrättande av två tjänster som idrottslärare vid universitetet i

Stockholm, icke måtte av riksdagen bifallas;

V. att motionerna I: 329 och II: 395, i vad de avsåge inrättande från och med den 1 juli 1963 av en professur i kriminologi jämte tillhörande institution, icke måtte av riksdagen bifallas;

VI. att motionerna I: 405 och II: 588, i vad de avsåge inrättande från och med den 1 juli 1963 av en professur i sinologi, icke måtte av riksdagen bifallas;

VII. att motionen II: 479, i vad den avsåge inrättande från och med den 1 juli 1963 av en laboratur i matematisk statistik, särskilt försäkringsmatematik, icke måtte av riksdagen bifallas;

VIII. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 72 och II: 85, I: 120 och II: 146, I: 195 och II: 245, I: 326 och II: 493, I: 329 och II: 395, I: 405 och II: 588 samt II: 479, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Stockholms universitet, som föranleddes av vad departementschefen föreslagit;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för Stockholms universitet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64;

c) till Stockholms universitet: Avlöningar för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 20 075 000 kronor.

Reservation hade anförts, utom av annan, av herr *Virgin*, fru *Wallentheim*, herrar *Edström* och *Källqvist*, fröken *Ljungberg*, herrar *Thorsten Larsson*, *Widén*, *Nils-Eric Gustafsson* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén*, herrar *Nilsson* i Göingegården, *Svensson* i Ljungkile och *Larsson* i Hedenäset, fröken *Karlsson* samt herr *Källstad*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under V och VIII hemställa,

V. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 329 och II: 395, såvitt nu

Om inrättande av vissa professurer vid Stockholms universitet

vore i fråga, besluta inrättande vid Stockholms universitet av en professur i kriminologi från och med budgetåret 1963/64 med till professuren knutna hjälpkrafter;

VIII. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 329 och II: 395 ävensom med avslag å motionerna I: 72 och II: 85, I: 120 och II: 146, I: 195 och II: 245, I: 326 och II: 493, I: 405 och II: 588 samt II: 479, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Stockholms universitet, som föranleddes av vad reservanterna föreslagit;

b) godkänna i reservationen införd avlöningsstat för Stockholms universitet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64;

c) till Stockholms universitet: Avlöningar för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 20 159 000 kronor.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Jag ber att få instämma i reservationens yrkande om inrättande av en professur i kriminologi vid Stockholms universitet, men det är inte den saken jag egentligen skall tala om. Det kan förefalla inopportunt att vid denna tid när kammaren mer eller mindre är i uppbrotsstämning ta upp en fråga där det inte gäller något yrkande, men eftersom ecklesiastikministern är närvarande i kammaren tar jag mig friheten att göra det.

Vid denna punkt finns ett motionspar, med motionen i denna kammare väckt av herr Hernelius. Då han inte har tillfälle att vara här i dag och då jag har ett förflutet i ärendet, vågar jag ta kammarens uppmärksamhet i anspråk en stund. Frågan gäller en professur i ämnet sinologi.

För två år sedan väcktes en motion i frågan här i kammaren av fru Segerstedt Wiberg. Statsutskottet konstaterade då att det här gällde ett relativt ex-

klusivt ämne och att fortsatta överväganden rörande ämnets representation inom universitetsväsendet borde ske på samnordisk bas. I den motion som framlagts i är påpekats med rätta att det synes alldeles uppenbart att vi i framtidens Sverige behöver personer med specialutbildning av olika slag — naturvetenskapsmän, medicinare, ingenjörer och tekniker — som har skaffat sig kunskaper i kinesiska. Jag vill lägga därtill att kunskaper i andra ostasiatiska språk också är nödvändiga. Fru Segerstedt Wiberg erinrade i sin motion för två år sedan om att den kontakt med det kinesiska språket som vi förr hade genom missionärer nu bortfallit efter de politiska skeenden som ägt rum i Kina, och jag erinrade i diskussionen vid behandlingen av den motionen om att även den kontakt som våra affärsmän har haft med Kina blivit försvårad. Men Kina är världens folkrikaste land, och förr eller senare måste förbindelserna med det landet åter bli livligare. Då måste vi vara beredda. Det är alldeles tydligt att våra dagars studenter fattat den saken klart. Det visar sig av den ökade tillströmningen till undervisningen här i Stockholm. Vi har i Sverige utomordentliga traditioner att bevara i fråga om olika grenar av sinologi. Jag behöver bara erinra om namnen Sven Hedin, Johan Gunnar Andersson, Osvald Sirén m. fl. Den vördade lärde, som fortfarande vid hög ålder leder undervisningen i kinesiska språket vid Stockholms universitet, torde vara Västerlandets utan jämförelse främste sinolog, och han har skapat ett mycket stort anseende för Stockholms universitet som ett centrum för sinologiska studier, ett anseende som förpliktar. Ett tecken på detta anseende är att tre personer som fått grundläggande utbildning i Stockholm under Bernhard Karlgrens ledning är professorer utomlands, i Köpenhamn, New York och Canberra.

Personligen skulle jag helst se att en professur inrättas i ostasiatiska språk. Vår förbindelser med Japan och Korea motiverar en sådan ämnesbestämning, men det är kanske ett alltför stort ämne.

Om inrättande av vissa professurer vid Stockholms universitet

I varje fall bör ämnet sinologi inriktas på kinesisk filologi.

Jag har intet yrkande, herr talman, men jag vill understryka betydelsen av att, som utskottet skriver, spörsmålet om nämnda undervisnings upprätthållande och därmed i samband stående frågor blir föremål för ytterligare prövning från Kungl. Maj:ts sida.

Jag vill än en gång framhålla att det här inte längre gäller en exklusiv vetenskap för några få. Det har i stället blivit fråga om en undervisning som kan föra nytta med sig för en hel rad av människor med olika uppgifter. Och den ytterligare prövning av ärendet från Kungl. Maj:ts sida som utskottet föreslår bör därför, liksom övriga skäl som anförts, leda till ett enda men klart angivet mål, en professur i ämnet.

Fröken LJUNGBERG (h):

Herr talman! Inte heller förslaget om inrättande av en professur i kriminologi vid Stockholms universitet — som återfinnes i en reservation vilken grundar sig på ett par motioner, nr 329 i första kammaren och nr 395 i andra kammaren — innebär någon nyhet. Det har visserligen inte angelägenhetsgraderats bort så lång tid som den professur i internationell rätt vilken nyligen med en rösts majoritet avlogs här i kammaren, men under fem år har universitetsmyndigheterna årligen försökt vinna Kungl. Maj:ts förståelse för att även detta önskemål är utomordentligt betydelsefullt.

År 1960 etablerades ett nordiskt kriminologiskt samarbete, men från Sveriges sida har vi inte samma möjligheter som de övriga nordiska länderna att aktivt medverka i det samarbetet. Vi saknar nämligen den förutsättning som en professur utgör när det gäller att bedriva en kontinuerlig forskning i kriminologi.

I den motion jag nyss återopade omtalas också att utländska forskare som känner till vår reformvänliga politik vid ett flertal tillfällen, efter vad som kommit till motionärernas kännedom, genom nämnden för internationellt bistånd har uttalat önskemål om att få bedriva kri-

minologiska studier här i Sverige; detta har man dock måst avråda från därför att vi saknar en fast organiserad forskningsinstitution på området.

Men professuren behövs inte bara för forskningens egen skull utan också för den undervisning i kriminologi som är nödvändig om vi skall kunna täcka åtminstone någonting av det personalbehov vi har i detta land inom både kriminal- och ungdomsvården, polisväsendet, åklagarmyndigheten och nykterhetsvården, för att nämna endast några samhällsinstitutioner. Ur dessa synpunkter behöver vi den professur och den institution som begärs i reservationen, för vilken jag här talar.

Kungl. Maj:ts har också i år avslagit universitetskanslerns äskande om en professur i kriminologi, men nu med hänvisning till svårigheterna att finna rätt fakultetstillhörighet. Utskottet återopar i sitt yttrande Kungl. Maj:ts uttalande härvidlag och förväntar förslag från universitetsmyndigheterna rörande såväl ämnesinriktningen som fakultetstillhörigheten. Därom är väl i och för sig ingenting att säga — det är bara det att universitetsmyndigheterna själva har begärt en professur vid den juridiska fakulteten, detta bl. a. därför att lärostolar och institutioner för kriminologi är knutna till de juridiska fakulteterna inte bara i de övriga nordiska länderna utan också i andra europeiska länder. Det finns alltså en tradition som talar för sådan tillhörighet, men den är naturligtvis inte någonting nödvändigt eller ofrånkomligt.

Jag delar på denna punkt helt och hållet vad som sägs i reservationen, att icke »frågan om professurens fakultetstillhörighet eller olösta detaljfrågor beträffande professurens förhållande till närstående forskningsgrenar skall föranleda fortsatt uppskov med inrättande av den samma». Ämnet kriminologi har ett så mångsidigt innehåll att man — såsom också klart sägs i motionen — kan tveka om vilken fakultet en lärostol i ämnet skall knytas till; men att den frågan skall stjälpas professuren är något som jag för min del inte riktigt kan acceptera.

Om inrättande av vissa professurer vid Stockholms universitet

Det starkaste skälet för ett ja till denna professur är emellertid, herr talman, att situationen på brottslighetens område i vårt land kräver en effektivt organiserad orsaksforskning. Flera statliga utredningar som nu pågår kör mer eller mindre definitivt fast på det förhållandet, att man har svårt att mäta verkningarna av de åtgärder vi genomför på kriminalvårdens område lika väl som att klarlägga orsakerna till kriminaliteten. Det är för att råda bot på de bristerna som en sådan här forskning begärs.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till herr Virgins m. fl. reservation vid punkten 26, i vad avser momenten V och VIII. I övriga moment tillstyrker jag utskottets hemställan.

I detta anförande instämde fru *Wal-lentheim* (s) samt herrar *Källqvist* (fp) och *Schött* (h).

Herr **NORDENSON** (h):

Herr talman! Det är inte med några större förhoppningar om framgång som man ställer sig i ledet av supplikanter för nya professurer, men jag kan inte underlåta att uttrycka besvikelse över den behandling som två motioner, nr 195 i denna kammare och 245 i andra kammaren, fått av statsutskottet. Dessa motioner har avstyrkts av ett enhälligt utskott.

Redan vid förra årets riksdag framfördes i motioner enligt min uppfattning mycket starka skäl för att man skulle inrätta en ny professur i romanska språk, särskilt iberoromanska, d. v. s. spanska och portugisiska, och samtidigt ändra den nuvarande professuren i romanska språk till professur i romanska språk, särskilt franska och italienska. Behovet av högre undervisning i spanska och portugisiska är utomordentligt väl dokumenterat och är i starkt stigande. Kraven på utbildad personal kommer såväl från näringslivet som från den högre utbildningen och kulturlivet. Man kan i dagens tidningar läsa ett referat av en utredning som gjorts av undervisningsrådet Dahllöf om avnämrynsynpunkter på det nya gymnasiet. Där

ges stark tonvikt åt de moderna språken som måste ges ett ökat utrymme på det framtida gymnasiet, och bland de språk som här nämnts kommer också spanskan. Det föreligger därför starka motiv för att undervisning och forskning däri vid Stockholms universitet, som nu ombesörjes genom en extra lektoratstjänst, ändras så att det blir en särskild professur varigenom undervisningen och forskningen skulle ändamålsenligt samordnas och vidareutvecklas. En uppdelning av den nuvarande professuren i romanska språk skulle utöver att ge spanska och portugisiska en starkare ställning också medge en mera koncentrerad insats från den nuvarande professurens innehavare för franskans och italienskans del.

Förslaget om en särskild professur vid Stockholms universitet i spanska och portugisiska ligger också i linje med den tonvikt som chefen för ecklesiastikdepartementet lagt vid att man skall bredda utbildningen av lärarkrafter som ett led i upprustningen av det högre undervisningsväsendet. Samtidigt bör även genom denna åtgärd en handledning och forskning gynnas.

Jag vill tillägga att i det här fallet finns det visshet om att en högt kompetent person kan bli innehavare av professuren. I själva verket föreligger det risk för att den som nu upprätthåller undervisningen och bär den betungande undervisningsbördan som extra lektor kan komma att lämna universitetet på grund av otillfredsställande och osäkra arbetsförhållanden. Över huvud taget gäller det, tror jag, vid bedömningen av vilka procedurer som skall ha prioritet att sådana fall där man genom inrättande av en professur kan bereda en verksam och högt kvalificerad forskare och lärare en tryggad ställning och gynnsamma arbetsvillkor bör ges företräde.

Nu har också, synes det mig, utskottet i huvudsak tagit intryck av den argumentation som förts i motionerna. Redan förra året utfalade utskottet att goda skäl talade för att en dylik professur kommer till stånd. Man ville visserligen

Om inrättande av vissa professurer vid Stockholms universitet

inte biträda motionsyrkandet men utgick ifrån att utvecklingen på ifrågasvarande område borde komma att ytterligare beaktas av Kungl. Maj:t. I år har utskottet varierat sin s. k. välvilliga skrivning något i det man anför att ehuru utskottet inte anser sig böra biträda yrkandet dock vill »understryka, att förevarande fråga synes utskottet vara av den betydelse att den bör av Kungl. Maj:t ägnas särskild uppmärksamhet».

Utskottet ger i själva verket inte någon som helst motivering för sitt avslagsyrkande, och jag kan inte underlåta att i detta sammanhang göra ett par allmänna reflexioner. Det talas ju i dessa dagar så mycket om att man skall stärka riksdagens ställning, men det förefaller mig som om det redan inom de nuvarande formerna är en viktig förutsättning att riksdagen är beredd att självständigt göra sina avvägningar och acceptera välgrundade förslag, även om de inte kommer från Kungl. Maj:ts kansli. Om majoriteten av riksdagen utgår från att den högsta visdomen vid avvägningar mellan olika behov alltid ligger hos Kungl. Maj:t, synes det mig svårt att ge riksdagens förslagsställande verksamhet en meningsfull innebörd.

Jag vill, herr talman, med stöd av det anförda be att få yrka bifall till motion nr 195 i denna kammare och nr 245 i medkammaren.

Herr BILLMAN (fp):

Herr talman! Es sumamente importante que nuestras empresas de exportación tengán a su servicio personas hablando español y portugués, personas pudiendo presentar nuestros artículos de exportación en los idiomas nacionales de los mercados donde deseamos vender nuestros productos.

Jag har tillåtit mig att börja detta anförande på spanska för att på detta något okonventionella sätt dra de ärade kammarledamöternas uppmärksamhet till behovet av att våra exportindustrier får bättre tillgång till sådan språkkun-
nig personal, som de behöver för att på

ett effektivt sätt kunna bearbeta de marknader ute i världen, där spanska och portugisiska talas. Låt oss som exempel ta den sydamerikanska och mellanamerikanska marknaden. Det är välbekant att Sydamerika är ett utvecklingsland med oerhörda naturrikedomar som hittills endast exploaterats i mycket ringa utsträckning. Tyskar, engelsmän och amerikaner är synnerligen medvetna om vikten av att på ett tidigt stadium skaffa sig förfäste på dessa marknader, och de spar inga ansträngningar för att vinna detta syfte. Bl. a. har de förstått vikten av att skaffa fram folk som talar spanska och portugisiska. De har förstått att utan sådana personer i sin tjänst har deras exportindustrier inte stora chanser att vinna förstäelse och framgång på marknader, där det utan vidare förutsättes att den utländske säljaren skall tala landets språk.

Om vi svenskar skall ha några utsikter att tävla med tyskar, engelsmän och amerikaner på detta område, måste vi i varje fall lägga ned större ansträngningar på att få fram folk som talar de berörda ländernas språk och som kan presentera våra varor på ett begripligt sätt. Det är alltså helt enkelt en fråga om en investering för att öka vår export, när vi motionärer yrkar på tillsättandet av en professur i spanska och portugisiska vid Stockholms universitet.

Jag skulle tro att NIB, d. v. s. nämnden för internationellt bistånd, har fått känna på hur hämmande det är för dess verksamhet i utlandet att nämnden har stora svårigheter att skaffa fram språkkunnigt folk. Än så länge torde detta huvudsakligen ha varit fallet när det gäller franskan, men man får antaga att nämnden sannolikt kommer att möta lika stora svårigheter när den skall inrikta sin verksamhet på spanska eller portugisiska områden. Den kommer sannolikt att få göra samma erfarenhet där, ty exempelvis spanskan är ju det tredje världsspråket.

I sitt utlåtande över motionen 1962 konstaterar statsutskottet, som herr Nordenson nyss påpekade, att det enligt utskottets mening finns goda skäl för att

Om inrättande av vissa professurer vid Stockholms universitet

en dylik professur kommer till stånd. Det är beklagligt att utskottet bara konstaterar att det finns goda skäl för inrättandet av den föreslagna professuren. Man hade kunnat vänta sig att utskottet i konsekvens med ett sådant konstaterande hade tillstyrkt motionen och därmed gjort våra exportnäringsar en välbehövlig tjänst. Eftersom det nu inte har kommit något sådant konsekvent handlande från utskottet, ber jag emellertid här att i egenskap av motionär få förena mig med herr Nordenson i ett yrkande om bifall till motionerna I:195 och II:245.

Herr PERSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Efter att ha hört herr Billmans anförande på spanska vore det frestande att här hålla ett anförande på älvdalsmålet. Jag tror nog det skulle vara intressant för kammaren att höra litet av det också. Jag skall göra det genom att i korthet säga att »ig får yrk bifall till avskudets förslag i åll punkter», d. v. s. jag yrkar bifall till utskottets förslag i samtliga punkter.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt beträffande mom. I, II, IV, VI och VII av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan, därefter särskilt angående mom. III samt slutligen särskilt rörande mom. V och VIII.

På gjord proposition bifölls härefter vad utskottet i mom. I, II, IV, VI och VII hemställt.

Sedermera gjorde herr talmannen enligt de angående mom. III framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till motionerna I:195 och II:245, såvitt nu vore i fråga; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Nordenson begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 61 punkten 26 mom. III, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifallas motionerna I:195 och II:245, såvitt nu vore i fråga.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Därpå gjorde herr talmannen i enlighet med de beträffande mom. V och VIII förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Virgin m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fröken Ljungberg begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 61 punkten 26 mom. V och VIII, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Virgin m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Om inrättande av ett elektro-akustiskt laboratorium vid karolinska institutet

Då emellertid fröken *Ljungberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstnings slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 65;
Nej — 58.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 27—29

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 30

Om inrättande av ett elektro-akustiskt laboratorium vid karolinska institutet

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för karolinska mediko-kirurgiska institutet, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1963 anfört, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för karolinska mediko-kirurgiska institutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64, dels ock till Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Avlöningar för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 14 195 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehäft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Kaijser* och *Ivar Johansson* (I: 230) samt den andra inom andra kammaren av herr *Pettersson* i Degerfors *m. fl.* (II: 281),

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Per-Olof Hanson m. fl.* (I: 478) och den andra inom andra kammaren av herr *Helén m. fl.* (II: 482).

I motionerna I: 230 och II: 281 hade hemställts, att riksdagen måtte till ett elektro-akustiskt laboratorium vid karolinska insitutet och förlagt till tekniska

högskolan i enlighet med vad medicinalstyrelsen föreslagit bevilja för lönekostnader 180 000 kronor och för omkostnader 116 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt,

I. att motionerna I: 230 och II: 281, i vad de avsåge inrättande av ett elektro-akustiskt laboratorium, icke måtte av riksdagen bifallas;

II. att motionerna I: 478 och II: 482, angående inrättande från och med budgetåret 1964/65 av en personlig professur i mikro-biologisk genetik för professorn *G. Bertani*, icke måtte av riksdagen bifallas;

III. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 230 och II: 281, såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för karolinska mediko-kirurgiska institutet, som föranleddes av vad departementschefen föreslagit;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för karolinska mediko-kirurgiska institutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64;

c) till Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Avlöningar för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 14 195 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Nils-Eric Gustafsson* och *Pettersson* i Degerfors, fröken *Elmén* samt herrar *Lassinantti* och *Blomkvist*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under I och III hemställa.

I. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 230 och II: 281, såvitt nu vore i fråga, besluta inrättande av ett elektro-akustiskt laboratorium vid karolinska institutet;

III. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall

Om inrättande av ett elektro-akustiskt laboratorium vid karolinska institutet

till motionerna I: 230 och II: 281, såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för karolinska mediko-kirurgiska institutet, som föranleddes av vad reservanterna föreslagit;

b) godkänna i reservationen införd avlöningsstat för karolinska mediko-kirurgiska institutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64;

c) till Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Avlöningar för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 14 375 000 kronor.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Vid denna punkt som gäller anslagen till karolinska institutet finns avgiven en reservation av ett antal medlemmar av samtliga demokratiska partier utom högern. Jag är motionär, och om jag hade haft tillfälle att bevaka ärendet i statsutskottets plenum, hade jag också stått bland reservanterna. Nu skall jag i stället be att här få plädera för reservationen.

Herr talman! Detta är ett angeläget ärende. De olika åsikter som markerats har inte alls följt de politiska linjerna. Huvudmotionär i andra kammaren är herr Göran Pettersson i Degerfors, ledamot av medicinalstyrelsens hörselvårdsnämnd och med personliga erfarenheter från arbetet i nämnden och av betydelsen av den verksamhet som det här är fråga om.

Sedan förra året får alla som är i behov av hörapparater statsbidrag för anskaffning av sådana. Det anslag som i årets statsverksproposition föreslagits och beviljats för detta ändamål är 5 miljoner kronor. Det är alltså ett högst avsevärt belopp. För att få statsbidrag skall man köpa apparater som är godkända, och godkännandet meddelas av medicinalstyrelsen på förslag av hörselvårdsnämnden. Den tekniska undersökning av de olika apparattyperna som ligger bakom hörselvårdsnämndens förslag sker och måste naturligen ske vid ett elektro-akustiskt laboratorium. Det elek-

tro-akustiska laboratorium som man haft tillgång till har varit en vid institutionen för telegrafi och telefoni vid tekniska högskolan befintlig arbetsgrupp för teknisk audiologi.

Den arbetsgruppen har alltså att för medicinalstyrelsens hörselvårdsnämnds räkning utföra något som närmast är ett rutinarbete, nämligen utprovning av olika apparattyper och bedömande av huruvida de kan vara av den kvaliteten att anskaffande av dem bör berättiga till statsbidrag.

Det är också till den arbetsgruppen som landets cirka 40 hörcentraler vänder sig för att få råd och hjälp i fråga om tekniska problem. Arbetsgruppen har också andra uppgifter till vilka jag återkommer, men redan de som jag nu anfört gör att en stabilitet för denna verksamhet är nödvändig. Man måste veta att man har tillgång till en expertis som sysslar just med de frågor det här gäller, d. v. s. en hög teknisk sakkunskap, anpassad till de dövas problem. De som hör till gruppen har ingen fast anställning. De lever på anslag från medicinska och tekniska forskningsrådet, något som givetvis inte är riktigt när det gäller rutinarbete, men de bedriver också avancerad forskning vid sidan om rutinarbetet. De får anslag från privata sammanslutningar, och de får arvoden för konsultuppdrag och undervisning, men de lösa former det hela har gör att den eminenta sakkunskap som finns inom gruppen lätt kan försvinna till annat håll.

Det är klart att laboratoriets arbete inte inskränker sig till rutinmässig granskning av hörapparater. Man följer utvecklingen inom akustiken i avsikt att inom audiologien tillgodogöra sig och tillämpa tekniska framsteg. Om ett mera fast laboratorium blir inrättat, kan man där fullgöra omfattande undersökningar inom bullerforskningen, för hörsel-skyddsprovning, man kan utveckla och fullända metoder för hörselprövning o. s. v., man kan bedriva undervisning för dövlarare och för arbetarskyddspersonal, man kan utarbeta speciell hörsel-apparatur för personer med svåra hör-

Om inrättande av ett elektro-akustiskt laboratorium vid karolinska institutet selskador och små hörselrester av sådan typ att de kräver speciellt konstruerade apparater. Redan nu har man konstruerat apparatur för att undersöka hörseln hos nyfödda. Vi vet ju alla att många barn länge gått och att det kanske finns barn som ännu går under beteckningen psykiskt efterblivna fastän de i stället haft fel på hörseln. Det är en mycket angelägen och en hittills mycket svår uppgift att med säkerhet utreda hörsel-förhållandena hos de mycket små barnen. Man har inom gruppen ägnat en stor del av sitt arbete just åt de döva barnens problem, där man i samarbete med medicinska experter utarbetat nya, förbättrade undersökningsmetoder.

Man har även arbetat med möjligheten att redan på fosterstadiet utröna om ett barn har hörsel. Det kan ju förefalla att vara ett onödigt och klåfingrigt tillfredsställande av en nyfikenhet, men när vi om någon vecka skall diskutera frågan om en utvidgning av indikationerna för avbrytande av havandeskap kan vi kanske få en uppfattning om hur angeläget det vore att på ett mycket tidigt stadium kunna utröna om det finns någon hörsel hos ett foster eller inte. Jag skall redan nu säga att jag tvivlar på att man kan komma att få ett säkert svar på den frågan redan vid den tidpunkt då det vore av värde att få veta detta. Jag tror inte att hörselorganet är så färdigt redan vid den tidpunkten, men det kan ju vara väl värt att ta reda på hur det i själva verket ligger till med den här saken.

Ja, det har redan gjorts mycket arbete inom den omtalade gruppen, mycket mera finns och kommer alltid att finnas att göra. Den tekniska utvecklingen och nödvändigheten att följa denna är en orsak härtill. Det är klart att allt detta arbete inte i längden kan presteras av en arbetsgrupp som den angivna. En fastare organisation är nödvändig. Det bör som medicinalstyrelsen föreslagit inrättas ett laboratorium vid karolinska institutet. Tills vidare skulle det kunna ha lokaler vid tekniska högskolan. På så sätt kan arbetsgruppens för hörselvården nödvändiga verksamhet säkerställas

under en övergångsperiod, till dess förslaget om permanenta laboratorielokaler kan förverkligas. Medicinalstyrelsen har, såsom framgår av reservationen, anhallit om ett löneanslag på 180 000 kronor och ett omkostnadsanslag på 116 000 kronor till laboratoriet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen vid denna punkt.

Ärade kammarmedamöter! Det gäller här att hjälpa sådana som är döva, det gäller att hjälpa döva barn, det gäller att hjälpa döva vuxna, och kanhända kan det komma att gälla oss själva när vi blir gamla.

I herr Kaijsers yttrande instämde herr *Eric Carlsson* (cp), fru *Nilsson* (s) samt herrar *Harald Pettersson* (cp), *Ernst Olsson* (cp), *Eskilsson* (h) och *Schött* (h).

Herr andre vice talmannen **IVAR JOHANSSON** (cp):

Herr talman! Jag skall inte fresta kammarens tålmod när den befinner sig i uppbrotsstämning. Vad jag egentligen önskar är att instämma i vad herr Kaijser här anfört, och jag vill understryka vad han sade att det är ett *angeläget* ärende.

Tillkomsten av detta av medicinalstyrelsen föreslagna laboratorium är nödvändig för den hörselvårdande verksamheten, som är livlig ute i landstingen och som syftar till att hjälpa handikappade människor med dålig hörsel att få sina hörapparater av sådan kvalitet att de fyller sin uppgift.

Dessutom vill jag också understryka vad Kungl. Maj:t själv har sagt i statsverkspropositionen, nämligen att denna verksamhet *är av mycket stor betydelse*. Utskottet har även framhållit den mycket betydelsefulla uppgift som ett eventuellt elektroakustiskt laboratorium har att fylla. Men utskottet skiljer sig från ärendet med att säga att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på frågan. Nu är tyvärr ingen från regeringen här närvarande i kammaren, men jag riktar ändå en mycket stark vädjan till ecklesiastikministern att med det snaraste ta upp denna fråga och bringa den

Ang. bidrag till musikkonservatoriet i Göteborg

till sin lösning. Som verksamheten nu bedrivs får man betrakta som ett provisorium, som inte kan få bestå någon längre tid.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr PERSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Med hänsyn till den långt framskridna tiden och då jag tror att samtliga ledamöter vill resa hem så snart som möjligt, skall jag nöja mig med att yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt beträffande mom. II av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan samt därefter särskilt angående mom. I och III.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. II hemställt.

Därefter gjorde herr talmannen i enlighet med de rörande mom. I och III förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Kaijser* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 61 punkten 30 mom. I och III, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Kaijser* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 61;

Nej — 55.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 31—91

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 92**Ang. bidrag till musikkonservatoriet i Göteborg**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till musikkonservatoriet i Göteborg för budgetåret 1963/64 anvisa ett anslag av 205 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehäft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Adolfsson* (I: 43) och den andra inom andra kammaren av fru *Ryding* (II: 52), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta att till Bidrag till musikkonservatoriet i Göteborg för budgetåret 1963/64 anvisa ett anslag av 306 750 kronor;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bergman m. fl.* (I: 106) och den andra inom andra kammaren av fru *Gunne m. fl.* (II: 126), i vilka anhållits, att riksdagen måtte besluta dels att till musikkonservatoriet i Göteborg för budgetåret 1963/64 anvisa ett anslag av 306 750 kronor, dels ock att frågan om Göteborgs musikkonservatoriums förstastigande från och med budgetåret 1964/65 skulle tagas upp till prövning.

Ang. bidrag till musikkonservatoriet i Göteborg

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på anförda skäl hemställt,

I. att motionerna I: 106 och II: 126, i vad de avsåge förstatligande av konservatoriet i Göteborg, icke måtte av riksdagen bifallas;

II. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 43 och II: 52 ävensom I: 106 och II: 126, sistnämnda två motioner såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till musikkonservatoriet i Göteborg för budgetåret 1963/64 anvisa ett anslag av 205 000 kronor.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! I det spända läge som kammaren nu befinner sig i skulle jag inte ha tagit till orda, om jag inte varit förvissad om att de synpunkter som jag kommer att framföra och det yrkande jag kommer att framställa kommer att mötas av ett mycket stort gensvar.

Det gäller här en fråga som i mycket hög grad skulle kunna betecknas som en riksdagens och framför allt första kammarens egen angelägenhet. Vid 1958 års riksdag fattades beslut här i kammaren om att på statsbudgeten uppföra anslag till Göteborgs musikkonservatorium, och några timmar därefter följde samma beslut i andra kammaren.

Sedan dess har äskats anslag varje år till musikkonservatoriet i Göteborg. Det beslut som då fattades hälsades med stor glädje inte bara av dem som vill befrämja musiklivet här i landet utan även av dem som vill hävda riksdagens egen aktivitet. Det är vanligt att riksdagen uttalar meningar år efter år i en fråga men att ingenting annat händer. Denna gång följdes emellertid meningsyttringarna av ett konkret beslut, som innebar kostnader.

Före 1958 har denna fråga om musikkonservatoriet i Göteborg haft en rätt lång historia. Jag skall inte berätta om alla dessa olika skeden, men ett år efter min födelse — alltså år 1916 — startade en orkesterskola i Göteborg på initiativ av Orkesterföreningen i Göteborg. När 1947 års musikutredning i sitt betänkan-

de, jag tror det avlämnades år 1954, föreslog att man skulle decentralisera musikundervisningen i landet och inrätta en sådan här skola i Göteborg, omvandlade man den skola som fanns i Göteborg, för att kunna förbereda en definitiv lösning av frågan, till ett musikkonservatorium. Det väcktes i riksdagen motioner om att det skulle utgå anslag av statsmedel till skolan. Motionerna bifölls inte då, men man fick pengar av lotterimedel. Men riksdagen beställde en utredning om de organisatoriska förutsättningarna för skolans förstatligande och dess organisation. Detta skedde 1956. År 1957 framlades betänkandet, och 1958 kom som sagt riksdagens för en sådan här fråga något ovanliga självständiga handlande.

Jag skall inte ta upp tiden med att beskriva de arbetsförhållanden som man arbetar under där nere, de knappa ekonomiska villkor man har och det berättigade i att bifalla den framställning som motionsledes gjorts här i riksdagen. Jag skall bara påpeka att kostnaden per elev vid Göteborgs musikkonservatorium är knappt hälften av kostnaden vid motsvarande utbildningsanstalter här i landet och av de kostnader som beräknades av den förra året avlämnade utredningen om musikledarutbildningen. Detta har man uppnått bl. a. tack vare det stora intresse och den entusiasm som finns i Göteborg. Institutioner och myndigheter där nere påtar sig generöst kostnader som de inte direkt bokför på skolan.

Den utredning, som beställdes av riksdagen och som utfördes av professor Carlberg, chef för musikhögskolan här i Stockholm, förordade ett elevantal av 75. Man har vid konservatoriet försökt pressa sig upp nära denna gräns och är nu uppe i 70 elever. Man orkar dock inte vidare, om man inte får mer pengar. Steget från 70 till 75 elever förefaller kanske inte vara så stort, men det sistnämnda antalet anses av alla sakkunniga vara den minimigräns, som erfordras för att man skall kunna meddela kollektiv undervisning. Man skall ju bedriva ensamhetspel, orkester- och körövningar. Härför måste man ha ett elevantal som inte understiger 75, och för att nå ett

Ang. bidrag till musikkonservatoriet i Göteborg

sådant antal måste skolan få bättre ekonomiska villkor.

Det finns en formulering i statsutskottets utlåtande, som gjort mig litet funderad. På sid. 61 står följande: »förekomsten av ett musikkonservatorium torde vara ett så värdefullt tillskott till en orts kulturliv, att det kan förutsättas att även kommunalt bidrag bör lämnas till verksamheten.» Man bör kanske inte ta så allvarligt på denna formulering. Jag vill inte göra gällande att man inte har funderat när man har skrivit dessa ord, men jag tror inte att man däri har lagt in någon principiell innebörd. Jag finner inte att motsvarande yttrande har gjorts under punkterna 89, 90 och 91, som gäller musikhögskolan i Stockholm. Man förutsätter för denna inte något kommunalt bidrag. Staten betalar helt kostnaderna för denna utbildningsanstalt. Man får väl också förutsätta att staten, när den slutgiltigt tar på sig ansvaret för konservatoriet i Göteborg, också skall svara för dess kostnader. Avsikten är väl inte att föra in en ny princip för fördelningen mellan stat och kommun av finansieringen av den högre utbildningen. Det är ju här fråga om en högre utbildning som av gammal hävd finansieras av statsmedel. Att verksamheten vid konservatoriet f. n. under utbyggnadsskedet finansieras med hjälp av andra medel är en annan historia. Kungl. Maj:t har för resten själv gett sin välsignelse åt att verksamheten vid skolan betraktas som högre utbildning, eftersom eleverna där är berättigade till naturastipendier i samma omfattning som andra elever som genomgår högre konstnärlig utbildning. De är vidare berättigade att disponera studentbostäder o. s. v. Kungl. Maj:t anser det därför tydligen alldeles klart att verksamheten vid konservatoriet skall räknas in i kategorien högre utbildning.

Jag förmodar därför att statsutskottet, när det har gjort denna skrivning, har syftat på något annat än att man skall införa en ny princip.

Frågan om förstatligandet har varit föremål för diskussioner, och det är alldeles klart att ett förstatligande bör ske. Kostnadsökningen för staten rör sig

om ungefär 100 000 kronor, vilket inte är några märkvärdiga siffror i sammanhanget. Frågan är så väl utredd, att det inte finns mycket mer att tillägga. Jag skulle vilja sluta detta lilla anförande med att vädja till kammaren att med utgångspunkt från vad kammaren gjorde 1958 nu stödja det yrkande som ger ett slutresultat av det beslut vi då fattade.

Jag skulle vilja hemställa att kammaren måtte besluta dels att till musikkonservatoriet i Göteborg för budgetåret 1963/64 anvisa ett anslag av 306 750 kronor, dels ock att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att frågan om Göteborgs musikkonservatoriums förstatligande fr. o. m. budgetåret 1964/65 tas upp till prövning. Detta yrkande för likalydande med yrkandet i motionerna I:106 av mig själv m. fl. och II:126 av fru Gunne m. fl. med allenast en formell ändring.

Häri instämde herrar *Schmidt* (fp) och *Dahl* (s).

Herr ADOLFSSON (k):

Herr talman! Herr Bergman har i ganska hög grad betat av fältet, så jag kan spara en del av det jag ursprungligen tänkt säga. Genom denna sovring har också klarlagts, att jag instämmer i allt väsentligt med vad han sagt.

Om det skulle vara så, att enskilda riksdagsledamöter förhåller sig mera vaksamma beträffande riksdagsangelägenheter som på ett eller annat sätt berör deras hemorter, anser jag detta fullt i sin ordning, och det gör nog kammarledamöterna i allmänhet. Men det är ju inte därför säkert, att det alltid gäller en i verklig mening lokal fråga även om den har lokal anknytning. Under hänvisning till vissa formuleringar i utskottets utlåtande på denna punkt, vill jag ge ord åt den meningen, att frågan om anslag till Göteborgs musikkonservatorium inte är en lokal fråga. Samma sak torde för övrigt gälla konservatoriet i Malmö, men dess förhållanden känner jag för min del alltför litet till för att kunna yttra mig annat än i princip.

Musiklärarutbildning och undervisning i ensemblespel måste betraktas som

Ang. bidrag till musikkonservatoriet i Göteborg

en rikets angelägenhet. Det erkändes också av musikutredningen i det betänkande som avgavs 1954. Till precis samma slutsats kom man i den utredning, som på statligt uppdrag år 1957 slutfördes om musikkonservatoriet i Göteborg. Det är sålunda fullt klarlagt, att ett förstatligande bör ske och att staten borde svara för denna verksamhets kostnader. Man bör inte — som tydligen sker ibland — förväxla de kommunala musikskolorna med den högre musikutbildning varom här är fråga. Det är olika saker, och den högre utbildningen bör vara en statlig angelägenhet.

Med instämmande i vad herr Bergman nyss yttrade beträffande problemen vid Göteborgs musikkonservatorium kan man våga säga, att staten inte har skött denna uppgift på ett tillfredsställande sätt. Det är inte för mycket sagt, att vi här i landet är underutvecklade på musikkulturens område. Den slutsatsen kan väl dras härav, att detta också har medverkat till att den s. k. skvalmusiken fått en så utomordentlig chans som fallet är. Det kan inte gå på annat vis när bl. a. musikhögreutbildningen är så pass eftersatt. För övrigt noterar också utskottet, att bristen på musikhögreutbildare är mycket framträdande i hela landet, och det var framför allt detta beklämmande förhållande som föranledde mig att motionera här i kammaren om en sådan höjning av anslaget till Göteborgs musikkonservatorium, att verksamheten skulle kunna bedrivas åtminstone i den nu planerade omfattningen och med den rationalitet som har till förutsättning att elevantalet är minst 75. Som herr Bergman nyss framhöll har man vid detta konservatorium ännu inte lyckats komma upp till mer än 70 elever, men man är mycket nära det tal som i ekonomiskt avseende betraktas som rationellt.

Det är naturligtvis bra att stipendiering förekommer inom det skapande musiklivet i vårt land, men försummas det primära, d. v. s. uppbyggnaden från grunden, så blir alltsammans bara halvdant. Att ge musikkonservatorierna de materiella resurser de behöver för en rationell och i tillräcklig omfattning

driven musikpedagogik är enligt min mening liktydigt med en uppbyggnad från grunden.

Jag skall vara lika stillsam som herr Bergman när det gäller att beskriva förhållandena vid Göteborgs musikkonservatorium och vill bara hänvisa till de antydningar som har gjorts i de två olika motioner som har väckts i anslagsfrågan. Jag vill understryka att över Göteborgs konservatorium har, som man brukar säga, knapphetens kalla stjärna tindrat alla år som konservatoriet har existerat. När trots detta undervisningsresultatet blivit så gott att det fått högt beröm från högsta ort, finns det skäl att ge konservatoriets ansvariga stort A i betyg.

Innan jag lämnar talarstolen vill jag ställa en fråga till utskottet, hur det tänkt sig att konservatoriet skall kunna klara nästa verksamhetsår. För att driva undervisningen ekonomiskt rationellt krävs det, som redan påpekats, att elevantalet är minst 75. Även om lokalkostnaderna frånräknas så blir kostnaderna för undervisning av sådant omfång omkring eller något över 300 000 kronor, att det kommer att fattas 100 000 kronor jämte eventuellt vad lokalerna kostar för att räknestycket skall gå ihop för Göteborgs konservatorium.

Herr Bergman framhöll att konservatoriet inte kan ta emot mer än dessa 70 elever utan att erhålla mera pengar. Jag skulle vilja tillägga att konservatoriet inte ens kan behålla dessa 70 elever utan att mera pengar beviljas. Jag kan inte se att utskottet har givit någon antydning om sättet för denna frågas lösning. Det har endast uttryckt en förhoppning om att större anslag skall komma att beviljas sedermera. Detta ger mig anledning att fråga utskottet: Har utskottet möjligen tänkt sig att elevantalet vid Göteborgs musikkonservatorium skall minskas? Jag önskar svar på den frågan.

Får jag kanske hemställa om svar på ännu en fråga? På vilka grunder stöder sig utskottet, när det förklarar att även kommunalt ekonomiskt stöd bör lämnas konservatoriernas verksamhet? Det skulle vara intressant att få veta vad man av-

Om höjning av beloppen för licentiand- och doktorandstipendier

ser därmed och hur man kan komma till den uppfattningen, att detta i viss utsträckning är en kommunal fråga.

Herr talman! Situationen för Göteborgs musikkonservatorium är så prekär, att det begärda ökade anslaget borde ha beviljats redan för nästa statliga budgetår, och följaktligen måste jag yrka bifall till de motionsyrkanden som föreligger härom.

Den motion som herr Bergman nyss talade för tar liksom den motion jag har väckt här i kammaren upp frågan om förstatligande. Medan jag för min del haft till utgångspunkt att ett förstatligande bör kunna påräknas utan ett särskilt påpekande från riksdagens sida, varför jag inte i motionen framställt något formellt yrkande härom, begärts i herr Bergmans motion att frågan om ett förstatligande skall tas upp till prövning. Då min motion bekantgör precis samma ståndpunkt i detta avseende och då dessutom våra anslagsförslag är identiska, kan det inte vara riktigt av mig att krängla till proceduren här genom att yrka bifall till min motion, utan det enda riktiga — och i enlighet med min åsikt — är att ansluta mig till det yrkande som herr Bergman nyss framställt här.

Herr PERSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets hemställan under förevärande punkt.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats.

dels att utskottets hemställan skulle bifallas;

dels ock, av herr Bergman, att kammaren skulle besluta, *dels* att till musikkonservatoriet i Göteborg för budgetåret 1963/64 anvisa ett anslag av 306 750 kronor, *dels ock* att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att frågan om Göteborgs musikkonservatoriums förstatligande från och med budgetåret 1964/65 måtte tagas upp till prövning.

Sedermåra gjorde herr talmannen propositioner, först på bifall till vad ut-

skottet hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till herr Bergmans yrkande; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan oförändrad, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Bergman begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 61 punkten 92, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till herr Bergmans under överläggningen framställda yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Bergman begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 72;

Nej — 39.

Därjämte hade 11 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 93—99

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 100

Om höjning av beloppen för licentiand- och doktorandstipendier

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier för budgetåret

1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 6 716 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Källqvist* och *Hilding* (I:209) samt den andra inom andra kammaren av herr *Hammar* (II:244), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, dels att licentiestipendierna skulle höjas från 5 500 kronor till 8 000 kronor och att doktorandstipendierna skulle höjas från 8 000 kronor till 11 500 kronor, dels att förevarande anslag skulle uppräknas — utöver vad departementschefen föreslagit — med 1 316 000 kronor, dels ock uttala, att regler borde införas, som skulle göra det möjligt att genom anknytning till arvoden för förste amanuenser och respektive assistenter automatiskt öka stipendiernas belopp.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt,

I. att motionerna I: 209 och II: 244, i vad de avsåge höjning av beloppen för licentiestipendier och doktorandstipendier, icke måtte av riksdagen bifallas;

II. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 209 och II: 244, i vad de avsåge medelstillelningen, till Stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 6 716 000 kronor;

III. att motionerna I: 209 och II: 244, i vad de avsåge automatisk ökning av stipendiebeloppen, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anmälts av herr *Källqvist*, som dock ej antytt sin mening.

Herr KÄLLQVIST (fp):

Herr talman! Jag har motionerat om ökade stipendier, men jag skall avstå från att anföra motivering och endast yrka bifall till motionen. Jag hoppas det räknas som goodwill nästa gång jag kommer igen.

Ang. bidrag till viss busstrafik

Herr PERSSON, EINAR, (s):

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till motionen I: 209; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 101—118

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 119

Lades till handlingarna.

Ang. bidrag till viss busstrafik

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1963/64 till bidrag till viss busstrafik m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 1 föreslagit riksdagen att till Bidrag till viss busstrafik m. m. för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under sjätte huvudtiteln anvisa ett anslag av 3 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskatte-medlen.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* (I: 355) och den andra inom andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.* (II: 417),

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Sveningsson* och *Ringaby* (I: 505) samt den andra inom andra kammaren av herr *Nordgren* (II: 514).

I motionerna I: 355 och II: 417 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta

Ang. en ny dyrortsundersökning

att till Bidrag till viss busstrafik m.m. för budgetåret 1963/64 anvisa ett anslag av 3 700 000 kronor.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 355 och II: 417 samt I: 505 och II: 514, till Bidrag till viss busstrafik m.m. för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under sjätte huvudtiteln anvisa ett anslag av 3 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Reservation hade avgivits av herrar *Bengtson, Nils Theodor Larsson, Svensson* i Stenkyrka och *Gustafsson* i Kårby, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom med bifall till motionerna I: 355 och II: 417 samt med avslag å motionerna I: 505 och II: 514, till Bidrag till viss busstrafik m.m. för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under sjätte huvudtiteln anvisa ett anslag av 3 700 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Herr **BENGTSON** (cp):

Herr talman! Avfolkningen på landsbygden fortsätter, och därmed får de busslinjer större svårigheter som dock är nödvändiga för den befolkning som bor kvar. Vi fick ett bidrag för något år sedan med två kronor per vagnmil, men i en reservation yrkar vi att bidraget höjs till tre kronor. Det medför att anslaget totalt måste höjas till 3,7 miljoner kronor.

Jag ber att få yrka bifall till den reservation som finns till utskottets utlåtande.

Herr **PERSSON, FRITZ**, (s):

Utskottet har anfört att det delar departementschefens uppfattning om behovet av en fortsatt stödverksamhet på detta område. Utskottet har också understrukit vikten av att stödåtgärderna avpassas så, att de i rimlig mån kan till-

godose ifrågavarande trafik. Dessutom har utskottsmajoriteten sagt, att om anslagsbeloppet skulle visa sig otillräckligt för en bidragsgivning i enlighet med de grunder som statsmakterna beslutat, förutsätter utskottet att Kungl. Maj:t i likhet med föregående år begär en förstärkning av anslaget. Utskottsmajoriteten har därför stannat för att tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, som innebär en uppräknings av anslaget från 2,7 till 3 miljoner kronor.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1963/64 till bidrag till Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande; och

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av mark för ett internationellt studenthem, m.m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. en ny dyrortsundersökning

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtande nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för en dyrortsundersökning m.m. jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 54 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Kostnader för dyrortsundersökning å riksstaten för budgetåret 1963/64 under tolfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 2 500 000 kronor.

Kungl. Maj:t hade förordat, att en ny dyrortsundersökning, vilken förutsattes bliva färdigställd under 1965, skulle verkställas för att giva underlag för en revision av den gällande lönegrupperingen. Propositionen innehöll en redovisning av de principer, efter vilka dyrortsundersökningen ansågs böra verkställas.

I anledning av propositionen hade inom andra kammaren väckts en motion av herr *Boo* (II: 754), i vilken hemställdes, att riksdagen vid sin behandling av propositionen nr 54 måtte a) avslå Kungl. Maj:ts förslag rörande prisgeografisk undersökning samt b) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om prövning och förslag rörande undersökning av kallorts- och avståndskostnader i de norra delarna av landet.

I förevarande sammanhang hade utskottet vidare till behandling upptagit följande vid riksdagens början väckta motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Widén* och *Per Jacobsson* (I: 153) samt den andra inom andra kammaren av herr *Nelander* och fru *Nettelbrandt* (II: 179), i vilka yrkats, att riksdagen skulle besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, 1) att den av utredningen angående grunderna för en prisgeografisk undersökning föreslagna undersökningen måtte omedelbart igångsättas och bedrivas med sådan skyndsamhet, att förslag om möjligt kunde framläggas under år 1964, 2) att i motionerna anförda synpunkter på den prisgeografiska undersökningen måtte i möjligaste mån beaktas, och 3) att under mellantiden uppkommande frågor om berättigade uppflyttningar till högre ortsgrupp icke måtte uppskjutas med hänvisning till pågående utredning utan prövas på grundval av anförda omständigheter;

dels ock en inom första kammaren väckt motion av herrar *Sundin* och *Jonasson* (I: 362), i vilken anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning samt för-

slag till riksdagen om avveckling av dyrortsgraderingen av statsanställdas löner samt övergång till friare lönesättning inom den statliga sektorn enligt vad som i motionen anförts.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 754 såvitt nu vore i fråga, till Kostnader för dyrortsundersökning för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under tolfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 2 500 000 kronor;

B. att motionen II: 754, såvitt däri yrkats skrivelse till Kungl. Maj:t rörande undersökning av vissa kallorts- och avståndskostnader, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. att motionerna I: 153 och II: 179 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

D. att motionen I: 362 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts, utom av annan, av herrar *Bengtson*, *Nils Theodor Larsson*, *Svensson* i Stenkyrka och *Eliasson* i Sundborn, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under B—D hemställa,

B. att riksdagen måtte, i anledning av motionen II: 754 såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anförts;

C. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 153 och II: 179, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anförts;

D. att riksdagen måtte, i anledning av motionen I: 362, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anförts.

Herr LARSSON, NILS THEODOR, (cp):

Herr talman! Reservationen innehåller två sidor synpunkter och argument som reservanterna har ansett borde

komma under Kungl. Maj:ts prövning. Under de arbetsförhållanden, som för närvarande råder i kammaren, vågar jag räkna med att jag liksom herr Källqvist framdeles kan påräkna en viss goodwill om jag nu avstår från att utveckla alla dessa argument och inskränker mig till att framställa mitt yrkande.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen av herr Bengtson m. fl.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt beträffande punkten A samt därefter särskilt angående punkterna B—D av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i punkten A hemställt.

Därefter gjordes enligt de rörande punkterna B—D förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Bengtson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1963/64 till vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m.; och

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt drift av skandinaviska undervisningssjukhuset i Korea, m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. ändring av viss bestämmelse om Svenska skeppshypotekskassans verksamhet

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring av viss bestämmelse om Svenska skeppshypotekskassans verksamhet, m. m.

I förevarande utlåtande hade utskottet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag, medgiva att, utöver vad i förordningen den 6 juni 1929 (nr 129) angående Svenska skeppshypotekskassan och reglementet den 22 november 1929 (nr 364) för kassan vore stadgat om prövning av ansökningar om lån, finge gälla, att kassan tills vidare icke måtte bevilja lån från kassan, avseende fartyg med en brutto-dräktighet över 7 000 ton utan att Kungl. Maj:t för varje särskilt fall lämnat tillstånd därtill.

Herr GORTHON (h):

Herr talman! Jag har inget yrkande i denna fråga och vill endast säga ett par ord.

Utskottet har ju ingenting att erinra mot Kungl. Maj:t proposition och noterar endast, att Kungl. Maj:t inom den närmaste framtiden torde få söka komma till en lösning beträffande rederinäringens kapitalförsörjning. Jag hoppas verkligen att det inte skall dröja alltför länge innan vi kommer fram till en lösning som gör det möjligt att anskaffa kapital till byggande av fartyg oberoende av storleken. Det är inte riktigt att försöka begränsa byggandet till fartygsstorlekar som inte är gångbara med den utveckling som sjöfarten fått. Det blir helt enkelt nödvändigt att bygga de fartyg som eventuellt kan finna de guldklimpar som det nu är så angeläget att finna.

Jag har, herr talman, som sagt inget yrkande, men jag vill inte låta tillfället gå förbi utan att göra detta påpekande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Om successiv avveckling av pantlånerörelsen

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 41, i anledning av väckta motioner om successiv avveckling av pantlånerörelsen.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 32 i första kammaren av herrar *Bengtson* och *Sundin* samt nr 38 i andra kammaren av herr *Börjesson* i Falköping *m. fl.*

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning syftande till pantlånerörelsens successiva avveckling i enlighet med vad i motionerna anförts.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner, I: 32 och II: 38, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herr *Gomér*, vilken ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

1) att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 32 och II: 38, i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning av möjligheterna att successivt avveckla pantlånerörelsen, samt

2) att motionerna, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad reservanten under 1) hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **BENGTSON** (cp):

Herr talman! Jag skulle önska att jag mera utförligt kunde motivera, varför jag anser att pantlånerörelsen helt bör avvecklas. Jag skall avstå från det och bara påvisa, att denna låneform i vissa fall kan ta ut låneavgifter, som utgår med 36 procent per år och på dessa låneavgifter som en tilläggsavgift kan uttaga högst tio procent. För skrymmande gods må utgå en förhöjning med en fjärdedel av låneavgiften.

Att en sådan institution från en förgången tid fortfarande skall existera, finner jag ganska egendomligt. Det finns dessutom nio län som icke har något pantlånekontor, vissa andra har ett enda och håller på att avveckla detta. Det kan också påvisas att målsägandevärdet av på pantlånekontoren i Stockholm återfunnet stöldgods under tiden 1/1—31/7 1962 uppgick till inte mindre än 181 000 kronor. Det är alltså där som stöldgodset i många fall kommer fram.

För att belysa hur pantlånekontoren kan användas, skulle det inte förvåna mig, om åtskilliga av dem som stod i spritköerna i dag dessförinnan har besökt något pantlånekontor för att få pengar till inköp av sprit. I ett land som vårt med en hög levnadsstandard och en högt utvecklad arbetsmarknadspolitik och där vi har en sociallagstiftning, som kanske utgör ett mönster för många länder i världen, kan inte en sådan här låneform vara berättigad längre.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen av herr *Gomér*.

Herr **ELOWSSON, NILS**, (s):

Herr talman! Vi har hört oss för på olika håll beträffande pantlånerörelsen i landet och därvid konstaterat att den går tillbaka mer och mer. Det anses dock att behov av en sådan rörelse alljämt föreligger därför att många människor kommer i tillfällig ekonomisk förlägenhet och då kan låna litet pengar på något bohag eller vad det kan vara fråga om för att senare lösa ut det belånade. Det är inte lika lätt att i en trängd situation låna pengar på annat sätt, skaffa borgen etc. När pantlånekontoret finns, behöver folk inte heller göra det, och vi har inte tyckt att man borde ta bort den möjligheten att klara en tillfällig penningförlägenhet i storstäder och på många andra håll, där man ofta inte har så stora möjligheter som ute i landet att vända sig till släkt och vänner för att få hjälp. Det är detta som gjort att vi har ansett, att det inte finns någon anledning att nu gå till attack mot pantlånerörelsen.

Om utredning rörande verkskyddets finansiering

Herr Bengtson nämnde att det förekommer att man hittar stöldgods på pantlånekontoren, men mot det argumentet säger polisen att det är lyckligt att pantlåneinrättningarna finns, därför att de mycket ofta ger rätt spår när det gäller att söka efter dem som har stulit i ena eller andra delen av landet.

Jag yrkar följaktligen bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Om utredning rörande verkskyddets finansiering

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 46, i anledning av väckta motioner om utredning rörande verkskyddets finansiering.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskottet hänvisade motioner, nr 450 i första kammaren av herr *Bengtson* och herr *Pettersson, Harald*, samt nr 547 i andra kammaren av herrar *Magnusson* i Nennesholm och *Wahrendorff*.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en skyndsam utredning av frågan om verkskyddets finansiering i enlighet med vad i motionerna anförts.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motioner, I: 450 och II: 547, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herr *Wahrendorff*, vilken ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den avfattning, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att

riksdagen med bifall till förevarande motioner, I: 450 och II: 547, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam utredning av frågan rörande verkskyddets finansiering.

Herr **PETTERSSON, HARALD**, (cp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den reservation som är avlämnad av herr *Wahrendorff*.

Herr **ELOWSSON, NILS**, (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss kronan tillhörig mark;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1963/64, såvitt angår jordbruksärenden; och

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1962/63, såvitt propositionen avser jordbruksärenden,

varvid utlåtandena nr 10 och 12 företogs punktvis till avgörande.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 163, i anledning av väckt motion om viss ändring av bestämmelserna an-

gående inregistrering av fartyg m. m.; och

nr 164, i anledning av väckt motion om översyn av kyrkomusikerstadgan.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare

I egenskap av ordförande i Folketshusföreningarnas Riksorganisation har jag utsetts till svensk delegat vid fjärde internationella arbetarfilmkongressen i Tel Aviv.

I anslutning till kongressen kommer jag att studera olika samhällsliga anläggningar i Israel.

Med anledning härav anhåller jag om tjänstledighet från riksdagsgöromålen från och med den 2 maj till och med den 16 maj 1963.

Stockholm den 26 april 1963.

Hjalmar Nilsson

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 159, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 27 maj 1955 (nr 256) om investeringsfonder för konjunkturutjämning, m. m.; samt

nr 164, med förslag till allmänna riktlinjer för en malminventering i Norrbottens län och till lag om inskränkning i rätten till inmutning inom Norrbottens län.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckta motioner angående ytterkuvert till äktamakeförsändelse vid allmänna val;

statsutskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1963/64 inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1962/63, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1962/63, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1963/64 till verkstäder för handikappade jämte i ämnet väckta motioner;

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till stat för riksgäldsfonden för budgetåret 1963/64; samt

nr 72, i anledning av väckta motioner angående vattenfallsstyrelsens högspanningstaxor;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 29, i anledning av väckta motioner om ändrad förmögenhetsbeskattning; samt

nr 31, i anledning av väckta motioner om upphävande av energiskatten på elektrisk kraft;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 20, i anledning av väckta motioner om skyldighet för åklagare att i brottmål föra talan för försäkringsgivare m. fl.; samt

nr 21, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i utskökningslagen, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 40, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om semester, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 45, i anledning av väckta motioner om ökat stöd till handikappade;

nr 47, i anledning av väckt motion angående preskriptionstiden för återbetalning av socialhjälp;

nr 49, i anledning av väckta motioner om statens övertagande av kostnaderna för förvaring och underhåll av viss civilförsvarsmateriel; samt

nr 51, i anledning av väckt motion angående rätt att passera riksgränsen annorstädes än vid passkontrollställe;

jordbruksutskottets utlåtande nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område, m. m., jämte i ämnet väckta motioner; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 23, i anledning av väckt motion om utredning huruvida den kollektiva bespisningen uppfyller berättigade näringsfysiologiska krav.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 752, av herr *Augustsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 120, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 753, av herr *Enarsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 120, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 754, av herrar *Virgin* och *Isacson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposi-

tion nr 120, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 755, av herr *Johansson*, *Tage*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 144, angående riktlinjer för utformningen av skolväsendets centrala ledning m. m.;

nr 756, av herr *Wikner* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 144, angående riktlinjer för utformningen av skolväsendets centrala ledning m. m.;

nr 757, av herr *Nyström* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 145, med förslag till lag om ändrad lydelse av 33 och 87 §§ barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97); samt

nr 758, av fröken *Andersson* och herr *Andersson*, *Torsten*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 149, med förslag till lag om upplåtande av kyrkorum i vissa fall.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 17.59.

In fidem

K.-G. Lindelöw